

YNGLENDE OG RASTENDE FUGLE I VEJLERNE 2015-2017

Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 136

2019

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

[Tom side]

YNGLENDE OG RASTENDE FUGLE I VEJLERNE 2015-2017

Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 136

2019

Henrik Haaning Nielsen¹

Preben Clausen²

¹Avifauna Consult

²Aarhus Universitet, Institut for Bioscience

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

AAGE V. JENSEN
NATURFOND

Datablad

Serietitel og nummer: Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 136

Titel: Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2015-2017

Forfattere: Henrik Haaning Nielsen¹ & Preben Clausen²
Institutioner: ¹Avifauna Consult & ²Aarhus Universitet, Institut for Bioscience

Udgiver: Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi ©
URL: <http://dce.au.dk>

Udgivelsesår: Februar 2019
Redaktion afsluttet: Januar 2019

Faglig kommentering: Tony (A.D.) Fox
Kvalitetssikring, DCE: Jesper R. Fredshavn

Finansiel støtte: Aage V. Jensen Naturfond & Miljø- og Fødevareministeriet

Bedes citeret: Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2019. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2015-2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 68 s. - Teknisk rapport nr. 136
<http://dce2.au.dk/pub/TR136.pdf>

Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse

Sammenfatning: Rapporten beskriver overvågningen af fugle i Vejlerne i 2015-2017, dog med en sammenstilling af data fra 2008-2017 for rastefuglene, som ikke tidligere har været bearbejdet. For ynglefuglene sås fortsatte fremgange i antal af ynglende sølvhejre, fjordterne, trane og blåhals. For flere jordrugende arter, hvis antal toppede imellem 1978 og 2003 (afhængigt af art) blev der i 2015-2017 registeret antal, der repræsenterer en tilbagegang i forhold til 1978-2003. Det gælder flere arter af ynglende vadefugle samt hav- og sortterne. For flere af arterne kan de seneste års lave antal være forårsaget af et par tørre forår og somre, i kombination med høj prædation, hvilket understreges af at 22-27 par sortterner i 2015-2017 kun fik en enkelt udfløjen unge. For rastefuglene er der set stabile-stigende antal af skestork, sølvhejre, bramgås, kortnæbbet gås, sædgås, svømmecænder, vandrefalk, blå kærhøg, trane og hejle, men faldende antal af svaner.

Emneord: NOVANA, Vejlerne, overvågning, fugle

Layout: Grafisk Værksted, AU Silkeborg
Foto forside: Traner på Bygholmengen, Henrik Haaning Nielsen

ISBN: 978-87-7156-381-8
ISSN (elektronisk): 2244-999X

Sideantal: 68

Internetversion: Rapporten er tilgængelig i elektronisk format (pdf) som
<http://dce2.au.dk/pub/TR136.pdf>

Indhold

Sammenfatning	5
1. Indledning	6
1.1 Baggrund og formål	6
1.2 Tak	7
2. Undersøgelsesområde	8
3. Metoder og materiale	9
3.1 Ynglefugletællinger	9
3.2 Rastefugletællinger	11
3.3 Fysiske forhold	11
3.4 Driftsforhold	11
4. Fysiske forhold og driften af Vejlerne	12
4.1 Vandstand	12
4.2 Saltholdighed	17
4.3 Driftsforhold	17
4.4 Prædation	19
4.5 Kollision med hegn og andre linjeføringer	19
5. Ynglefugle	20
5.1 Sorthalset lappedykker	20
5.2 Gråstrubet lappedykker	20
5.3 Skestork	20
5.4 Rørdrum	21
5.5 Sølvhejre	23
5.6 Knarand	23
5.7 Spidsand	23
5.8 Skeand	23
5.9 Atlingand	23
5.10 Rørhøg	23
5.11 Klyde	24
5.12 Vibe	26
5.13 Engryle (almindelig ryle)	26
5.14 Brushøne	28
5.15 Stor kobbersneppe	30
5.16 Rødben	32
5.17 Hættemåge	35
5.18 Dværgrmåge	36
5.19 Fjordterne	36
5.20 Havterne	37
5.21 Sortterne	38
5.22 Plettet rørvagtel	40
5.23 Trane	41
5.24 Sydlig blåhals	42
5.25 Bestandstal for udvalgte ynglefuglearter i Vejlerne 2007-2017	43

6. Rastefugle i Vejlerne	45
6.1 Skestork	45
6.2 Sølvhejre	46
6.3 Knopsvane	47
6.4 Pibesvane	47
6.5 Sangsvane	48
6.6 Grågås	49
6.7 Sædgås	49
6.8 Kortnæbbet gås	50
6.9 Bramgås	51
6.10 Pibeand	52
6.11 Knarand	52
6.12 Gråand	53
6.13 Krikand	54
6.14 Spidsand	54
6.15 Skeand	55
6.16 Svømmecænder samlet	55
6.17 Blå kærhøg	56
6.18 Vandrefalk	57
6.19 Trane	58
6.20 Hjejle	58
6.21 Bestandstal for udvalgte rastefuglearter i Vejlerne og Lønnerup Fjord 2008-2017	59
7. Litteratur	67

Sammenfatning

Aage V. Jensen Naturfond og Institut for Bioscience, Aarhus Universitet indgik i begyndelsen af 2007 en samarbejdsaftale om en udvidet overvågning af udvalgte yngle- og trækfugle i Vejlerne. I 2015-2017 har konsulentfirmaet Avifauna Consult varetaget overvågningsopgaverne.

Denne rapport præsenterer resultaterne af overvågningen af fugle i Vejlerne i 2015-2017.

For ynglefuglene er lagt særligt vægt på 2016 og de andre to år behandles mere summarisk. For rastefuglene, som ikke tidligere har været bearbejdet, gives en samlet bearbejdning af data fra 2008-2017.

Formålet med fugleovervågningen i Vejlerne er bl.a. at bidrage til NOVANA-overvågningen af fugle, der har til formål at sikre et ensartet, kvalitetssikret og landsdækkende datagrundlag til Miljøstyrelsens udarbejdning af Natura 2000-planer, dels at skaffe data til den danske afrapportering til EU. Metoderne til overvågningen er nærmere beskrevet og fastlagt i tekniske anvisninger.

I Vejlerne foretages dog en mere omfattende fugleovervågning, som dels omfatter flere ynglefuglearter end NOVANA programmet, hvis primære fokus er bilag 1 arter, dels indebærer en årlig overvågning, hvor NOVANA i det aktuelle program typisk overvåger arterne hvert andet år. Tilsvarende overvåges rastefuglene året rundt, hvor arterne i NOVANA programmet kun overvåges i de måneder, hvor den nationale bestand forventeligt er størst (fx svømmeænder i september/oktober, dykænder ved midvinter, flere arter af vadefugle i april/maj eller august).

For ynglefuglene sås i årene 2015-2017 fortsatte fremgange i antal af ynglende fjordterne, trane og blåhals, og sølvhejre etablerede sig som ny ynglefugl i en plantage umiddelbart vest for de Østlige Vejler.

For flere af de engtilknyttede jordrugende arter, hvis forekomst typisk toppede i årene 2000-2003, var der i 2015-2017 antal på niveau med eller lavere end i 2013-2014, men altså antal der stadig repræsenterer en tilbagegang i forhold til 2000-2003. Det gælder for strandengsfugle som klyde, vibe, stor kobbersneppe og rødben, men også brushøne, engryle og havterne som har været i tilbagegang siden 1980'erne eller 1990'erne. Bestanden af sortterne har også været jævnt faldende siden slutningen af 1970'erne og selvom 22-27 par forsøgte at yngle i 2015-2017 blev der kun set en enkelt udfløjen unge i 2015. For flere af arterne kan de seneste års lave antal være forårsaget af et par tørre forår og somre, i kombination med et højt prædationstryk.

Set i et ti-årigt perspektiv fra 2008-2017 er der i Vejlerne set stigende antal af rastende skestork, sølvhejre, bramgås, kortnæbbet gås, vandrefalk og trane, stabile-stigende antal af svømmeænder, varierende antal af blå kærhøg og hejle, men faldende antal af knop- og sangsvane. Antallet af pibesvane har været stabilt det sidste ti-år, men faldende set over en længere tidsperiode, i lighed med vore nabolande. For de to store svanearter er det en udvikling, der er overraskende sammenlignet med resten af landet, hvor sangsvane har været i stor fremgang og knopsvane har en stabil bestand.

1. Indledning

1.1 Baggrund og formål

Aage V. Jensen Naturfond og Institut for Bioscience indgik i begyndelsen af 2007 en samarbejdsaftale om en udvidet overvågning af fuglene i Vejlerne.

I henhold til aftalen overvåges et udvalg af ynglefugle i Vejlerne, og gennemføres 10 optællinger af rastende vandfugle i Vejlerne fordelt på alle måneder undtagen juni og juli. I 2017 blev optællinger af rastende vandfugle dog også gennemført i juni og juli, i forbindelse med et forskningsprojekt, som aktuelt udføres af forskere fra DCE og Aalborg Universitet i området.

Overvågningen af fugle i Vejlerne har dels til opgave at bidrage til NOVANA-overvågningen af såvel ynglende som rastende fugle, der har til formål at sikre et ensartet, kvalitetssikret og landsdækkende datagrundlag til Miljøstyrelsens udarbejdning af Natura 2000-planer, dels at skaffe data til den danske afrapportering til EU.

Denne overvågning skal føre til samlede vurderinger af de enkelte arters status i Danmark som helhed, der afrapporteres hvert 6. år i Miljøstyrelsens afrapportering til fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 12 (Pihl & Fredshavn 2015), samt i de enkelte fuglebeskyttelsesområder, der ligeledes afrapporteres af Miljøstyrelsen til EU ved en opdatering af Natura 2000 databasen.

I Vejlerne foretages overvågningen derudover med henblik på at orientere Vejlernes Naturråd, der er nedsat af Aage V. Jensen Naturfond, om status og forandringer i fuglenes antal og fordelinger, herunder hvis muligt at forklare årsagssammenhænge. Sidstnævnte kan, hvis der er tale om lokale forvaltningsmæssige forhold, benyttes af Naturrådet til at rådgive fonden om eventuelle ændringer i de anbefalinger om driften, som allerede fremgår af fondens driftsplan for området (Riis 2009).

Ynglende vandfugle i Vejlerne er tidligere blevet overvåget meget grundigt i perioden 1978-2003 af Vejlernes Feltstation. I feltstationens arbejdsprogram indgik årlige kortlægninger af ynglefugle i Vejlerne og de nærmest tiliggende randområder. En samlet bearbejdning af det indsamlede datamateriale er publiceret af Kjeldsen (2008).

Rastende vandfugle blev ligeledes optalt systematisk i Vejlerne fra 1978-2003 af feltstationen, men der er ikke på samme måde foretaget en samlet bearbejdning af dette datamateriale.

I 2005 og 2006 er der yderligere blevet gennemført optællinger af udvalgte arter finansieret af Aage V. Jensen Naturfond (Nielsen 2006a, 2006b), mens der ikke foregik overvågning af fuglene i Vejlerne i 2004.

I perioden efter 2003 har først Viborg og Nordjyllands Amter og senere Miljøstyrelsens enhed for Nordjylland haft ansvaret for overvågningen af det begrænsede antal arter, som har indgået i de årlige NOVANA-programmer.

1.2 Tak

Aage V. Jensen Naturfond takkes for adgangstilladelser til reservatet og et godt samarbejde i det hele taget. Dette er i praksis sket gennem driftsleder Niels Dahlin Lisborg. Jens Frimer Andersen og Jørgen Peter Kjeldsen takkes for hjælp ved gennemgang af Bygholmengen. Susanne Bruun, Steen Brølling, Helge Røjle Christensen, Inge Marie Fruelund, Martin Lund, Poul Hald Mortensen, Carsten Krog Pedersen og Albert Schmidt takkes for supplerende observationer gennem yngletiden. Lars Maltha Rasmussen (Tidal Consult) takkes for dronedeflyvning i forbindelse med optælling af ynglende sølvhejre. Kristian Røge takkes for oplysninger vedrørende status for mårhund i reservatet.

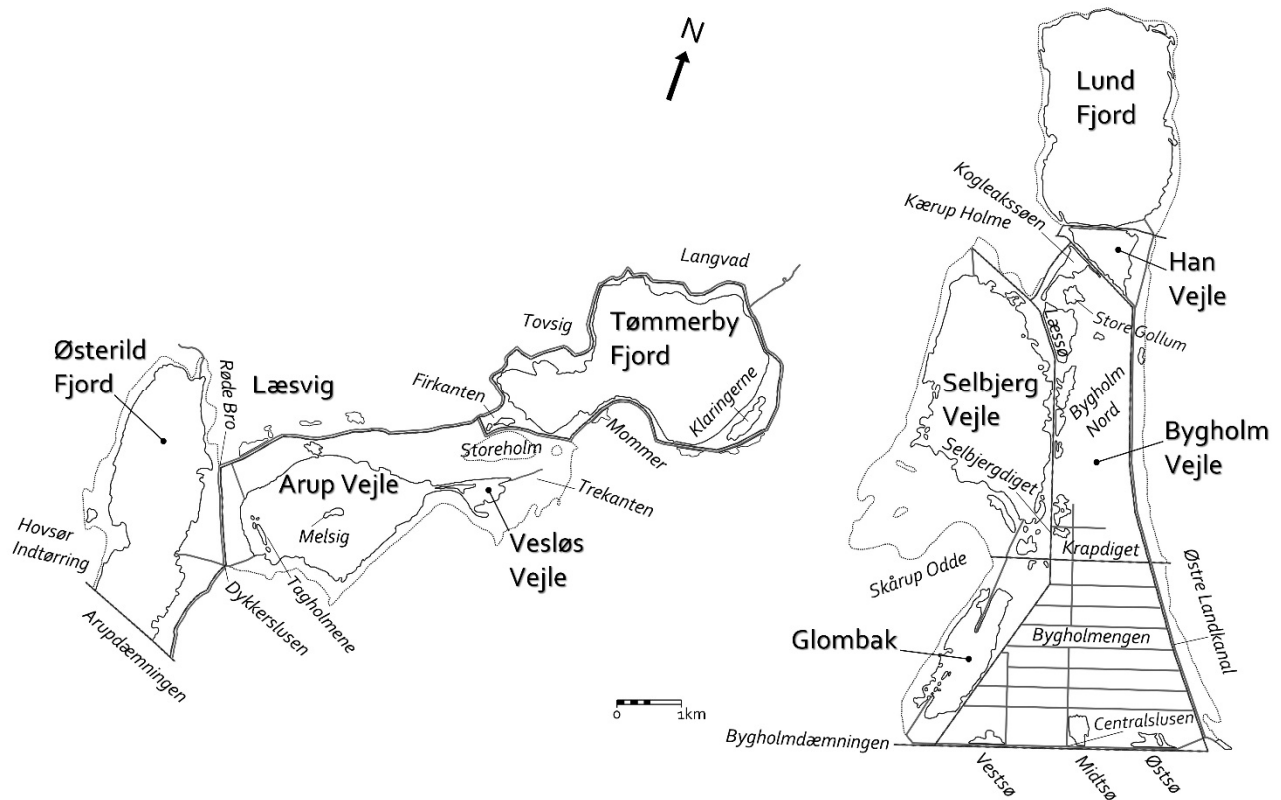

Find en rørdrum. Tømmerby Fjord 12. marts 2016. Foto Henrik Haaning Nielsen.

2. Undersøgelsesområde

Optællingerne af ynglefugle i Vejlerne i 2015-2017 er blevet gennemført i reservatet Vejlerne delt op i Vestlige Vejler, som består af Østerild Fjord, Arup Vejle, Vesløs Vejle og Tømmerby Fjord, og Østlige Vejler, som omfatter Bygholm Vejle, Glombak, Selbjerg Vejle, Han Vejle og Lund Fjord (Fig. 1).

For sølvhejre og blåhals, som er fundet ynglende i randområderne i umiddelbar tilknytning til reservatet, er disse registreringer medtaget.

Figur 1. Afgrænsning af Vejler-reservatet med de mest anvendte stednavne.

3. Metoder og materiale

3.1 Ynglefugletællinger

Metoderne til overvågning af ynglefugle under NOVANA er beskrevet i en række tekniske anvisninger, som findes på AUs hjemmeside <http://bios.au.dk/raadgivning/fagdatacentre/biodiversitet/tekniske-anvisninger/>. Hvor NOVANA programmet ofte benytter ét eller to besøg på ynglelokaliteten, er der i Vejlerne dog anvendt et udvidet program, så bestandsopgørelserne er sammenlignelige med tællingerne fra feltstationsperioden 1978-2003 (jf. Kjeldsen 2008).

Data, som er anvendt til opstilling af tidsserier for arterne, stammer dels fra feltstationsperioden (Kjeldsen 2008, arkiv på Kalø), fra kortlægninger i 2005-2006 (Nielsen 2006a, 2006b) og fra de seneste års overvågninger under NOVANA og Aage V. Jensens Naturfond (Kjeldsen & Nielsen 2008, 2009, 2011, 2014, Nielsen & Kjeldsen 2009, 2011, 2013 samt Nielsen 2015).

Metoderne for de enkelte arter / artsgrupper er beskrevet i det følgende.

3.1.1 Engfugle

Bygholmengen blev dækket ved to optællinger af ynglefugle i starten af maj og starten af juni. De territoriehævdende engryler, store kobbersnepper og viber blev kortlagt i maj. Ved gennemgangen i juni blev der overvejende registreret ungevarslenende engryler, rødben og brushøner, og ynglesuccesen hos de store kobbersnepper blev målt ved at registrere de ungevarslenende par. Der blev i modsætning til årene 2010-2012 ikke gennemført en ekstra gennemgang af Bygholmengen sidst i juni.

Engryle er således dækket ved begge kortlægninger af Bygholmengen. Ved vurdering af kortlægningerne er par / territorier regnet som nye, hvis de i juni er kortlagt længere end 200 meter fra fugle kortlagt i maj.

Engene rundt om Vesløs-Arup Vejle samt østsiden af Østerild Fjord blev dækket ved fjernkortlægning i maj og ved en gennemgang i juni med henblik på at kortlægge de samme arter som på Bygholmengen (undtagen viber). Ved fjernkortlægning forstås kortlægning, som udføres med teleskop fra enkelte observationspunkter med gode oversigtsforhold.

3.1.2 Sortterne

Antallet af fugle i ynglekolonien er optalt gentagne gange, særligt i starten af yngleperioden. Registreringerne finder især sted, når kolonien overflyves af potentielle prædatorer, og samtlige sortterner letter på én gang. Efterfølgende er ynglesuccesen overvåget ved optælling af flyvefærdige ungfugle.

3.1.3 Øvrige ynglefugle kortlægninger

Der er ud over kortlægninger af engfugle og sortterne gennemført kortlægninger af en række arter på EU-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1:

Rørdrum er kortlagt ved registrering af territoriehævdende (paukende) hanner. Denne art er dækket gennem få men målrettede kortlægninger i alle rørskovsområder med hovedvægt på april måned og første halvdel af maj på dage og nætter med stille vejr.

Sølvhejre er kortlagt ved registrering af enhver aktivitet i området omkring ynglekolonien, der ligger i en plantage vest for de Østlige Vejler, men ynglebestanden er optalt nøjagtigt ved hjælp af analyse af redefotos taget ved hjælp af drone.

Rørhøg er kortlagt ved observationer af territorial adfærd gennem hele ynglesæsonen. Der er ikke foretaget registrering af de enkelte pars ynglesucces.

Plettet rørvagtel er kortlagt ved natlytning af territoriehævdende (piftende) hanner i alle relevante områder gennem hele ynglesæsonen suppleret med enkelte indrapporteringer fra lokale ornitologer og kvalitetssikrede data fra DOFbasen.

Trane er kortlagt gennem observationer af territorial adfærd hos stationære par igennem hele foråret i potentielle yngleområder, og iagttagelser af ynglesucces er noteret.

Klyde er overvåget gennem fjernkortlægning af kolonier på Bygholmengen og i de Vestlige Vejler i maj.

Dværgmåge er registreret ved kortlægning af yngleaktivitet, og arten er målrettet eftersøgt i områder med hættemågekolonier.

Havterne er overvåget gennem fjernkortlægning af ynglepar på Bygholmengen samt på potentielle ynglelokaliteter i de Vestlige Vejler.

Fjordterne er overvåget gennem registrering af alle kolonidannelser i hele undersøgelsesområdet i ynglesæsonen.

Derudover er arterne gråstrubet lappedykker, sorthalset lappedykker, ynglende svømmeænder (undtagen Gråand) på Bygholmengen samt hættemåge medtaget i den årlige overvågning fra og med 2014.

Gråstrubet lappedykker er overvåget ved at alle kortlægges løbende i perioden marts til maj. Det gælder både sete fugle og lydytringer.

Sorthalset lappedykker er overvåget ved at alle yngleindicer kortlægges i perioden april til juni.

Svømmeænder på Bygholmengen overvåges ved at alle skeande-, knarande-, atlingande- og spidsandepar og vente-hanner kortlægges i forbindelse med enggennemgange og fjernkortlægninger.

Hættemåge overvåges ved at man løbende følger med i etableringen af kolonier i hele reservatet. Bestandsstørrelsen vurderes ved opflyvninger typisk i forbindelse med potentielle prædatorer.

Sydlig blåhals overvåges ved at syngende hanner kortlægges, med hovedvægt på perioden april – medio maj.

3.2 Rastefugletællinger

I 2015-2016 blev der gennemført 10 årlige landbaserede totaltællinger af Vejlerne – omfattende såvel de Østlige Vejler (fuglebeskyttelsesområde nr. 13) og Vestlige Vejler (nr. 20) samt Lønnerup Fjord og Revlbuske (nr. 19).

I 2017 blev der, som led i et forskningsprogram ud over de 10 ovennævnte totaltællinger, også foretaget totaltællinger i juni-juli. Derudover blev der i efteråret foretaget en række detaljerede kortlægninger af svaner, gæs og svømmeænder på Bygholmengen samt ind- eller udtræk af overnattende svaner, gæs, dykænder og måger på Bygholmengen og i søerne i de Østlige Vejler. Data fra totaltællingerne i juni-juli er medtaget i denne rapport, men resultaterne fra de detaljerede kortlægninger og overnatningstællingerne afrapporteres selvstændigt.

Tællingerne udførtes som hovedregel midt-månedligt i månederne januar-maj og august-december, og blev i de tilfælde hvor der blev gennemført NOVANA-optællinger af arter, som indgår i udpegningsgrundlagene for et eller flere af de tre fuglebeskyttelsesområder, udført i tilknytning til de nationalt udmeldte optællingsdatoer, hvorved tal fra Vejlerne indgår direkte i den nationale overvågning af arterne (Holm m.fl. 2018).

Tællingerne udføres efter de standarder, der blev benyttet i feltstationsårene 1978-2003, for at sikre sammenlignelighed med den lange tidsserie. Dvs. der foretages en totaloptælling af vandfugle og udvalgte arter (som fx rovfugle, vadefugle og visse spurvefugle). Tællingerne foretages fra faste observationspunkter med gode oversigtsforhold fordelt i – og omkring reservatet.

Standarderne der benyttes er i øvrigt i overensstemmelse med NOVANA programmets tekniske anvisning for optælling af trækfugle fra land i perioden 2017-2021 (Holm m.fl. 2018).

3.3 Fysiske forhold

Vandstanden i Vejlerne er blevet overvåget ved aflæsninger af en række vandstandsskalaer placeret i alle de overordnede vandsystemer. Skalaerne var i 2015-2017 nivellerede i forhold til den 'gamle' kote DNN (Dansk Normal Nul). Nævnte værdier kan omregnes til DVR90 koten ved at fratrække 4 cm, så en kote på 0 cm i DNN er lig -4 cm i DVR90 (for de relevante kommuner i Thy og Hanherred som Vejlerne ligger i, jf. Kort- og Matrikelstyrelsen 2005). Aflæsningerne er blevet foretaget en gang om måneden, og derudover er visse af skalaerne blevet aflæst, når der har været lejlighed til det.

Saltholdighed (salinitet) er målt på en række målestationer i de overordnede vandsystemer en gang om måneden. Vandprøver er indsamlet i prøveflasker, og målingerne er udført med et WTW Conductivity Meter 315 i.

3.4 Driftsforhold

Under ynglefuglekortlægningerne samt forud for og efter ynglesæsonen er der gjort iagttagelser af driftsforhold, som kan have betydning for ynglefuglene. Niels Dahlin Lisborg har oplyst antallet af græssende kreaturer.

4. Fysiske forhold og driften af Vejlerne

4.1 Vandstand

De indsamlede vandstandsdata fra 2015 til og med 2017, præsenteres her og sammenholdes med erfaringer for vandstandens indflydelse på ynglefuglene indsamlet igennem hele feltstationsperioden 1978-2003 (Kjeldsen 2008).

Normalt er der i hele området en høj vintervandstand i januar-marts med et faldende niveau gennem forårmånederne. Nedbørsmængden, fordampningen og afstrømningen til Limfjorden er bestemmende for vandstanden. Vandstandsregulativer påbyder, at afvandingskanalerne for det meste af Vejlerne skal have frit afløb til Limfjorden. Undtaget fra denne regel er Bygholm Vejle, Han Vejle og Tømmerby Fjord, der er selvstændige vandsystemer omkranset af diger på alle sider, så vandstanden kan reguleres på disse lokaliteter. Der udledes således kun sjældent vand fra Tømmerby Fjord og Han Vejle. I Bygholm Vejle har vandet nord for Krapdiget siden 1994 været permanent opstemmet bag diger, mens der i Centralslusen ved Midtsø, som regulerer vandstanden på Bygholmengen syd for Krapdiget, de fleste år har været isat stemmebrædder i kote -15 cm DNN i perioden marts-september. Fordampning kan dog føre til lavere vandstand og udtørring i sommerperioden.

Vandstanden på **Bygholmengen** aflæses ved Centralslusen ved Midtsø. Proceduren der arbejdes efter på Bygholmengen er at opretholde en vandstand på maksimalt 0 cm DNN gennem vinteren og efter 1. marts en støt sænkning af vandstanden således at et niveau på -15 cm DNN nås tidligst 1. april.

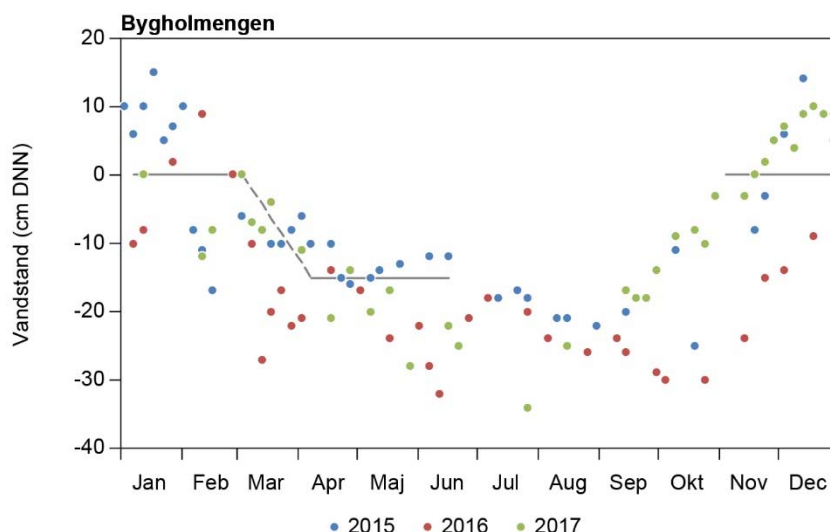
Studerer man de tre vandstandskurver for Bygholmengen (Fig. 2) ses følgende karakteristika:

2015: Der var tale om en høj vintervandstand fra nytår, og trods udledninger blev der opretholdt gode vandstandsforhold gennem foråret og engfuglenes ynglesæson. Gennem sommeren og det meste af efteråret var niveauet til gengæld ret lavt helt frem til ultimo november og i december, hvor vandstanden på ny blev høj.

2016: Ultimo december 2015 blev der lukket en stor del vand ud. Det betød, at vandstanden i januar 2016 var lav for årstiden, og langt under det anbefalede niveau. I løbet af februar bygges vandstanden op igen, men på ny lukkes der vand ud i løbet af marts, så det nåede et niveau langt under det anbefalede i engfuglenes yngletid. Både sommeren og efteråret kan karakteriseres som tørre og med lave vandstande.

2017: Vintervandstanden var lav sammenlignet med tidligere og det anbefalede niveau på 0 cm DNN bliver vinterens højeste vandstand. Gennem engfuglenes første halvdel af ynglesæsonen holdes vandstanden lidt under det anbefalede niveau, men særligt efter 1. maj daler vandstanden støt til langt under det anbefalede niveau. Sommeren bliver tør og med lave vandstandsforhold. Først sent på efteråret / først på vinteren opbygges en højere vandstand, men kommer ikke op på det anbefalede niveau for en vintervandstand inden nytår.

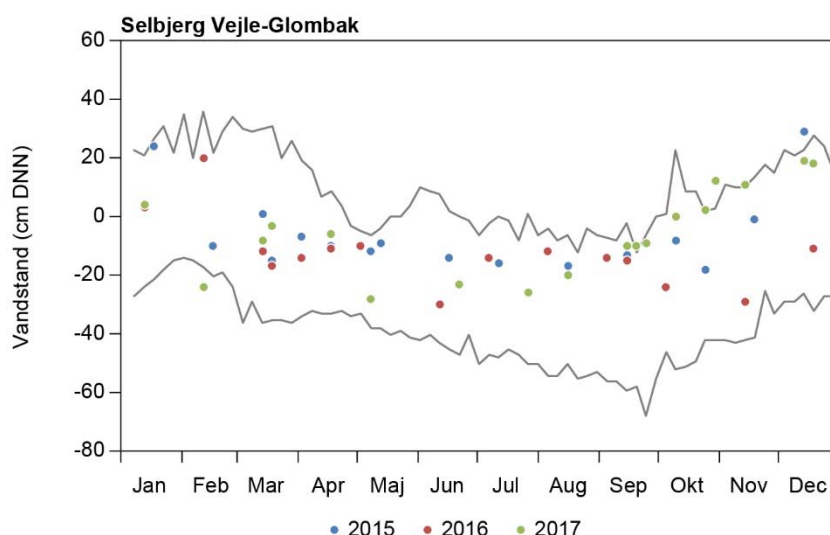
Figur 2. Vandstanden på Bygholmengen i 2015-2017. Den optrukne linje i forårsmånederne ved koten -15 cm angiver den anbefalede vandstand 1. april, og ved koten 0 den anbefalede vintervandstand. Vandstanden er anført i koten DNN.

Vandstanden i **Selbjerg Vejle og Glombak**, som er forbundet via en kanal, aflæses ved Krap i vestenden af Krapdiget.

Vinterens vandstand var i 2015 og 2016 meget høj, mens den i 2017 var meget lav, særligt i februar (Fig. 3). Foråret 2015 var kendetegnende ved at vandstanden var ret stabil og høj for årstiden og uden markante udledninger resten af året. 2017 havde en høj forårsvandstand, men i maj skete en stor udledning. Det samme var gældende i 2016. Efteråret 2016 havde meget lave vandstandsforhold og kun en moderat stigning i løbet af første halvdel af vinteren. I 2017 skete der i efteråret til gengæld en støt stigende vandstandskurve der nåede et ganske højt niveau i december.

Figur 3. Vandstanden i Selbjerg Vejle og Glombak i 2015-2017. De optrukne kurver viser henholdsvis minimum og maksimum vandstande målt i feltstationsårene 1978-2003. Vandstanden er anført i koten DNN.

Vandstanden i **Vesløs og Arup Vejler** aflæses på to målestationer. Dels ved Vesløs Vejle Vej i nord og dels ved afløbet i sydenden ved Dykkerslusen. Her præsenteres data fra førstnævnte målestation.

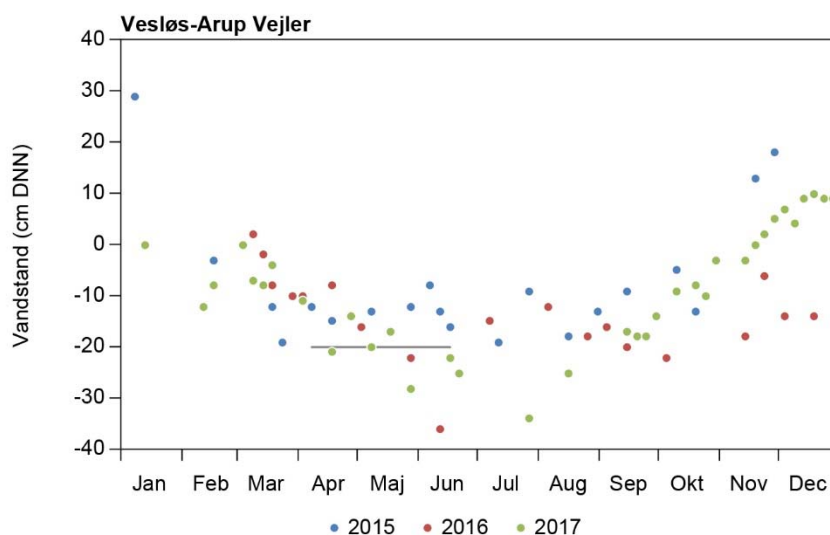
En høj vintervandstand i 2016 betød, at såvel vandstandsmål som tilkørselsveje var oversvømmede frem til primo marts. Anbefalingen fra Vejlernes Naturråd er, at der skal være en minimumsvandstand på -20 cm DNN i yngletiden, målt

ved Vesløs Vejle Vej. Når vandstanden når under dette vandstands niveau, er der mulighed for at indtage vand fra Tømmerby Ringkanal. Dette er gjort muligt i forlængelse af et EU-LIFE projekt, der er gennemført i de Vestlige Vejler. Indtag af vand blev i 2016 først iværksat primo juni og kun kortvarigt.

Primo juni 2016 var vandstanden således kritisk lav og 14. juni lå niveauet på -36 cm DNN (Fig. 4). Gennemsnitsvandstanden i maj og juni var -24,7 cm DNN). I 2015 var gennemsnitsvandstanden i maj og juni -12 cm DNN. Dette år blev der registreret markant fremgang hos engryle samt en fremgang hos rødben (Tabel 4). I 2017 var vandstanden tillige kritisk lav i engfuglenes yngletid (gennemsnitsvandstanden i maj og juni var således -25,5 cm DNN) og der blev ikke foretaget indtag af vand fra Tømmerby Ringkanal. I 2017 fandtes ingen ynglende engryler på lokaliteten.

Siden 2011 er der ved Dykkerslusen etableret en opstemning, der gør det muligt at opretholde en højere vandstand i Vesløs og Arup Vejler. I 2013 var det tydeligt at opstemningen var effektiv, idet der var en forskel på 20 cm på vandstanden i Arup Vejle og Østerild Fjord (Kjeldsen & Nielsen 2014). Imidlertid udeblev effekten i årene 2014-2016, idet vandstandsforskellene var minimale eller endda op til 6 cm højere i Østerild Fjord i juli 2014, op til 6 cm højere i Østerild Fjord i maj 2015 samt op til 4 cm højere i Østerild Fjord i maj og 2 cm i juni 2016.

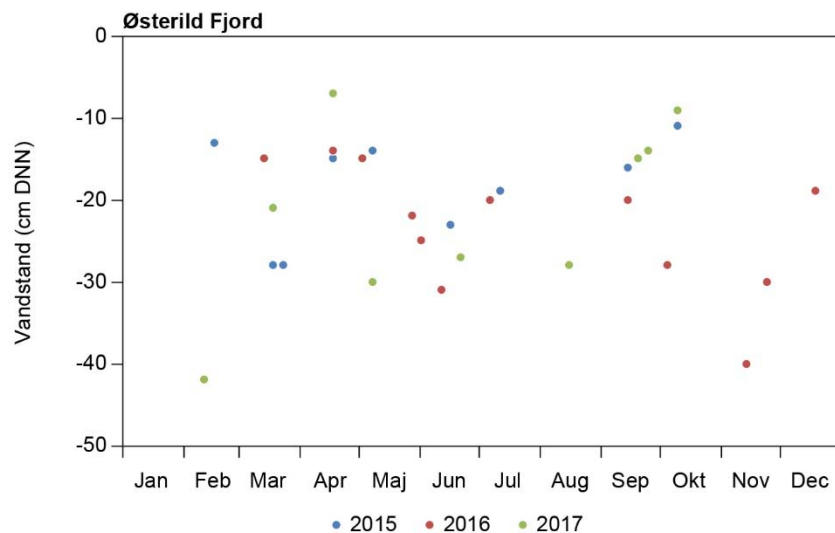
Figur 4. Vandstanden i Vesløs og Arup Vejler i 2015-2017. Den stiplede linje ved kote -20 angiver den anbefalede vandstand i yngletiden. Vandstanden er anført i koten DNN.

Vandstanden i **Østerild Fjord** aflæses ved Dykkerslusen samt ved slusen på Arupdæmningen.

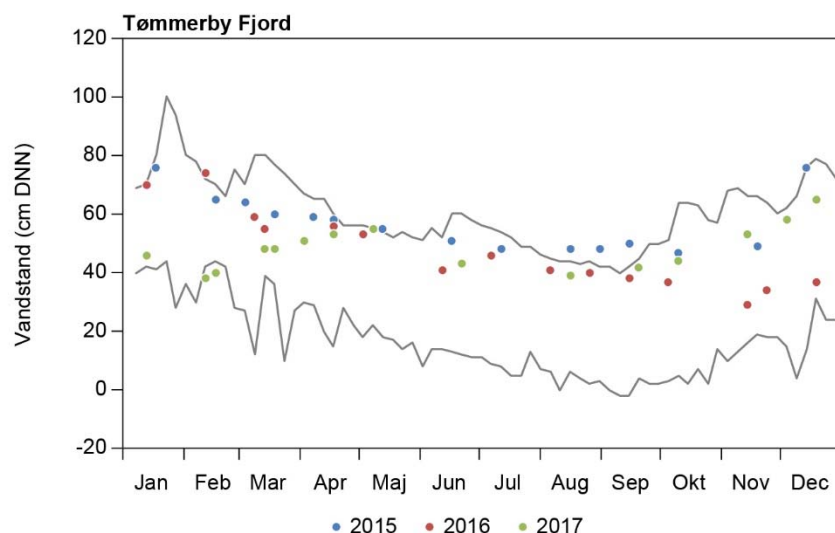
I 2016 var vandstanden, i forhold til 2015, væsentligt højere i marts, på samme niveau i april, men et stykke lavere i juni, sammenlignet med 2015 (Fig. 5). I 2017 var vandstanden høj i april, lav i maj og på niveau i juni med 2016. Til gengæld var sensommeren tør, men med væsentlig vandstandsstigning gennem efteråret. Vandstanden var i gennemsnit -21 cm DNN gennem april-juni 2016 og 2017. I 2015 var gennemsnittet -17 cm DNN i samme periode. Dette kan sammenlignes med en gennemsnitsvandstand på -28,5 cm DNN i 2014 og -51,5 cm DNN i 2013 i samme periode. Fremgangen hos rødben på lokaliteten er fra 2013 – 2016 på 170 %, fra 10 par i 2013 til 27 par i 2016.

Figur 5. Vandstanden i Østerild Fjord i 2015-2017. Vandstanden er anført i koten DNN.

Vandstanden i **Tømmerby Fjord** og Han Vejle er delvist sikret gennem permanent opstemning bag diger, og dermed er disse to rørskovslokaliteter i princippet beskyttet mod for hurtige vandstandssænkninger. I Tømmerby Fjord har stemmebrædderne sikret en minimumsvandstand i kote +50 cm DNN, hvilket har været fast procedure siden 2013. Derfor skete en løbende reduktion i vandstanden til den nåede dette niveau i løbet af maj. Et vandstands-niveau på over 50 cm DNN, vurderes til at være optimalt for de rørskovslevende fugle og i historisk perspektiv er der tale om et ret højt niveau (Fig. 6). I løbet af vinteren 2016/2017 blev der imidlertid ændret praksis således at selv vintervandstanden var væsentligt under det normale gennemsnit, da man valgte at lukke vand ud. Således var gennemsnittet gennem vinteren (december – februar) på +67 cm DNN i 2014/2015 og +73 cm DNN i 2015/2016, men blot +40 cm DNN i 2016/2017. Antallet af ynglende rørdrum og rørhøg var også påfaldende lavt i 2017.

Figur 6. Vandstanden i Tømmerby Fjord i 2015-2017. De optrukne kurver viser henholdsvis minimum og maksimum vandstande målt i feltstationsårene 1978-2003. Vandstanden er anført i koten DNN.

På den tredje store rørskovslokalitet, **Bygholm Nord**, som også er omkranset af diger, er der de seneste år sket et markant fald i vandstands-niveauet. Efter at Krapdiget blev retableret i 1994, målt i årene 1997-2003 høje vandstande med gennemsnit for første halvår (januar-juni) mellem +28 og +34 cm DNN. Dette faldt sammen med de hidtil største bestande af en lang række rørskovs-

tilknyttede arter, bl.a. grågå, rørdrum, rørhøg og vandrikse, som både i Vejlerne som helhed og i Bygholm Nord i særdeleshed kulminerede i årene omkring og lige efter 2000 (Kjeldsen 2008).

Der er imidlertid sket en stor forandring i sammensætningen af biotoper i Bygholm Nord. Søerne er blevet større og mere sammenhængende. Tagrørskoven begrænses og overgangen fra tagrørskov til søerne udgøres nu af en forholdsvis bred zone af urtebevoksning, dunhammer og lave tagrør. Der bliver på naturlig vis flyttet rundt på bundmateriale der nogle steder koncentrerer, danner mudrede øer der så, med årene, efterhånden er blevet bevokset med urte- og blomsterbevoksning samt, med tiden, pilebuske nogle steder. Andre steder genetablerer høj tagrørskov sig på ny efterhånden i områder, hvor mudret sediment koncentrerer. Bygholm Nord, inklusiv Kogleakssøen, er et område med dynamik.

I Tømmerby Fjord er der de senere år blevet bemærket, at tagrørskoven, i søens nordlige halvdel, er blevet smallere. Desuden ses ødannelser i den nordøstlige del. Hvor vidt rørskovens udbredelse og udseende forandres i den sydlige halvdel er uvis.

Erfaringerne med høj vandstand i rørskovene var gode for rørskovsfuglene, men i en årrække forsvandt f.eks. de ynglende hættemåger i **Kogleakssøen**. Situationen er lige nu, at en række af øerne, hvorpå hættemåger, sortterner, dværgmåger og fjordterner yngler, efterhånden er blevet nedbrudt, eller bliver oversvømmet, når vandstanden er for høj.

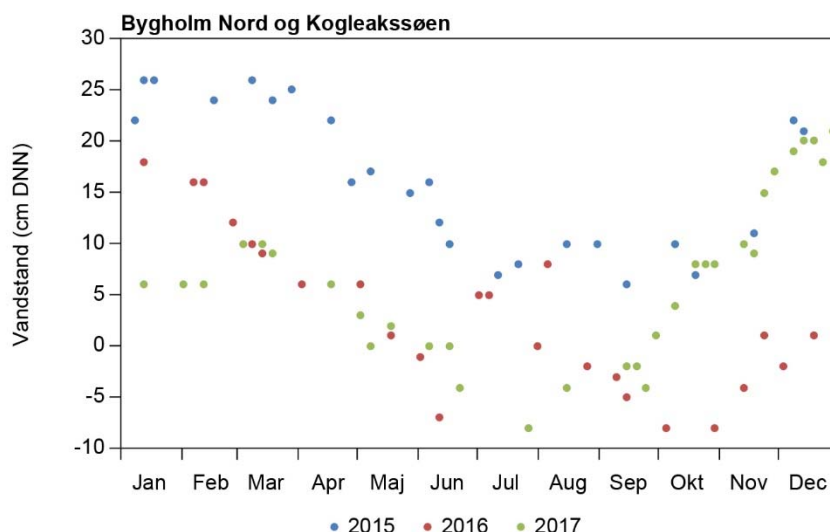
Af hensyn til de ynglende kolonifugle blev det i 2016 for første gang forsøgt at opretholde et ret lavt vandstandsniveau, for at de vigtige yngleøer blev gjort tilgængelige for fuglene (Fig. 7). Erfaringerne var gode da der skete hurtig etablering af samtlige kolonirugende arter. Fjordterne havde en meget stor bestand og de rastende svømmeænder på forårstrækket, fremviste ret høje antal af fouragerende fugle. I rørskoven havde rørdrum et højt bestandstal, mens ynglebestandens størrelse af grågå og vandrikse står hen i det uvisse, da disse arter ikke er blevet optalt siden 2003.

I 2013 blev gennemsnitsvandstanden i Kogleakssøen og Bygholm Nord i perioden marts-juni målt til +1,2 cm DNN, hvilket var det laveste niveau siden 1984. I 2014 lå gennemsnittet på +7,1 cm DNN, i 2015 var gennemsnittet +8,3 cm DNN, i 2016 +3,8 cm DNN og i 2017 +3,6 cm DNN. Der findes nu (fra 2017) tre reguleringsmuligheder, der kan påvirke vandstanden i Bygholm Nord, idet der både ved Kogleakssøen, i Selbjergdiget udfor Halvkanalen og i Selbjergdiget syd for Læssø findes stem hvorfra der kan ledes vand ud i Selbjerg Vejle.

Det overvåges ikke systematisk, hvornår disse stem står åbne. Det vurderes at vandstandsniveauet i både 2016 og 2017 var tæt på at være optimalt gennem de kolonirugende fugles rede-etableringsperiode og frem til ca. 1. maj. Derefter vurderes det at vandstandsniveauet blev ca. 10 centimeter for lavt gennem resten af ynglesæsonen, der bl.a. indbefatter sortternernes rugeperiode. Ved vandstande på mellem +10 cm og +15 cm DNN er yngleøerne både nord for Krapdiget og i Kogleakssøen blottede, ligesom engstykket i Kogleakssøen, som udgør en vigtig overgangszone, ligger frit. Det vurderes derfor at vandstandsniveauet i 2015, set over hele ynglesæsonen, er mere optimalt i forhold til at undgå udtørringer i såvel rørskoven og i søerne.

Vandstandsniveauet i Bygholm Nord og i Kogleakssøen fremgår af Fig. 7.

Figur 7. Vandstanden i Bygholm Nord og Kogleakssøen i 2015-2017. Vandstanden er anført i køten DNN.

4.2 Saltholdighed

Saltholdigheden er blevet målt en gang månedligt gennem ynglesæsonen på en række stationer som led i overvågningsprogrammet af vandfugle (Tabel 1).

Tabel 1. Saltholdighed (i promille) målt i april-juni 2015-2017 på målestationer forskellige steder i Vejernes vandsystemer. Bygholmengen NV v. Krapdiget blev ikke målt i maj 2017.

Målestation	April			Maj			Juni		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Lund Fjord v. jernbanedæmningen	0,1	0,2	0,1	0,2	0	0,2	0,1	0	0,1
Han Vejle	0	0	0	0	0	0	0,1	0	0
Kogleakssøen	0,1	0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,2	0,3	0,7
Bygholm Nord SØ v. Krapdiget	0,2	0	0,7	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2
Bygholmengen NV v. Krapdiget	1,8	1,4	1,4	1,4	2		2,1	3,6	1,8
Bygholmengen NØ v. Krapdiget	1,1	1,6	0,7	0,3	0,2	0,6	0,3	0,3	0,4
Bygholmengen v. Centralslusen	3	2,4	3,3	3,8	3,3	6,1	8,6	12,8	6,2
Selbjerg Vejle/ Glombak v Krapdiget	0,5	0,3	0,2	0,2	0,4	0,3	0,2	1,2	0,8
Tømmerby Fjord v. Mommer	0	0	0	0	0	0,1	0	0	0,1
Vesløs Vejle v. Trekanten	0,1	0	0	0,1	0	0,3	0,1	0,3	0,3
Østerild Fjord v. Dykkerslusen	1,2	1	2,9	1,6	1,2	0,8	0,4	2	4,4
Østerild Fjord v. Arupdæmningen	1,8	2,3	3,3	2,1	2,7	1,3	4,8	2,8	4,8

Vejernes økosystemer er især i den nordlige del af området (Lund Fjord og Tømmerby Fjord) tilpasset ferskvand. Der sker øjensynlig en vis indsvivning af saltvand gennem sluserne eller de gamle kystdiger, hvilket kan aflæses i målingerne fra Bygholmengen ved Centralslusen og fra Østerild Fjord ved Arupdæmningen, hvor der hersker svagt brakke forhold. Der har ikke i 2015-2017 eller de foregående år været digebrud eller ledt saltvand ind, som kunne have ført til unormalt høje saltholdigheder, og årenes saltholdighedsværdier afviger ikke fra det tidligere målte.

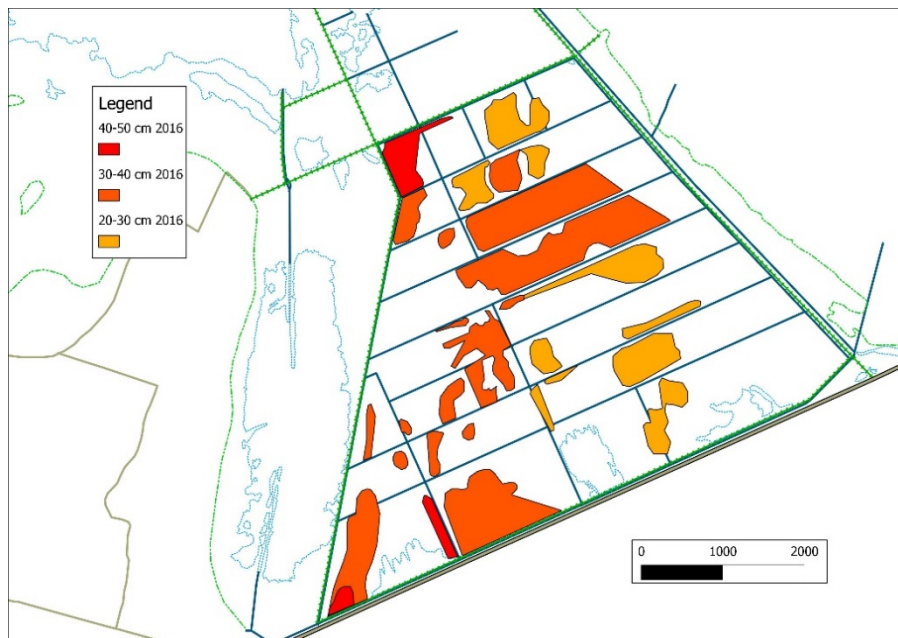
4.3 Driftsforhold

Den naturlige succession i de fleste af de naturtyper, der findes i Vejlerne, fører til tilgroning med rørskov og pilekrat. For at holde engene åbne afgræses med kreaturer, og i nogle tilfælde suppleres med slåning af vegetationen.

I 2015 græssede 370 kreaturer på Bygholmengen, i 2016 534 og i 2017 514. Græsningsperioden forløber typisk i perioden ultimo maj til primo oktober.

På gennemgang af Bygholmengen i forbindelse med ynglefugletællinger bliver vegetationshøjden på lokaliteten kortlagt. Det sker typisk primo / medio juni. I denne rapport er resultatet fra 2016 præsenteret (Fig. 8).

Figur 8. Kortlægning af vegetationshøjden på Bygholmengen juni 2016.

Der blev ikke foretaget slåning på Bygholmengen i 2016 og 2017.

I Bygholm Nord blev der i 2016 både februar og igen i december foretaget høst af tagrør (se det høstede område i Fig. 10 under rørdrum nedenfor). Tiltaget, der blev foretaget for første gang i december 2014, har til formål at forny tagrørskoven samt at fjerne organisk materiale for at forhindre en eventuelt hævnning af bundforhold og etablering af eksempelvis pil. I Vejlerne har man et ønske om, at en del af rørskovsarealet skal fremstå som vidtstrakte og ensartede tagrørskove. Den nordligste del af engen ved Kogleakssøen blev gennem foråret og sommeren afgræsset af kreaturer. I efteråret blev engen tillige slået maskinelt. Dette våde engstykke udgør en vigtig overgangszone som bl.a. fungerer som fourageringsområde for sortterne.

Vegetationen i Bygholm Nord undergår store forandringer, som er visuelt meget tydelige på de tilgængelige flyfotos på Danmarks Miljøportal (<http://kort.arealinfo.dk/>), Google Earth, FlyfotoArkivet (<http://nordjylland.flyfotoarkivet.dk/>) og Thisted Kommunes Kortinfo (<https://drift.kortinfo.net/Map.aspx?Site=Thisted&Page=Kortopslag>). Store partier af rørskoven blev i årene efter 2005 meget udtyndet og fremstår endnu mere åbne og har fået karakter af åben rørsump. Søerne, der tidligere lå isolerede i rørskoven er nu mere eller mindre sammenhængende. Samtidig er der, gennem de seneste år, blevet observeret at rørskoven på ny etablerer sig mere og mere mod syd og vest i dette område. Det kunne være interessant at vide, hvordan disse forandringer i vegetationen hænger sammen med forandringer i vandstanden.

Der blev i 2015 og 2016 foretaget slåning i Vesløs Vejle langs Tømmerby Ringkanal (det tidligere Vesløs Rør) samt i Trekanten nord for Vesløs Vejle Vej, i

efteråret, hvor tilgroning var et problem. Det samme skete på engstykkerne langs østsiden af Østerild Fjord.

Derudover blev der foretaget slåning i sydøsthjørnet af Lund Fjord og på flere strækninger øst for Øster Landkanal. Her blev der også udvidet med kreaturafgræsning. Et rørskovsområde blev i 2016 desuden slået langs vestsiden af Krap søen, nord for Krapdiget. I 2017 blev dette område kreaturafgræsset.

4.4 Prædation

Ræve ses hyppigt i hele området, både i reservatet og i randområderne, men overvåges ikke systematisk. Der bliver foretaget målrettet rævejagt og –regulering af hensyn til fuglelivet. I 2015 blev der nedlagt 9 ræve, i 2016 blev der nedlagt 5, mens der i 2017 blev nedlagt 0.

Mårhund ses stadig i ny og næ på opsatte vildtkameraer i de Østlige Vejler. I 2015 blev der fanget en mårhund i Vejlerne. I efteråret 2016 blev 3 mårhunde fanget. De to (tæve+ stor hvalp) blev aflivet / flyttet, og den tredje (han) er blevet steriliseret og gps-mærket som judasdyr (under Indsatsplan mod mårhund i Danmark, Skov- og Naturstyrelsen 2010). I 2017 blev 6 fanget, hvoraf de fem blev aflivet og en blev steriliseret og gps-mærket som judasdyr. Desuden blev to fundet ihjel kørt på Bygholmdæmningen (Niels Dahlin Lisborg og Preben Røge pers. medd.).

4.5 Kollision med hegn og andre linjeføringer

Højspændingsledningerne, som gennemskærer Bygholm Nord, er en konstant trussel for rastende og ynglende fugle. Der blev ikke observeret kollisioner, men hyppige afværgemanøvrer fra bl.a. traner, svaner, gæs og rørhøge. På Bygholmengen er enkelte hegnstråde, som går på tværs af engparcellerne, erstattet af en tykkere og hvid tråd, som er mere synlig og dermed udgør en mindre kollisionsrisiko for bl.a. de ynglende engfugle.

5. Ynglefugle

I dette afsnit gennemgås resultater af ynglefugleovervågningen i Vejlerne 2015-2017. Antallet af optalte ynglefugle for alle tre år præsenteres både under hver art samt en sammenfattende tabel (Tabel 4), hvor der er foretaget en sammenstilling som sonderer mellem antallene, der yngler i henholdsvis de Østlige Vejler (fuglebeskyttelsesområde nr. 13) og de Vestlige Vejler (nr. 20). De optalte arter kortlægges systematisk hvert år og data digitaliseres og opbevares i GIS-databaser, men der præsenteres i denne rapport kun kort over arternes udbredelse i 2016.

5.1 Sorthalset lappedykker

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 42	2016: 0	2017: 0
----------	---------	---------

Artens yngleområder i Vejlerne er de åbne rørsumpe, med klart vand og små øer, hvor hovedvægten af bestanden er tilknyttet hættemågekolonier. De betydeligste kolonier findes normalt i Bygholm Nord og i Kogleakssøen. Arten er imidlertid kendt for sin nomadiske levevis, hvorfor bestanden i Vejlerne kan variere meget. Der blev således registreret 0 ynglepar i både 2016 og 2017. Til sammenligning var bestanden i 2015 på 42 ynglepar (Tabel 4).

5.2 Gråstrubet lappedykker

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 54	2016: 34	2017: 23
----------	----------	----------

Arten foretrækker søer i rørskov og yngler mere solitært i forhold til sorthalset lappedykker. Bestanden har gennem de seneste 3 år udvist en klart faldende udvikling. I 2014 var bestanden på 60 ynglepar (Tabel 4). Nedgangen i bestanden skal muligvis ses i forbindelse med at vandstanden i Bygholm Nord og Kogleakssøen, bevidst er blevet sænket som en del af driften i området, med det formål at gavne mulighederne for kolonirugende fugle i dette område. Endelig er der også den mulighed at naturgenopretningsprojekter i Danmark har haft en betydning for Vejlernes bestand.

5.3 Skestork

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 4	2016: 5-10	2017: 6
---------	------------	---------

Efter skestork i 2013 etablerede sig som ynglefugl i Vejlerne, har arten ynglet årligt fra 2013-2017, i alle årene på Melsig i Arup Vejle.

Det er kendetegnet ved Vejlernes ynglefugle, at de først sent på sæsonen (typisk ultimo maj) skrider til yngel på Melsig. Indtil dette tidspunkt fremstår øen helt uden vegetation, hvorfor den åbenbart anses for uegnet som yngleplads for skestork, til trods for at der ofte raster flokke af arten på øen i løbet af foråret. Ultimo maj begynder vegetationen på øen (primært lugtløs kamille) for alvor at vokse op og dækker efterhånden øen som et tæt tæppe. Kort tid herefter bliver det umuligt at følge med i antallet af rugende fugle på grund

af vegetationens højde, ligesom at ynglesuccesen de enkelte år er meget vanskelig at vurdere.

Det synes oplagt at besøge øen ca. 10. juni og foretage en optælling af ynglebestanden ved hjælp af drone.

5.4 Rørdrum

Paukende hanner i Vejlerne:

2015: 95

2016: 133

2017: 97

Milde vintre alle tre år har været gunstigt for bestanden af rørdrum i Vejlerne, da det bevirker en højere overlevelseshastighed blandt de overvintrende fugle. Eneste begrænsende faktorer synes at være rørhøsten som blev udført alle tre efterår / vintre samt vandstandsforhold. Rørhøsten gennemføres i Bygholm Nord og Selbjerg Vejle. Dog blev der ikke foretaget rørhøst i Selbjerg Vejle i 2016.

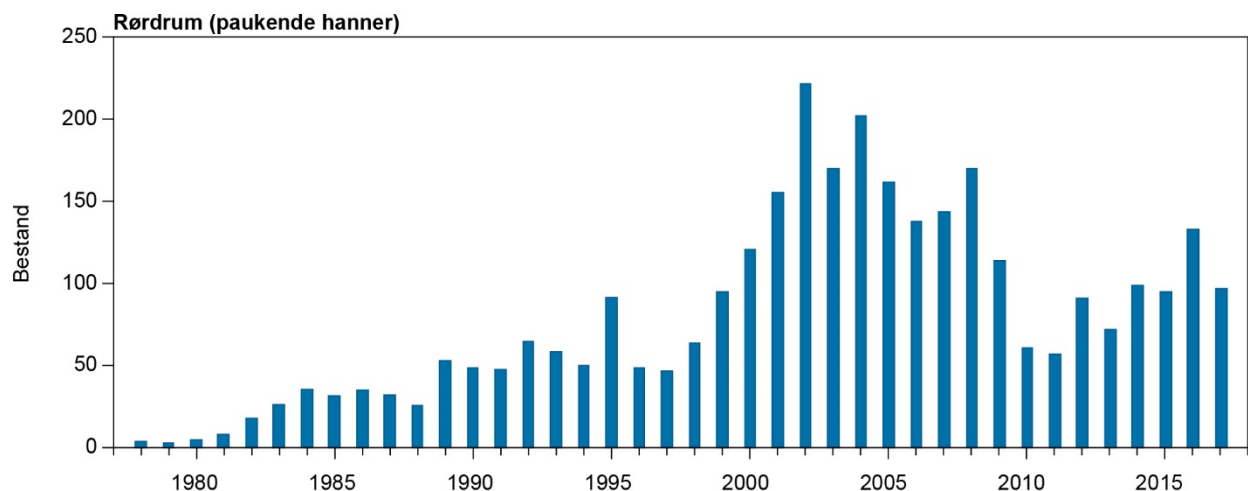
Antallet af paukende rørdrummer var i 2016 er det højeste antal siden 2008 (Fig. 9). Flere af de paukende hanner opretholdt territorier i smalle og begrænsede rørskovsområder (Fig. 10).

Første paukende hørtes den 20. februar 2015, 11. februar 2016 og den 23. februar 2017. I 2014 hørtes den første den 18. februar (Nielsen 2016).

Fordelingen af territorier på de største lokaliteter i 2016 (Fig. 11) var Bygholm Nord med 28 paukende i 2015, 48 i 2016 og 24 i 2017, Selbjerg Vejle med 20 paukende i 2015, 30 i 2016 og 21 i 2017 samt Tømmerby Fjord med 26 paukende i 2015, 29 i 2016 og 19 i 2017.

Bemærk fremgangen i Selbjerg Vejle i 2016, hvor der ikke blev gennemført rørhøst samt tilbagegangen i Tømmerby Fjord i 2017, hvor der var tale om en vandstandssænkning.

Vandstandsniveauet var således i Tømmerby Fjord blot gennemsnitligt +41 cm i januar og februar og gennemsnitligt +48 cm i perioden februar – maj i 2017 (kote DNN).

Figur 9. Bestand af rørdrum i Vejlerne 1978-2017 (antal territorier af territoriehævdende (paukende) hanner). Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation, i 2004 foretog Henrik Haaning Nielsen optællingen i forbindelsen med DOFs landsdækkende optælling, og fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten.

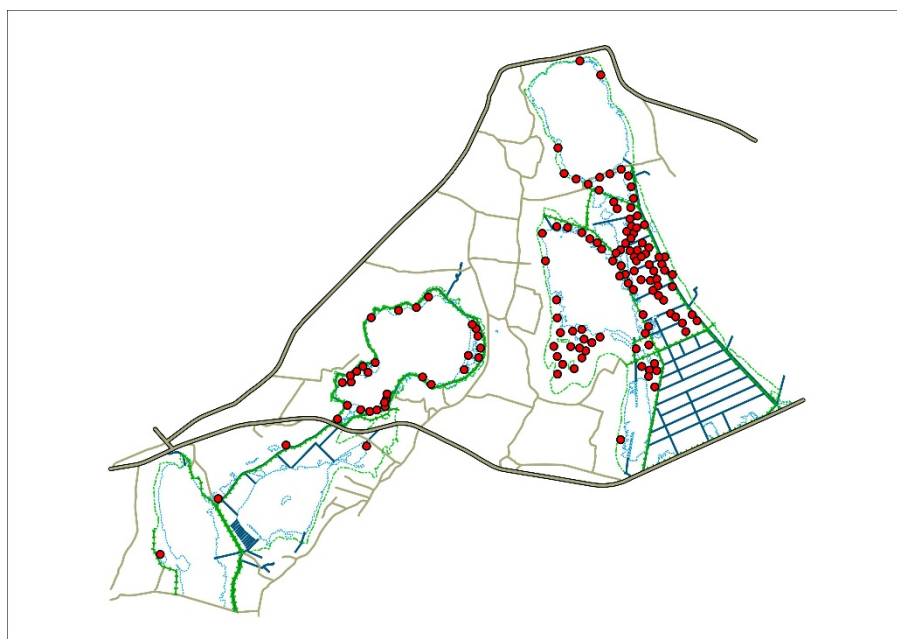
Til sammenligning var de gennemsnitlige vandstandsværdier samme sted henholdsvis +71 og +72 cm i januar og februar 2015 og 2016, samt henholdsvis +62 og +61 cm i februar – maj 2015 og 2016 (kote DNN).

Vandstandssænkningen vinteren 2017 i Tømmerby Fjord skete fordi stemmebrædderne var blevet fjernet på et tidspunkt mellem 16. januar og 13. februar. Det var på sidstnævnte dato dette blev konstateret og driftslederen informeret, hvorefter stemmene blev sat i igen. Vandstanden i Tømmerby Fjord var mellem de to nævnte datoer faldet 8 centimeter (fra +46 til +38 cm DNN), så der har været tale om en længere periode, hvor stemmebrædderne var fjernet, ikke blot nogle få dage.

Figur 10. Territoriefordeling for rørdrum i Bygholm Nord 2016, samt udbredelse af rørhøstede arealer (foretaget i februar 2016) og områder med åbent vand, lave tagrør og urtevegetation.

Figur 11. Territoriefordeling for rørdrum i Vejlerne 2016.

5.5 Sølvhejre

For første gang i Vejlerne og for anden gang i Danmark ynglede der sølvhejre i Vejlernes randområde i 2016. Et par etablerede sig i et højt grantræ i en fiskehejrekoloni i Glombakskoven, der ligger umiddelbart vest for fuglebeskyttelsesområde nr. 13 mellem Glombak og Selbjerg Vejle. De fik fire flyvefærdige unger. En rugende fugl blev set første gang 15. april, og livet omkring reden blev fulgt ofte. Den 5. juli sås de store unger lave flyveøvelser på redekanten, hvorfor det må formodes, at de forlod reden primo juli.

I 2017 var bestanden steget til 4 par, samme sted, som blev optalt ved hjælp af drone.

5.6 Knarand

Ynglepar på Bygholmengen:

2015: 17-18	2016: 15-16	2017: 29-34
-------------	-------------	-------------

Knarand bliver i nuværende program kun overvåget på Bygholmengen.

5.7 Spidsand

Ynglepar på Bygholmengen:

2015: 3	2016: 3	2017: 5
---------	---------	---------

Spidsand bliver i nuværende program kun overvåget på Bygholmengen.

5.8 Skeand

Ynglepar på Bygholmengen:

2015: 16	2016: 8	2017: 11
----------	---------	----------

Skeand bliver i nuværende program kun overvåget på Bygholmengen.

5.9 Atlingand

Ynglepar på Bygholmengen:

2015: 3	2016: 1	2017: 5
---------	---------	---------

Atlingand bliver i nuværende program kun overvåget på Bygholmengen.

5.10 Rørhøg

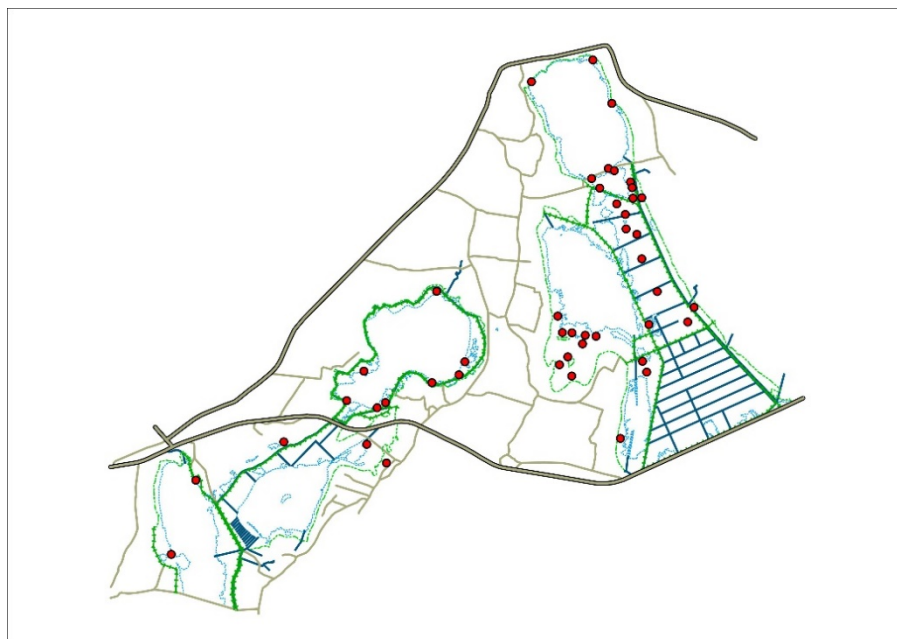
Ynglepar i Vejlerne:

2015: 40	2016: 43	2017: 38
----------	----------	----------

Rørhøg bliver kortlagt ved observationer af territorial adfærd, eksempelvis redebygning.

Fordelingen af ynglepar på de største lokaliteter var Bygholm Nord med henholdsvis 10 par i 2015, 6 i 2016 og 8 i 2017, Selbjerg Vejle med 6 par i 2015, 9 i 2016 og 8 i 2017 samt Tømmerby Fjord med 9 par i 2015, 8 par i 2016 og 5 i 2017. Han Vejle udgør tillige en vigtig lokalitet med 4 par i 2015, 6 i 2016 og 5 i 2017 (Fig. 12).

Figur 12. Territoriefordeling for rørhøg i Vejlerne 2016.

Rørhøsten har sandsynligvis stor indflydelse på rørhøgenes fordeling i området. Det lave antal i Bygholm Nord er bemærkelsesværdigt. Parrene der yngler øst for Øster Landkanal i 2016 og 2017, er sandsynligvis rykket derud på grund af mangel på egnede redepladser i Bygholm Nord.

Der bliver hvert år benyttet samme metode og kriterier til at vurdere antallet, men opgørelse af en tæt ynglebestand som i Vejlerne er meget tidskrævende, hvor faktorer som vejrforhold og høj aktivitet i felten, på forskellige tidspunkter i døgnets lyse timer, kan være afgørende for det registrerede antal. En høj vandstand i rørskovsområderne ser ud til at have en vis positiv effekt, og det lave bestandsniveau i Tømmerby Fjord i 2017 er sammenfaldende med lave vandstandsforhold, da vandstandsniveauet var lavt gennem efteråret og vinteren 2016/2017 og at der tillige skete en tilsigtet udledning af vand i en periode i januar og februar 2017 (se også afsnittet om rørdrum side 21-22).

5.11 Klyde

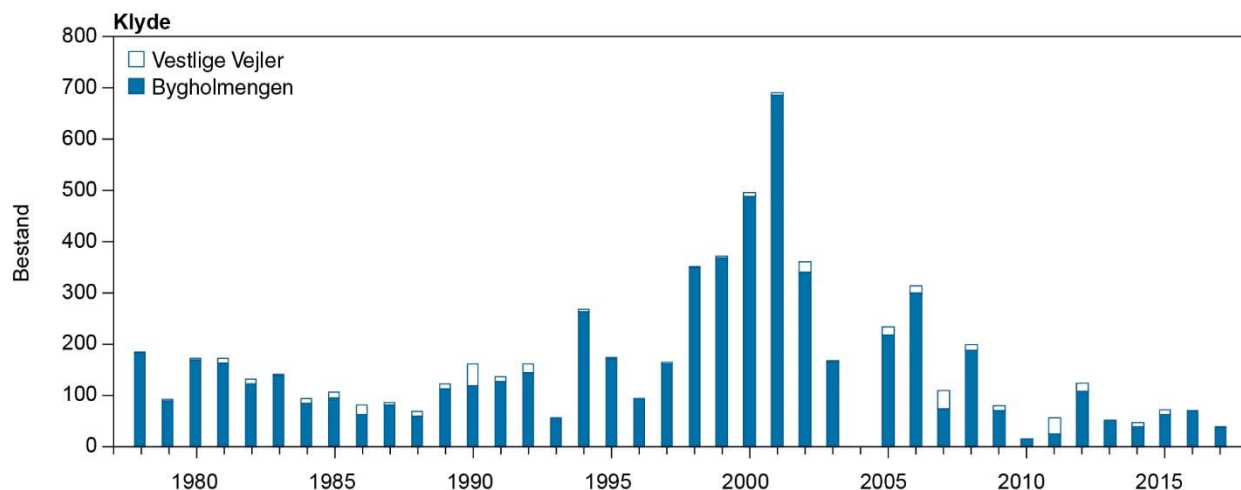
Ynglepar i Vejlerne:

2015: 72	2016: 70	2017: 40
----------	----------	----------

Bestanden af klyde i Vejlerne har sin hovedudbredelse på Bygholmengen. Imidlertid har plejetiltag, hvor egnede yngleøer er blevet slået ned af frivillige, vist at kunne have en positiv effekt. I 2015 ynglede 9 par på en lille ø i Østerild Fjord, hvor der var foretaget slåning. Den naturlige dynamik, hvor små øer dannes af sediment og mudder der flyttes naturligt af strømforhold og som efter et stykke tid danner grobund for vegetation, bliver også benyttet af ynglende klyder. I 2016 ynglede tre par på en sådan lille ø i Glombak. Endelig har de store mængder fældende grågæs også vist deres betydning. De græsser nemlig på de nye og grønne skud af tagrør og danner på den måde egnede ynglepladser for bl.a. klyde (men også terner og hættemåger). Dette blev konstateret i Glombak 2017, hvor 8 par etablerede sig på en sådan nedgraved ø.

Klydebestanden var væsentligt større omkring år 2000, hvor der var en række år med gode vandstandsforhold sammenfaldende med en meget lav rævebestand, ynglede op til 500-700 par klyder i Vejlerne (Fig. 13).

Klyde yngler i tætte kolonier og i Vejlerne i største antal og med størst succes, når der på Bygholmengen er en høj vandstand; dvs. når alle pander og kanaler er vandfyldte, og på den måde yder en vis beskyttelse mod prædatorer (pat- tedyr). Opstemningstærsklen på -15 cm DNN betragtes som det nedre vands- tandsniveau for normale eller gode ynglesæsoner for de kolonirugende fugle på engen.

Figur 13. Bestand af klyde i Vejlerne 1978-2017 (antal par), opdelt på Bygholmengen (fyldt signatur) og Vestlige Vejler (åben signatur). Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. Fra 2004 foreligger ingen optællinger.

De seneste år har der været iagttaget et større antal klyder på Bygholmengen i april, men mange af fuglene er senere forsvundet, ofte i forbindelse med markante fald i vandstanden. Et meget lavere antal er blevet tilbage på lokaliteten for at yngle og som regel med ringe ynglesucces.

Eksempelvis observeredes følgende forløb i antallet af klyder på Bygholmengen i 2017:

- 4. april 254 fugle
- 9. april 248 fugle
- 17. april 157 fugle (+ 24 fouragerende på Limfjorden)
- 19. april 161 fugle (+ 102 fouragerende på Limfjorden)
- 28. april 181 fugle
- 6. maj 167 fugle
- 9. maj 117 fugle (+ 18 fouragerende på Limfjorden).

I både 2016 og 2017 blev vandstandsniveauet holdt på et for lavt niveau i forhold til anbefalingerne fra medio marts og frem (Fig. 2).

Prædationsmæssigt er klyder meget gode til at holde flyvende prædatorer (krager, måger, rovfugle) væk på grund af deres nærgående forsvar. Imidlertid kan de ikke holde ræve borte. Denne erfaring har man også observeret i Vadehavet (Kim Fischer pers. medd.). Det vurderes at ræv er den mest betydelige prædator på Vejlernes klyder og det er før sket at hele kolonier forsvinder i løbet af få dage. Forløbet for en koloni der etablerede sig i Østsøen på Bygholmengen, er meget illustrativ (eksemplet er fra 2016):

9. maj 25 rugende
11. maj 33 rugende
17. maj 12 rugende
19. maj 7 rugende
23. maj 0 rugende.

I 2017 skete noget lignende. Den 9. maj kortlagdes 35 rugende klyder på Bygholmengen. Den 11. maj var der blot 5 rugende tilbage.

5.12 Vibe

Ynglepar på Bygholmengen:

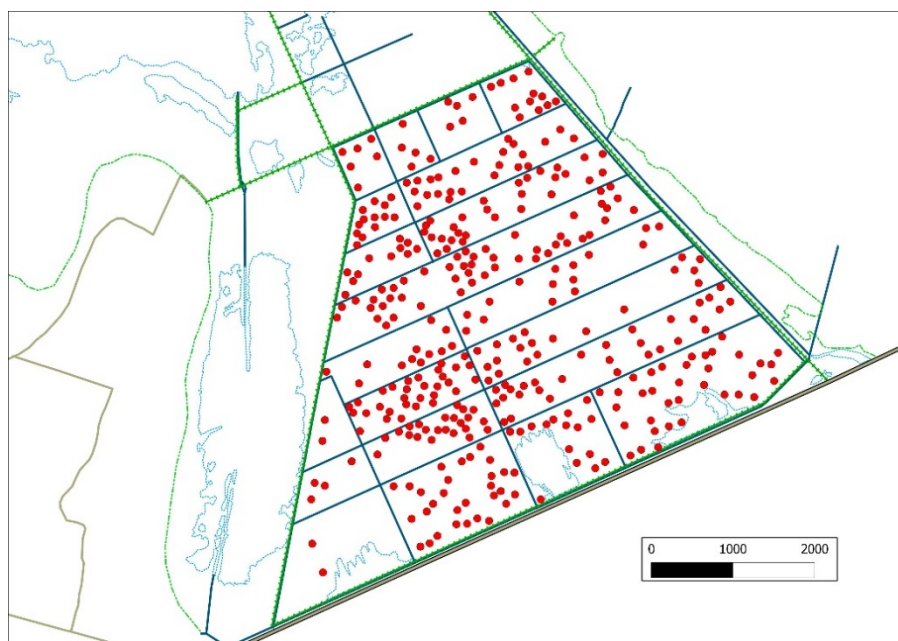
2015: 361

2016: 373

2017: 362

Vibe bliver i det nuværende program kun overvåget på Bygholmengen.

Figur 14. Territoriefordeling for vibe på Bygholmengen, 2016.

5.13 Engryle (almindelig ryle)

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 67

2016: 59

2017: 47

Arten udviser desværre en jævn bestandsnedgang de seneste tre år (Fig. 15).

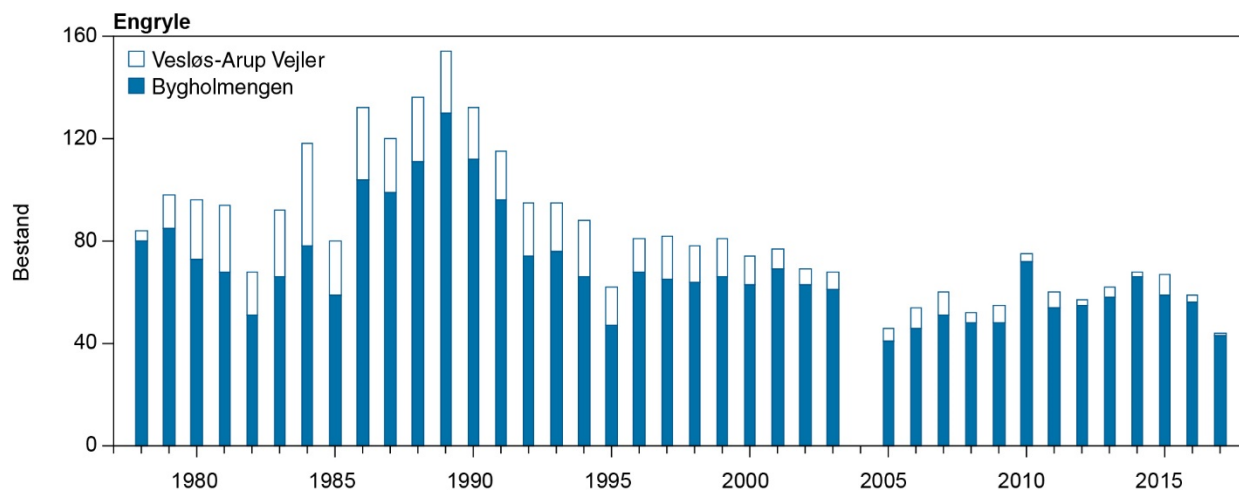
Arten blev kortlagt på de standardiserede gennemgange af Bygholmengen i maj og først i juni ligesom de øvrige år. Resultatet af kortlægningen i 2016 fremgår af fig. 16.

Tidligere blev kun anvendt to enggennemgange ved opgørelsen af bestanden, men i 2010-2012 gav en ekstra gennemgang af engen sidst i juni mulighed for at finde flere par (Tabel 2).

Tabel 2. Antal territorier af engryler på Bygholmengen kortlagt henholdsvis i maj og juni i årene 2010-2017. I 2013-2017 blev der kun foretaget én juni-gennemgang, mens der i 2010-2012 blev foretaget to gennemgange i juni, benævnt 'Juni 1' og 'Juni 2'. Desuden er specificeret, hvor mange af territorierne der kun er fundet på maj-gennemgangen og på den sene juni-gennemgang. Sammentællingen tager udgangspunkt i første juni-gennemgang og adderer tallene fra 'Kun maj' og 'Kun Juni 2'. For 2010-12 er i parentes anført tallene, hvis der ved sammentællingen er taget hensyn til den sene juni-gennemgang.

	Maj	Juni 1	Juni 2	Kun maj	Kun juni 2	I alt
2010	34	38	34	18	16	60 (72)
2011	28	29	25	13	12	46 (54)
2012	12	42	27	2	11	44 (55)
2013	40	31		27		58
2014	34	52		14		66
2015	39	36		23		59
2016	38	40		16		56
2017	36	27		18		46

Engryle er en diskret art, som kan være svær at kortlægge, og det er næppe realistisk at tro, at man på én enggennemgang af Bygholmengen vil kunne finde samtlige territorier. Hvis et territorium ikke bliver genfundet ved senere enggennemgange, er det altså ikke nødvendigvis ensbetydende med, at fuglene har opgivet eller er flyttet med ungerne. Derfor er det samlede tal for bestanden, som er fremkommet ved at kombinere kortlægninger fra maj og juni, givetvis mere dækkende, end hvis man kun anvendte én tælling. Tallet fra den største tælling udgør henholdsvis 66 % i 2015, 71 % i 2016 og 78 % i 2017 af den samlede bestand fundet ved at kombinere tællingerne.

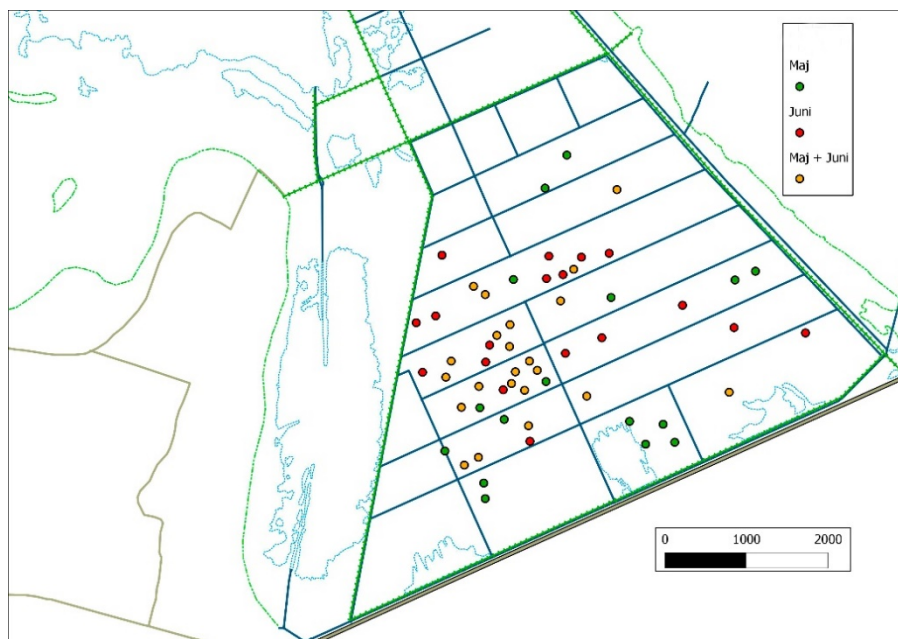
Figur 15. Bestand af engryle i Vejlerne 1978-2017 (antal territorier), opdelt på Bygholmengen (fyldt signatur) samt Vesløs og Arup Vejler (åben signatur). Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. Fra 2004 foreligger ingen optællinger.

I Vesløs og Arup Vejler blev territorierne kortlagt under juni-gennemgangen af engene (se Fig. 23 under rødben). Med blot tre par i 2016 og 0 par i 2017 er der tale om en meget lille og truet delbestand, ligesom der er tale om en tilbagegang fra 2015, hvor der fandtes otte par. De otte par i 2015 er bemærkelsesværdigt idet der er tale om den største bestand siden 2007. Vandstandsforholdene i Vesløs og Arup Vejle var i 2015 markant højere i forhold til 2016. Det betød vandfyldte pander og lavninger samt sjappede engflader. I både 2016 og 2017 var

der i stedet var tale om lave vandstandsforhold og udtørrede enge og udtørrede pander. Resultaterne fra de to meget forskellige år kunne antyde at der ankommer et højere antal engryler, end hvad enggennemgangen i juni fortæller, men måske opgiver ynglen i løbet af maj, hvis forholdene ikke er tilfredsstillende?

Bygholmengen er Danmarks vigtigste lokalitet for engryle (og formentlig den største lokalitet for hele den truede baltiske bestand). Den hidtidige forvaltning ser ud til at tilfredsstille artens habitatkrav, og i modsætning til, hvad der er tilfældet på de fleste andre lokaliteter, har bestanden her siden 2005 og frem til 2015 udvist stor stabilitet. En fortsat bæredygtig bestand i dette område er helt afhængig af, at der vedholdende gøres en indsats for at bevare en god græsnings- og fugtighedstilstand på engen.

Figur 16. Fordeling af ynglende engryler på Bygholmengen i 2016. Der er sondret mellem fugle, der kun blev registreret i maj, kun blev registreret i juni, eller blev registreret på begge enggennemgange.

5.14 Brushhøne

Yngleurolige hunner i Vejlerne:

2015: 9

2016: 18

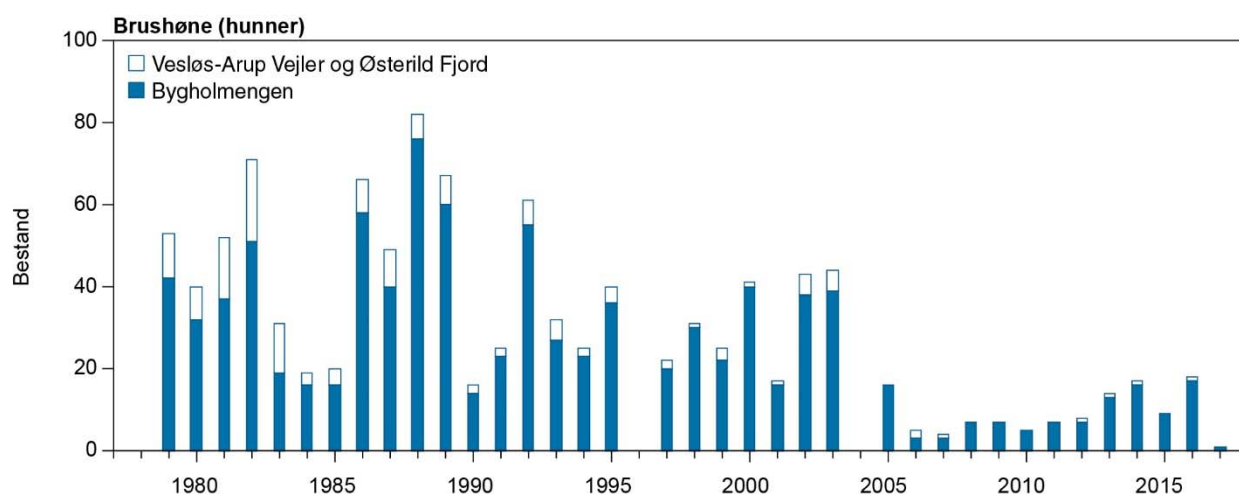
2017: 1

Antallet af brushhøner varierer meget fra år til år. I 1978-2003 svingede den optalte bestand mellem 83 yngleurolige høner i 1988 og nul i 1996 (Kjeldsen 2008). Bygholmengen var dengang en af landets vigtigste lokaliteter for arten. I 2002-2003 lå niveauet på over 40 ynglehunner, men herefter er der registreret et markant fald i bestanden (Fig. 18). I 2015 taltes alle ni yngleurolige hunner på Bygholmengen. I 2016 taltes 17 yngleurolige hunner på Bygholmengen (Fig. 17) og én ved Vesløs og Arup Vejle og i 2017 blev den eneste yngleurolige hun fundet på Bygholmengen (Fig. 18).

Måltrettede driftstiltag på Bygholmengen, hvor der både er fokus på græsning og engfugle, har betydet at en stor del af Bygholmengen ikke bliver afgræsset før sent i juni og frem. Dette tilgodeser brushane idet de foretrækker vegetation af en vis højde til redebygning og ungeføring. Det er således bemærkelsesværdigt at alle, bortset fra én, yngleurolige hunner i 2016 blev fundet i vegetation på 20-40 centimeter (Fig. 19). Se desuden afsnittet om stor kobbersnepe.

I Vejlerne vil den anvendte metodik (med meget få besøg på de bedste lokaliteter) i de fleste tilfælde resultere i en undervurdering. Dette sker uvægerligt, hvis optællingsdatoen ikke rammer det optimale tidspunkt, hvor den størst mulige del af bestanden har unger og dermed er synlige. Høner som opgiver deres yngleforsøg bliver slet ikke registreret ved denne metode.

Figur 17. Fordeling af yngleuro-lige brushøner på Bygholmengen i 2016.

Figur 18. Bestand af brushøner i Vejlerne 1979-2017 (antal yngleuro-lige hunner), opdelt på Bygholmengen (fyldt signatur) og de Vestlige Vejler (Østerild Fjord og Arup Vejle, åben signatur). Data er for årene 1979-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. I 1996 registreredes ingen ynglefugle på tællingerne; fra 1978 og 2004 foreligger ingen optællinger.

Figur 19. Fordeling af ungevars-lende store kobbersnepper og yngleurolige brushøns i forhold til vegetationshøjder målt 9. juni 2016.

5.15 Stor kobbersneppe

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 99

2016: 77

2017: 93

Vejlernes bestand af stor kobbersneppe oplevede i 2016 en ”nedtur”, hvor der blot blev kortlagt 76 par på Bygholmengen (Fig. 20). Derudover minder 2015 og 2017 en del om hinanden. Vesløs Vejle holder akkurat fast som yngleplads for arten i det henholdsvis 2, 1 og 2 par blev fundet i henholdsvis 2015, 2016 og 2017.

De resterende par er alle registreret på Bygholmengen alle tre år.

Kobbersneppebestanden i Vejlerne kulminerede med omkring 200 par i 2000-2003, hvilket med stor sandsynlighed har sammenhæng med en reduceret rævebestand. Der sås generelt store bestande hos de fleste vadefuglearter i den periode. Dette høje bestandsniveau blev efterfulgt af et markant fald frem til 2005 og en langsom stigning til 2008. Siden 2009 har bestanden ligget stabilt omkring – eller lidt over 100 par.

Bestanden på Bygholmengen i 2017 (91 par) er, hvis der ses bort fra 2016, den laveste siden 2013 og der er tilsyneladende gang i en tendens til en tilbagegang. Umiddelbart må tilbagegangen ske på grund af forhold, som gør sig gældende i forbindelse med trækket eller på overvintringspladserne, da det er svært at få øje på forhold i driften af Vejlerne enge, som skulle være udslagsgivende. Dog spiller prædation også ind på bestandsstørrelsen.

Ud over de store udsving i bestandsstørrelsen (Fig. 21), har også ynglesuccesen været karakteriseret ved store svingninger (Kjeldsen 2008). Ynglesuccesen har været overvåget systematisk siden 2009, ved at der på enggennemgangen først i juni er registreret ungevars-lende kobbersneppepar (Tabel 3).

Ynglesuccesen i 2017 var den absolut laveste siden 2009. Det vurderes at det skyldes prædation fra primært ræv.

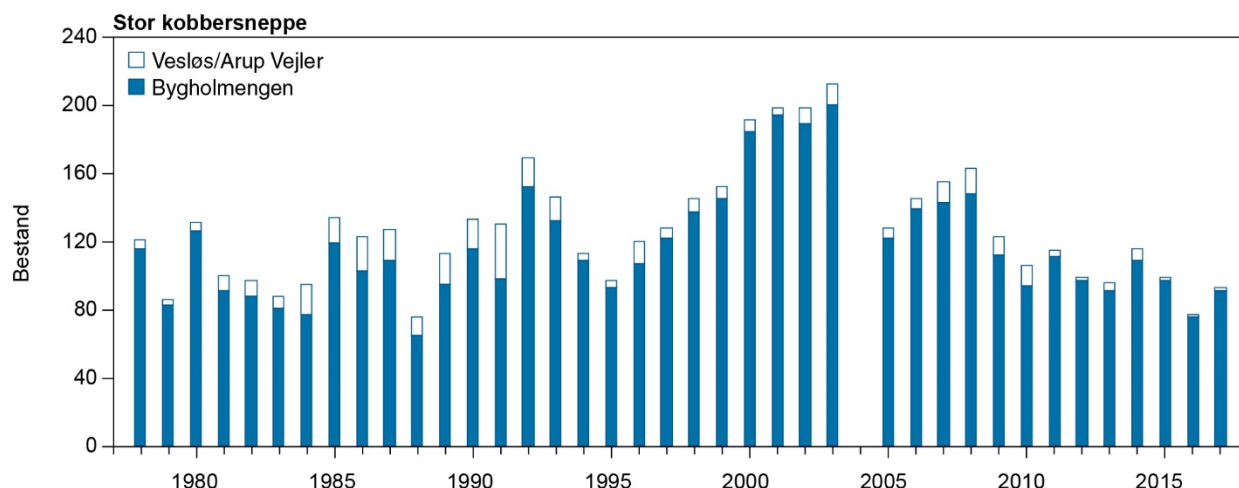
Tabel 3. Bestanden af stor kobbersneppe på Bygholmengen 2011-2017, antal territoriehævdende par i maj, antal ungevarslede par i juni samt ungevarslede som andel af bestanden (i procent).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bestand	111	97	91	106	97	76	91
Ungevarslede	73	49	76	52	12	32	1
Ungevarsl. (pct.)	66%	51%	84%	49%	12%	42%	1%

I 2016 var der tale om en væsentligt højere ynglesucces (Tabel 3). Det var interessant at konstatere at samtlige ungevarslede fugle, bortset fra to, fandtes i vegetationshøjder på mellem 20 og 40 centimeter (Fig. 19). Det er således tydeligt at ungeførende par opsøger den højere vegetation for at kunne finde skjul. Derfor bør større dele af området friholdes for kreaturafgræsning gennem hele juni, hvorved der sikres områder der tilgodeser ungeførende kobbersnepper. Disse områder bør også skal indeholde vandfyldte eller fugtige pander, kanaler og grøblerender så lette fourageringsforhold samtidig er til stede for ungerne. Derfor skal for lave vandstandsforhold og egentlige udtørring undgås gennem maj og juni. Den efterfølgende græsning i sensommeren og efteråret tilrettelægges så den både sikrer kortgræssede og mindre intensivt græssede partier af hensyn til det samlede engfuglesamfund.

Figur 20. Territoriefordeling for stor kobbersneppe på Bygholmengen 2016.

Figur 21. Bestand af stor kobbersneppe i Vejlerne 1978-2017 (antal territorier), opdelt på Bygholmengen (fyldt signatur) og Vesløs og Arup Vejler (åben signatur). Data er for årene 1978-2003 fra Vejlerne Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. Fra 2004 foreligger ingen optællinger.

5.16 Rødben

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 314

2016: 356

2017: 259

Rødbenene kortlægges ultimo maj og i juni, hvor langt de fleste af parrene er ungevarslen. Der blev i 2015 kortlagt 223 par på Bygholmengen, 72 par i Vesløs og Arup Vejle og 19 par på østsiden af Østerild Fjord. I 2016 blev der kortlagt 261 par på Bygholmengen, 68 par i Vesløs og Arup Vejle og 27 par på østsiden af Østerild Fjord (Fig. 22, Fig. 23, Fig. 24). I 2017 lød bestanden på 193 par på Bygholmengen, 55 par i Vesløs og Arup Vejle og 11 par på østsiden af Østerild Fjord.

Lokaliteterne Bygholmengen og i Vesløs og Arup Vejler dækkes i hele deres udstrækning, mens det kun er en del af Østerild Fjord, som indgår i det nuværende program.

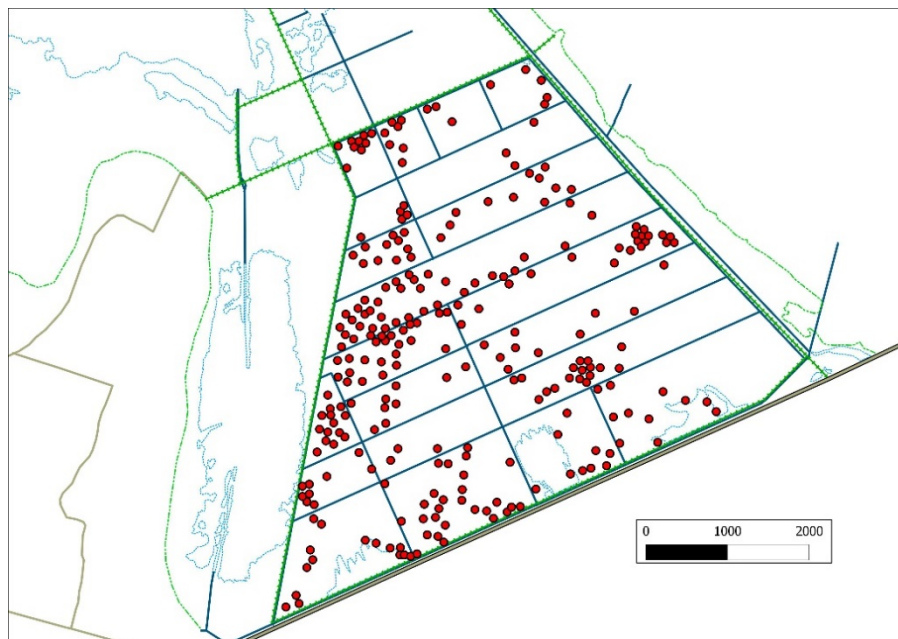
Bestanden af rødben på Bygholmengen og i Vesløs og Arup Vejler viste i det meste af perioden 1978-2003 en stigende tendens, omend med store årlige svingninger (Fig. 24). 2016 og 2017 var præget af tørre forhold og står dermed i stor modsætning til 2015, hvor store nedbørsmængder faldt særligt primo juni og visse engflader derefter stod under et par centimeters vand. Det vurderes at mange rødben opgav ynglen i 2015, da mange reder formentlig blev oversvømmet og unger døde. Dette underbygges af flere flokke af rødben blev observeret på dette tidspunkt samt at enkelte reder blev fundet forladte. I både 2016 og 2017 var forholdene imidlertid meget tørre, særligt i Vesløs og Arup Vejler (se også afsnittet om engryle), hvor store engflader helt var uden vand i pander og knasende tørre lave partier, der under optimale forhold fremstår sjappede eller ligefrem vandfyldte.

To eksempler på knastørre forhold ved Arup Vejle 27. maj 2016 – øverst fra sydvesthjørnet og nederst fra Kirkehjørnet. Fotos Henrik Haaning Nielsen.

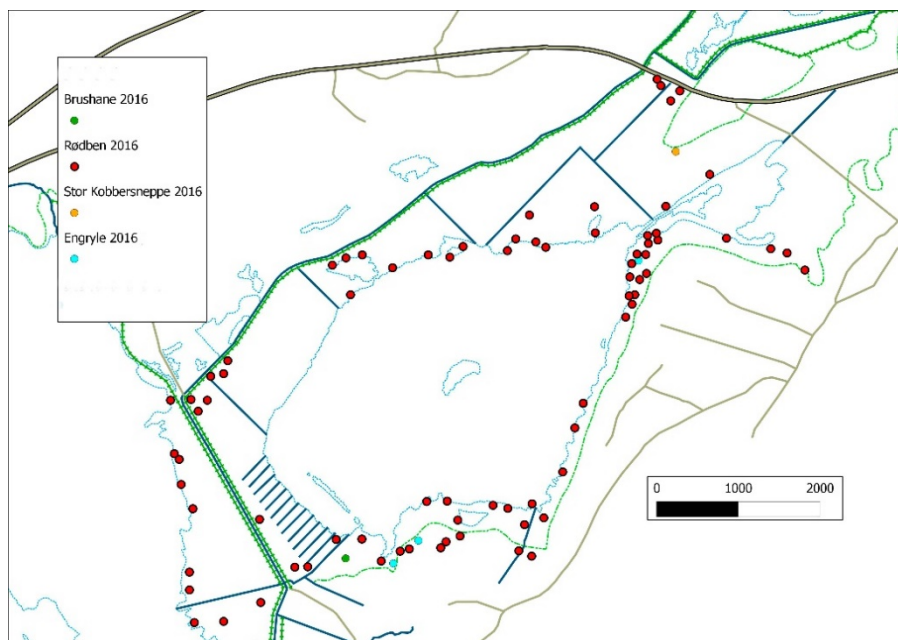

Som fremhævet i tidligere rapporter er potentialet for flere ynglende rødben, særligt i Vesløs og Arup Vejle, stort, da tidligere resultater har vist at næsten 100 par har ynglet på lokaliteten. Potentialet i Østerild Fjord er ganske godt, hvis egentlig udtørring af engene kan undgås. Gentagen slåning og meget fugtige forhold tilgodeser de ynglende rødben, og i efteråret 2016 blev der foretaget en mere omfattende slåning, så det samlede åbne engareal er blevet større.

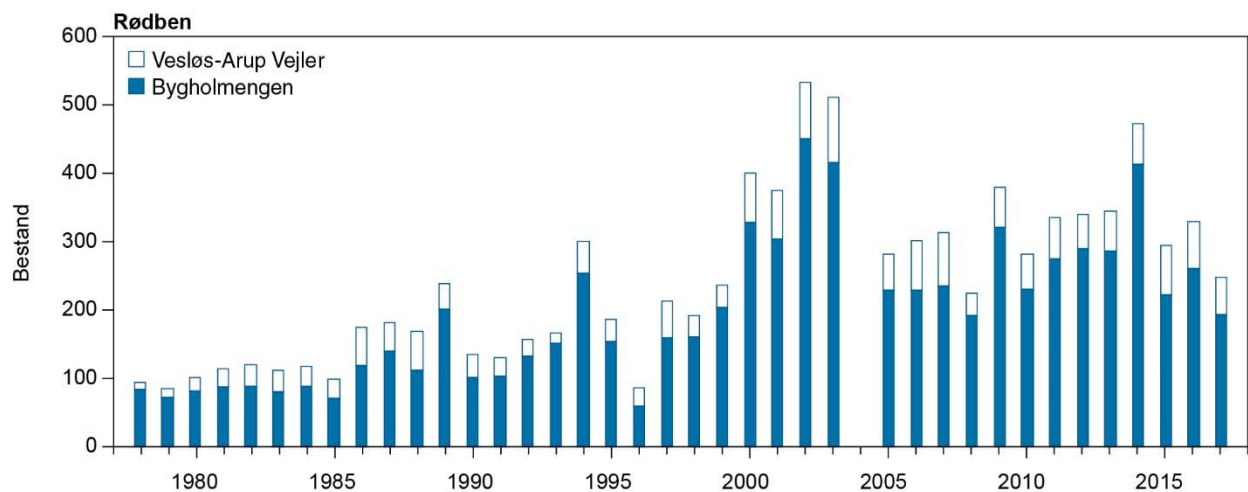
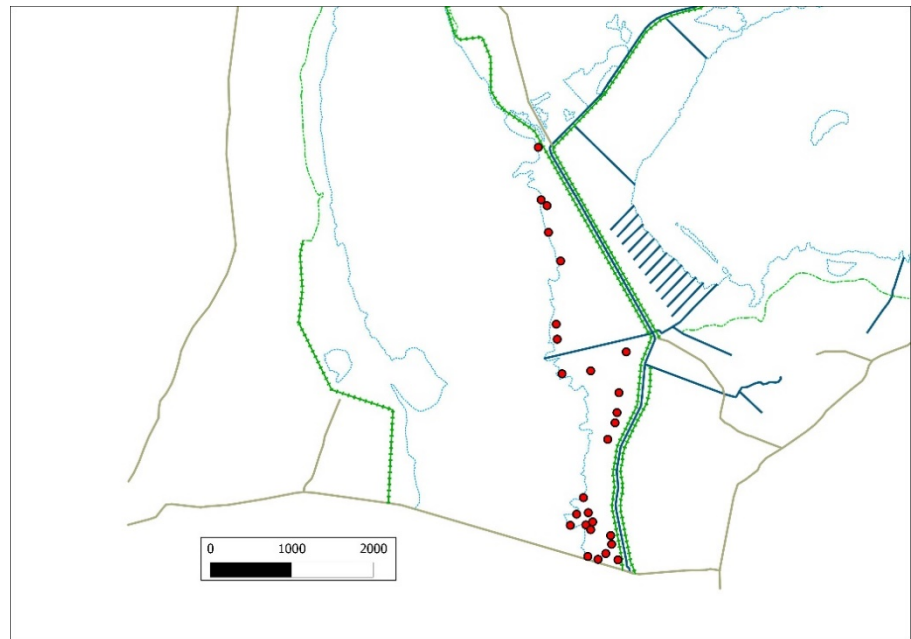
Figur 22. Territoriefordeling for rødben på Bygholmengen 2016.

Figur 23. Fordeling af ynglende rødben, engryle, brushøne og stor kobbersneppe i Vesløs og Arup Vejler i 2016.

Figur 24. Territoriefordeling for rødben langs østsiden af Østerild Fjord, 2016.

Figur 25. Bestand af rødben i dele af Vejlerne 1978-2017 (antal territorier), opdelt på Bygholmengen (fyldt signatur) og Vesløs og Arup Vejler (åben signatur). Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. Fra 2004 foreligger ingen optællinger.

5.17 Hættemåge

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 3241

2016: 3437

2017: 2999

Hættemåge er siden ynglesæsonen 2014 inkluderet i optællingsprogrammet, da den anses for at have væsentlig betydning for en lang række andre arter, ligesom den tjener som indikator på rørsumpenes tilstand som ynglehabitat med egnede yngleøer for kolonirugende fugle. Hovedparten af ynglebestanden findes i Bygholm Nord og i Kogleakssøen. Det har vist sig at pleje af oplagte yngleøer ved brug af slåning kan hjælpe små yderligere kolonier på vej. F.eks. ynglede henholdsvis 119 par i 2015, 224 par i 2016 og 49 par i 2017 på en lille ø i Østerild Fjord, der blev slået med le af frivillige før ynglesæsonen.

I Bygholm Nord er der tale om en stor og flere mindre kolonier i området umiddelbart nord for Krapdiget og Halvkanalen.

Bestandsstørrelsen er fremkommet ved at optælle antallet af opflyvende fugle ved overflyvning af en potentiel prædator. Der er imidlertid ikke optalt på tidspunkter, hvor alle fugle i kolonien kunne forventes at være samlet, så der er anvendt en standardomregningsfaktor for måge / ternekolonier (Hälterlein m.fl. 1995).

5.18 Dværgmåge

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 0	2016: 0	2017: 0
---------	---------	---------

Ultimo april ses typisk de første adulte fugle i yngledragt i området.

I årene 2015-2017 sås aldrig parring eller egentlig etablering.

Seneste år med yngleforsøg var 2014, hvor der både sås parring og egentlig etablering af redeplads. Dette år opgav fuglene imidlertid ca. medio maj (Nielsen 2016).

Dværgmåge ynglede regelmæssigt i Vejlerne indtil omkring 1980, hvorefter arten var fraværende i en årrække. I perioden 1997-2014 har mindst ét par årligt gjort yngleforsøg; der har dog kun i få tilfælde været konstateret ynglesucces (Kjeldsen 2008).

Seneste år med ynglesucces var 2004, hvor en flyvefærdig unge blev observeret (Henrik Haaning Nielsen pers. obs.).

5.19 Fjordterne

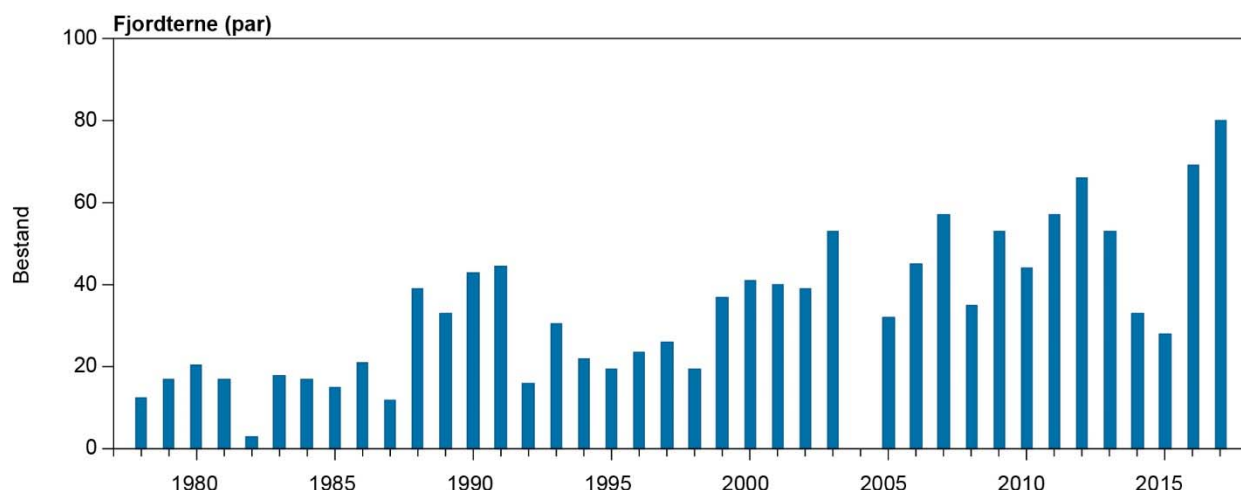
Ynglepar i Vejlerne:

2015: 28	2016: 69	2017: 80
----------	----------	----------

Vejlernes ynglebestand opnåede igen fremgang i både 2016 og 2017 efter tre år forinden med tilbagegang. Bestanden i 2017 er den største ynglebestand i området siden 1978.

Arten er fleksibel; den yngler i princippet hvor forholdene byder sig, hvorfor ynglelokaliteterne er spredt godt ud i reservatet. I 2016 ynglede der således fjordterner i Kogleakssøen, Bygholmengen, Glombak, på Melsig i Arup Vejle og i Østerild Fjord. Det er ikke usædvanligt, at arten kan yngle sent på sommeren, hvilket også observationen af en stor dununge på Bygholmengen 8. august 2016, vidner om.

De store ansamlinger af fældende grågæs i juni har vist sig at kunne have en positiv effekt på ynglebestanden af fjordterne. Gæssenes nedgræsning af friske tagrørsskud gav i 2017 flade og åbne tanger og øer i området, hvilket betød at bl.a. fjordterner rykkede ind og ynglede. I Glombak etablerede der sig således en koloni på 35 par på en af disse græssede tanger.

Figur 26. Bestand af fjordterne i Vejlerne 1978-2017 (antal par). Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. Fra 2004 foreligger ingen optællinger.

5.20 Havterne

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 44

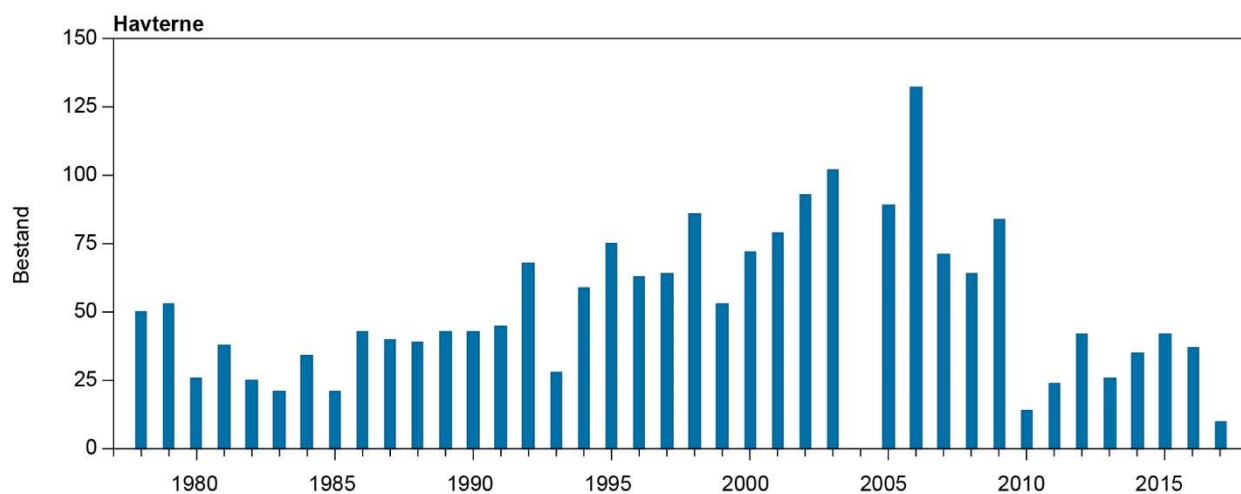
2016: 37

2017: 10

Ynglebestanden af havterne findes udelukkende på Bygholmengen.

Optællingen af ynglebestanden blev foretaget ved en kombination af fjern-kortlægninger samt enggennemgange.

Vandstandsniveauet i både 2016 og 2017 vurderes som ugunstige for arten, idet havterner yngler på små øer i vandfyldte pander, hvilket betinger en vandstand som danner sådanne forhold. Det er f.eks. tilfældet når anbefalingerne om en minimumsvandstand på -15 cm (kote DNN) følges. Arten er gået meget tilbage i Vejlerne, særligt efter 2009, men bestanden i 2017 er den laveste siden 1978 (Fig. 27).

Figur 27. Bestand af havterne i Vejlerne 1978-2016 (antal par). Figuren dækker hele Vejlerne, men 98% af bestanden er fundet på Bygholmengen. Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. Fra 2004 foreligger ingen optællinger.

5.21 Sortterne

Ynglepar (udfløjne unger) i Vejlerne:

2015: 27 (1 juv.)

2016: 27 (0 juv.)

2017: 22 (0 juv.)

2015: De første sortterner ankom til Vejlerne i de sidste dage af april. Allerede 6. maj taltes 42 eks.

Vandstanden i Kogleakssøen var, sammenlignet med tidligere år, høj for årstiden og søens mudrede øer i den centrale del var oversvømmet. Det havde allerede, på det tidspunkt, haft betydning for de ynglende hættemåger da antallet var faldet i forhold til 2014 på grund af begrænsede muligheder for re-debygning. Det samme gjaldt for sortternerne som i 2014 netop etablerede sig på disse øer kort efter ankomsten.

I **2015** var mulighederne for etablering af reder altså ringere end i 2014.

Den 12. maj sås den første etablering i Kogleakssøens østlige del. Det konkrete sted har de tidligere ynglet, men en række pilebuske i umiddelbar nærhed er nu blevet så store at de udgør en egnet udsigtspost for prædatorer, hvor der formentlig er direkte udsigt ned i rederne. Alle sortterner, svarende til 27 par, etablerede sig her, men krage sås ved flere tilfælde i pilebuskene og derefter i kolonien, hvor det formodes at der blev taget æg. Desuden sås rørhøg i et par tilfælde i kolonien, hvor det tillige formodes at der blev ædt æg. Store opflyvninger af sortterner sås i forbindelse med besøgene af prædatorer, men både krage og rørhøg brugte alligevel flere minutter i koloniområdet inden de fløj væk. Den 25. maj sås aktivitet af sortterner både over stedet med første etablering, men en ny etablering sås i søens vestlige del, akkurat nordøst for den store højspændingsmast.

I dagene efter var det tydeligt at stedet med første etablering var opgivet.

Udover 16 par som nu havde etableret sig i området nordøst for højspændingsmasten havde 2 par etableret sig akkurat sydøst derfor.

Antallet af ynglepar efter 1. juni var altså 18 par.

Aktivitet i kolonien blev set gennem resten af juni og begyndelsen af juli, hvilket gav håb om at de resterende par ville få en god ynglesucces. Høj aktivitet så sent som 8. juli tydede godt, men efter to dage med både regn og vind af kulingstyrke stod det klart den 11. juli at kun et par var tilbage i Kogleakssøen. De resterende adulte fugle sad på bundgarnspælene i Lund Fjord.

Den 20. juli fløj en enkelt frisk ungfugl rundt med forældrefuglene og flere andre adulte i bl.a. Han Vejle. Det blev årets yngleresultat. En flyvefærdig ungfugl.

Ca. 1. august var alle lokale fugle trukket væk.

2016: 27 par, hvilket er samme antal som i 2015.

Alle ynglepar var i Kogleakssøen. Ingen unger blev flyvefærdige (Fig. 28).

Bestandsstørrelsen er fremkommet ved at optælle antallet af opflyvende fugle ved overflyvning af en potentiel prædator. Der er imidlertid ikke optalt på tidspunkter, hvor alle fugle i kolonien kunne forventes at være samlet, så der

er anvendt en standardomregningsfaktor for måge/ternekolonier (Hälterlein m.fl. 1995). Hidtil er der konsekvent anvendt en omregningsfaktor på 0,7 på det største optalte antal, hvorved maksimumantallet er fremkommet. Imidlertid viste de grundige studier af sortternekolonien i 2012, at omregningsfaktoren bør justeres i løbet af yngleperioden i forhold til etableringsstart. Således bør omregningsfaktoren være 0,7 i etableringsperioden og i begyndelsen af rugetperioden, men bør ændres til 0,9 efter ca. 14 dages forløb. Eftersom etablering i Vejlerne oftest sker ultimo maj, bør omregningsfaktoren ændres fra 0,7 til 0,9 fra primo juni. Studierne viste nemlig, at magerne ofte tilbragte flere minutter sammen på rederne i etablerings- og starten af rugetperioden, mens der kun var tale om besøg af få sekunders varighed ca. 14 dage inde i rugetperioden (Kjeldsen & Nielsen 2012). Dette er der taget højde for i forhold til optællingen af årets bestand.

Antallet af opflyvende, rugende fugle har været op til 38 17. juni, og det største antal set over eller i nærheden af kolonien har været 51 2. juli. Ved flere tilfælde blev der vurderet 50 fugle samtidig.

Ankomsten af fugle skete 26. april.

Sortterne etablerede sig hurtigt, og allerede 16. maj blev de noteret som veletablerede. Det vil sige tydelige kolonidannelse og høj aktivitet med afløsning på rederne og fodring af magen. Forholdene synede optimale og vejrforholdene ultimo maj og primo juni var præget af højtryksvejr og varme.

Alligevel opgav samtlige ynglepar primo juni. Grunden er uvis. Samtlige par etablerede sig imidlertid hurtigt på en anden plads i Kogleakssøen og indtil medio juli så kolonien ud til at trives, trods knap så ideelle vejrforhold, der nu var præget af regnbyger, blæst og kølige temperaturforhold.

Den 17. juli kunne det konstateres, at samtlige ynglepar havde opgivet på ny.

Der blev ikke observeret prædation af sortterne. De fouragerende fugle sås hente føde især i Kogleakssøen, men også i Store og Lille Gollum samt Han Vejle, Selbjerg Vejle, Læssø og Lund Fjord.

2017: 20 par.

For første gang siden 1990'erne blev der forsøgt udlagt redeflåder til sortterne i Kogleakssøen. Flåderne blev lagt i områder hvor sortterne tidligere har ynglet, senest i 2015.

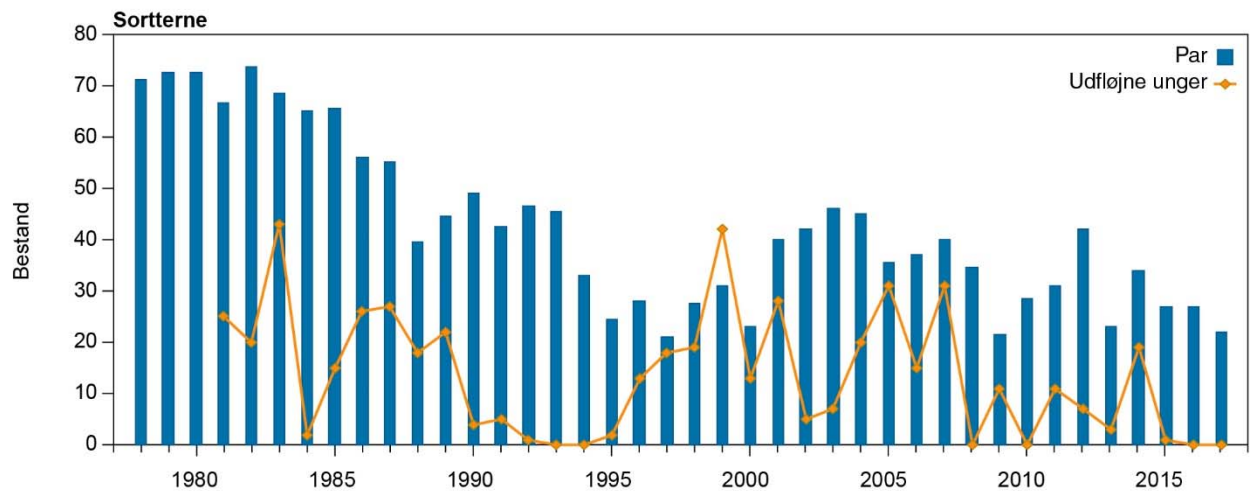
De første fugle ankom til området den 1. maj.

De etablerede sig hurtigt idet de allerede den 10. maj blev noteret som veletablerede. De viste ikke interesse for redeflåderne på noget tidspunkt, men dannede koloni på de mudrede flader nær højspændingsmasten, hvor hovedkolonien har fandtes i mange ynglesæsoner. I dette område etablerede der sig 16 par. Derudover fandtes i alt 4 par på to øvrige pladser i udkanten af den store hættemågekoloni.

Kolonien så ud til at trives, men den 31. maj blev området ramt af dårligt vejr med vindstyrker på op til stormende kuling samt regn.

Det blev herefter konstateret (den 4. juni) at alle ynglepar havde opgivet ynglen.

Medio juni blev det opdaget at i alt 13 fugle holdt til i søerne i Bygholm Nord, nord for Krapdiget. Ved gentagne besøg blev det imidlertid konstateret at de ikke etablerede sig som ynglefugle og 2017 blev derved andet år i træk uden udføjne sortterneunger i Vejlerne.

Figur 28. Bestand af sortterne i Vejlerne 1978-2016. Søjler = antal par (ved interval i bestandsopgørelsen er anvendt middeltal), Streg = antal udføjne unger. Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. I 2004 foretog Henrik Haaning Nielsen optællingen (uden for tælleprogram).

5.22 Plettet rørvagt

Piftende hanner i Vejlerne:

2015: 4

2016: 41

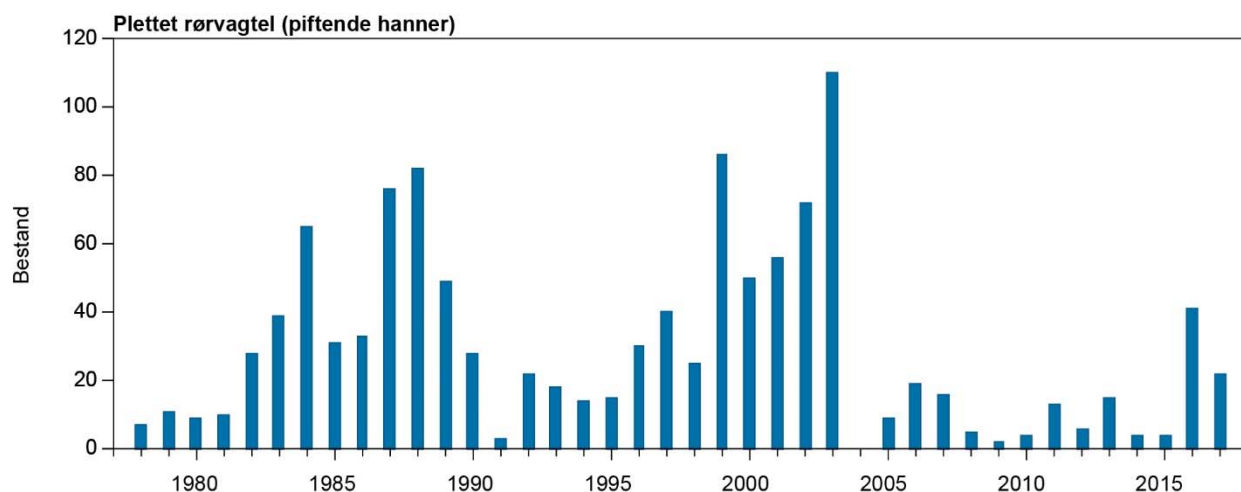
2017: 24

I 2015 hørtes første piftende fugl den 14. maj. De fire fugle hørtes fra rørsko-ven i Selbjerg Vejle samt fra Vesløs Vejle.

I 2016 hørtes de første fire fugle den 29. april. Der blev tale om det bedste år siden 2003. Fordelingen var 16 i den sydlige del af Selbjerg Vejle, 14 i Bygholm Nord, 6 i Glombak samt 5 i Vesløs Vejle (Fig. 30). Gennem det meste af maj hørtes mange fugle fra både Selbjerg Vejle og Glombak. Derefter var der en pause, men ultimo juni dukkede mange nye fugle op bl.a. i Bygholm Nord og efterhånden også i Vesløs Vejle, hvor første fugl hørtes 28. juni. Her blev op til fem fugle registreret gennem hele juli, indtil sidste pift 11. august.

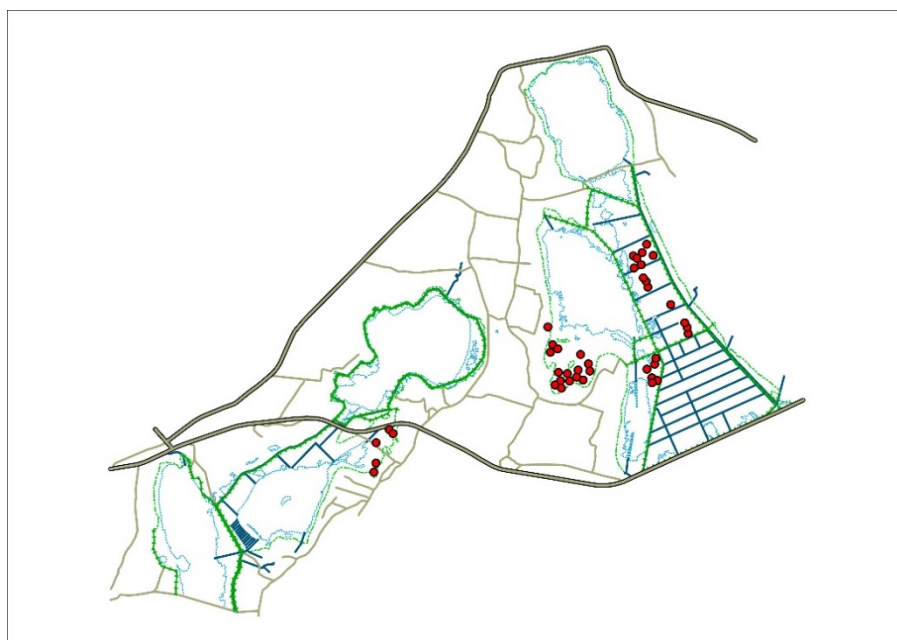
I 2017 hørtes første piftende fugl den 16. april og gennem hele sæsonen (april – juli) hørtes plettede rørvagtler fra lokaliteterne, uden egentlige pauser. Fordelingen af fugle var 1 i Lund Fjord, 2 i Han Vejle, 10 i Bygholm Nord, 7 i Selbjerg Vejle, 3 i Vesløs Vejle og 1 i Tømmerby Fjord.

Forklaringen på artens store forekomster i både 2016 og 2017 skal sandsynligvis findes i, at en stor del af maj måned var domineret af varme sydøstlige vinde. En anden faktor kan være kombinationen af vandstandsniveauet som er blevet lavere i Bygholm Nord samt de større områder på samme lokalitet, hvor mere åben rørsump er blevet dannet. Sidstnævnte kan være en virkning af sommerens store antal af fældende grågæs der græsser på tagrørenes friske skud.

Figur 29. Bestand af plettet rørvagtel i Vejlerne 1978-2017 (piftende hanner).

Figur 30. Fordeling af ynglende plettet rørvagtel (piftende hanner) i Vejlerne 2016.

5.23 Trane

Ynglepar i Vejlerne:

2015: 12

2016: 14

2017: 12

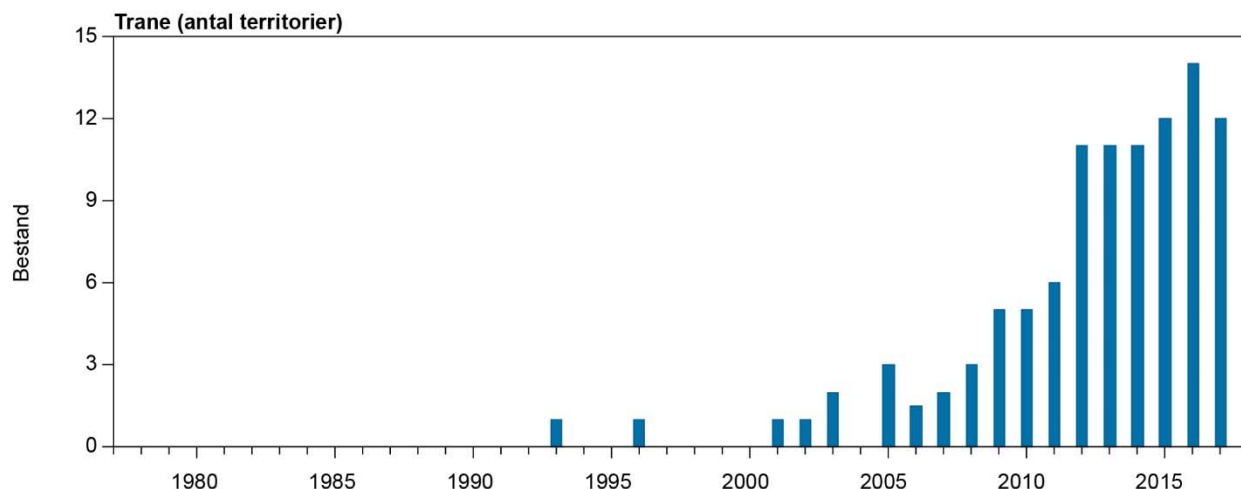
De tre år opretholder Vejlernes status som formodentlig Danmarks tætteste bestand (Fig. 31).

Territoriehævdende (trompeterende) par blev fulgt så tæt som muligt gennem marts og april, men særligt på natlytning i maj måned blev der regelmæssigt konstateret trompeterende traner fra rørskovsområderne. Kun par og trompeteren, som blev kortlagt flere gange indenfor et lille område, er regnet som ynglefugle.

Lokaliteterne med ynglefugle er Selbjerg Vejle (1 par 2015, 2 par i både 2016 og 2017), Glombak (1 par i både 2015 og 2016 men ingen i 2017), Bygholm Nord (8 par i 2015, 7 par i 2016 og 6 par i 2017), Lund Fjord (1 par i 2015, 2 par

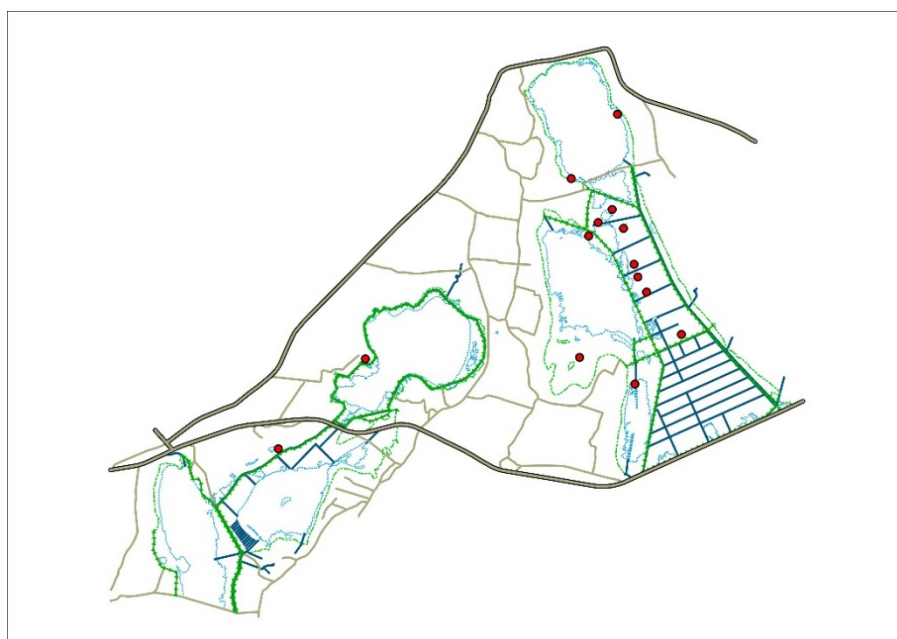
i både 2016 og 2017), Tømmerby Fjord (1 par i både 2015 og 2016, 2 par i 2017) og Læsvig (1 par i 2016) (Fig. 32).

Yngleområdets karakter af høj rørskov og urtebevoksning vanskeliggør registrering af eventuel ynglesucces.

Figur 31. Bestand af trane i Vejlerne 1978-2017 (antal territorier). Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten. Fra 2004 foreligger ingen optællinger.

Figur 32. Fordeling af ynglende trane (par) i Vejlerne 2016.

5.24 Sydlig blåhals

Syngende hanner i Vejlerne:

2015: 16

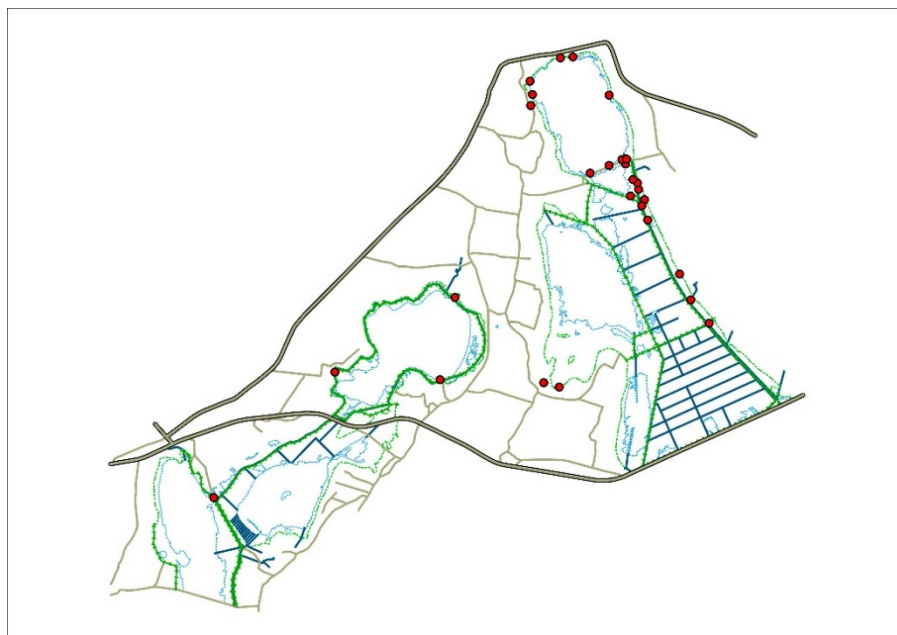
2016: 27

2017: 23

Ved flere af sangterritorierne blev hunner tillige set, og senere sås også flyvefærdige ungfugle i Han Vejle.

Arten indvandrede i 2010 og de efterfølgende sæsoner sås en langsom øgning i antallet. Antallet af sangterritorier i 2016 er det hidtil højeste i Vejlerne (Tabel 4).

Figur 33. Fordeling af ynglende sydlig blåhals (syngende hanner) i Vejlerne 2016.

5.25 Bestandstal for udvalgte ynglefuglearter i Vejlerne 2007-2017

Bestandstal for de overvågede arter er samlet for den 11-årige periode hvor samarbejdsaftalen om overvågning af Vejlerne har været gældende (Tabel 4).

Tabel 4. Bestandstal for de overvågede arter i den seneste 10-årige periode opdelt på de Østlige og Vestlige Vejler.

	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest
Sorthalset lappedykker															41	0	42	0	0	0	0	0
Gråstrubet lappedykker															57	3	50	4	30	4	20	3
Rørdrum	109	36	135	35	96	18	49	12	35	22	71	20	56	16	75	24	67	28	100	33	74	23
Skestork	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	4	0	7	0	4	0	5-10	0	6
Rørhøg	36	7	45	10	38	12	33	9	38	16	24	13	42	12	37	12	27	13	30	13	28	10
Klyde Bygholmeng	74		189		71		15		25		109		52		39		63		70		38	
Klyde Vestlige Vejler		36		26		9		0		32		15		0		8		9		0		2
Vibe Bygholmeng	293		303		381		297		281		263		172		379		361		373		362	
Engryle	51	9	48	4	48	7	72	4	54	6	55	2	58	4	66	2	59	8	56	3	46	1
Brushøne	3	1	7	0	7	0	5	0	7	0	7	1	13	1	14-18	1	9	0	17	1	1	
Stor kobbersneppe	144	13	148	15	112	11	94	12	111	5	97	2	91	5	109	7	97	2	76	1	91	2
Rødben Bygholmeng	235		192		321		230		274		289		286		413		222		261		193	
Rødben Vesløs/Arup		78		32		58		51		61		50		58		59		72		68		55
Rødben Østerild Øst		13		9		11		14		11		21		10		19		20		27		11
Dværgrmåge	2-4	0	2	0	2	0	1-2	0	2	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Hættemåge															4676	0	3122	119	3213	224	2950	49
Fjordterne	32	25	13	22	52	1	44	1	43	14	10	56	53	0	23	10	8	20	55	14	48	32
Havterne	71	0	64	0	84	0	14	0	24	0	37	5	26	0	35	0	44	0	37	0	10	0
Sortterne par	40	0	35	0	22	0	29	0	31	0	42	0	23	0	34	0	27	0	27	0	20	0
Sortterne juv.	31	0	0	0	11	0	0	0	11	0	7	0	3	0	19	0	1	0	0	0	0	0
Plettet rørvagt	11	5	3	2	1	1	4	0	7	6	2	4	13	2	4	0	3	1	36	5	20	4
Trane	2	0	3	0	4-6	0	5	0	6	0	11	0	11	0	11	0	11	1	12	2	10	2
Sydlig blåhals	0	0	0	0	0	0	2	3	4	1	7	2	6	1	19	1	13	3	23	4	19	4

6. Rastefugle i Vejlerne

I denne del af rapporten gennemgås udviklingen for en række udvalgte rastende vandfuglearter baseret på de systematiske rastefugletællinger, som er udført i 10-årsperioden fra 2008-2017.

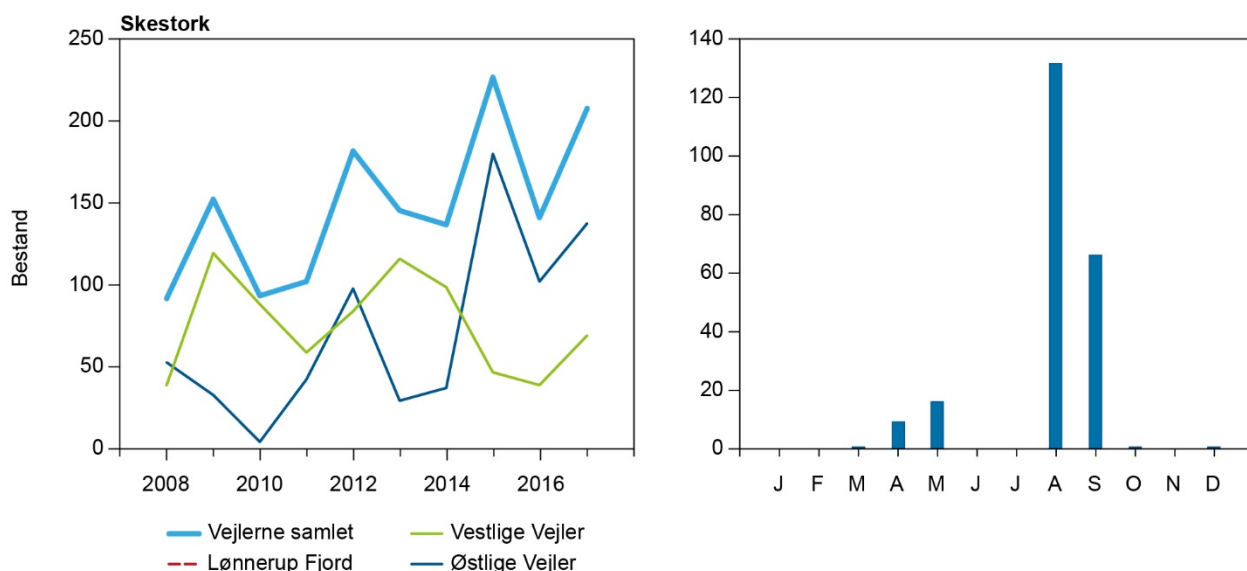
Fokus er på antal talt i Vejlerne (samlet samt i de Østlige og Vestlige dele) samt Lønnerup Fjord, der er optalt på lige fod med Vejlerne 10 gange årligt. Der er endvidere fokus på arter som indgår i Vejlernes udpegningsgrundlag – eller arter for hvilke Vejlerne vurderes at have en særlig national betydning. Data der indgår i graferne er udelukkende antal fra den systematiske overvågning, der har været ensartet i hele perioden, bortset fra at der i 2017 også blev talt i juni-juli. Data fra disse sommertællinger er dog udeladt fra fænologi diagrammerne, fordi to enkelt tællinger ikke nødvendigvis er retvisende for gennemsnitlige forekomster.

I 2017 er der i forbindelse med et forskningsprojekt udført hyppigere og mere regelmæssige tællinger af Bygholmengen om efteråret, men antal herfra bearbejdes sammen med resultater fra 2018-2019 og publiceres selvstændigt på et senere tidspunkt.

For de talrige og almindelige arter er datagrundlaget hér det mest repræsentative for forekomsten af disse, men for sjældnere arter som fx rasteforekomsten af skestork eller trane om efteråret, er der nogle år enkeltforekomster i DOFbasen, der viser at disse arter kan forekomme i højere antal end de her viste. Det kræver dog en betydelig databehandling og kvalitetssikringsindsats at medtage de mange tilfældige observationer i DOFbasen, som derfor ikke er medtaget i denne rapport.

6.1 Skestork

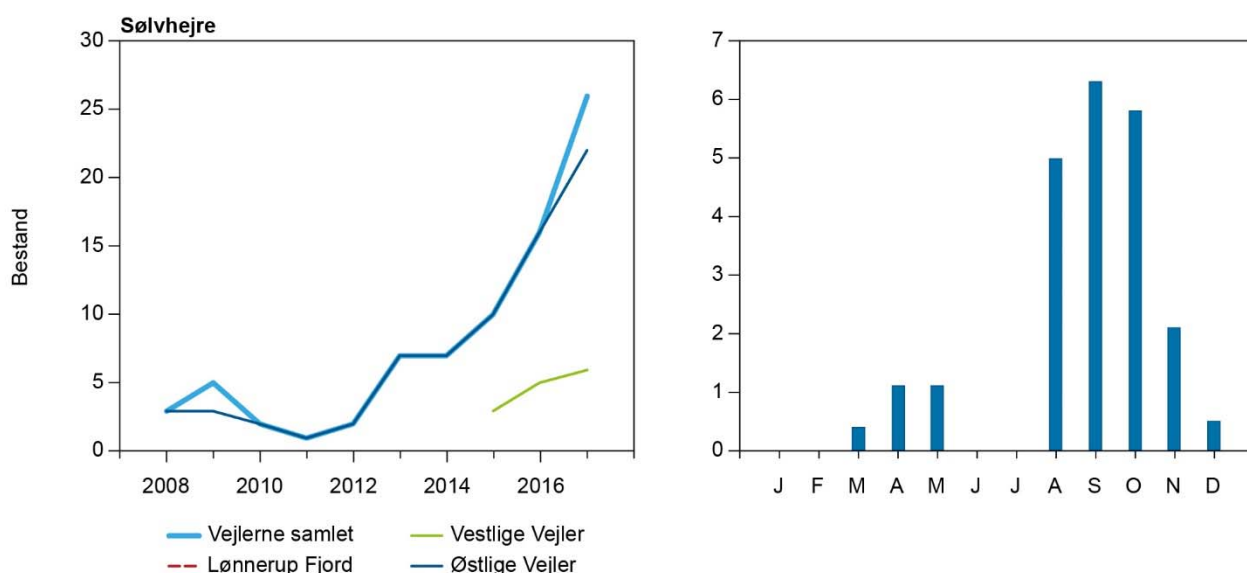
Skestork har en relativt beskeden ynglebestand i Vejlerne, men området er et af landets vigtigste rasteområder for skestørke som flyver til området for at raste og fouragere umiddelbart efter ynglesæsonen, hvor forekomsten i det samlede område toppe i august (Fig. 34).

Figur 34. Antalsudvikling for rastende skestork i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler). Arten er ikke truffet i Lønnerup Fjord ved den systematiske overvågning. Figuren til højre viser middellantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Bemærk at Vejlerne (samlet) ofte ikke er summen af årsmaksima fra de Østlige og Vestlige Vejler, men kommer fra den måned hvor det samlede område havde flest fugle. Se uddybning i afsnit 6.21.

6.2 Sølvhejre

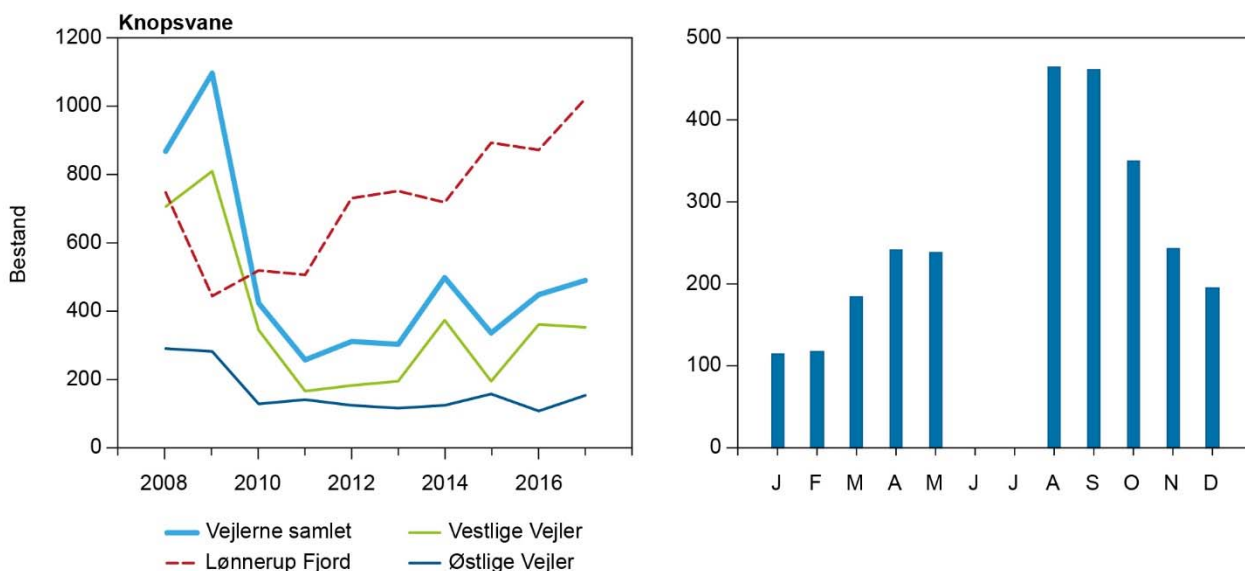
Som omtalt ovenfor blev det første ynglefund af arten i Vejlerne registreret med et enkelt par i 2016, men allerede året efter var der en koloni med 4 par. Etableringen af en koloni, der ligger umiddelbart udenfor fuglebeskyttelsesområde nr. 13, var ventet, for antallet af rastende sølvhejrer har været stærkt stigende i en årrække. Arten ses hyppigst i de Østlige Vejler og er først i de senere år truffet i de Vestlige Vejler. Forekomsten i det samlede område top- per i september-oktober (Fig. 35).

Figur 35. Antalsudvikling for sølvhejre i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler). Arten er ikke truffet i Lønnerup Fjord ved den systematiske overvågning. Figuren til højre viser middellantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.3 Knopsvane

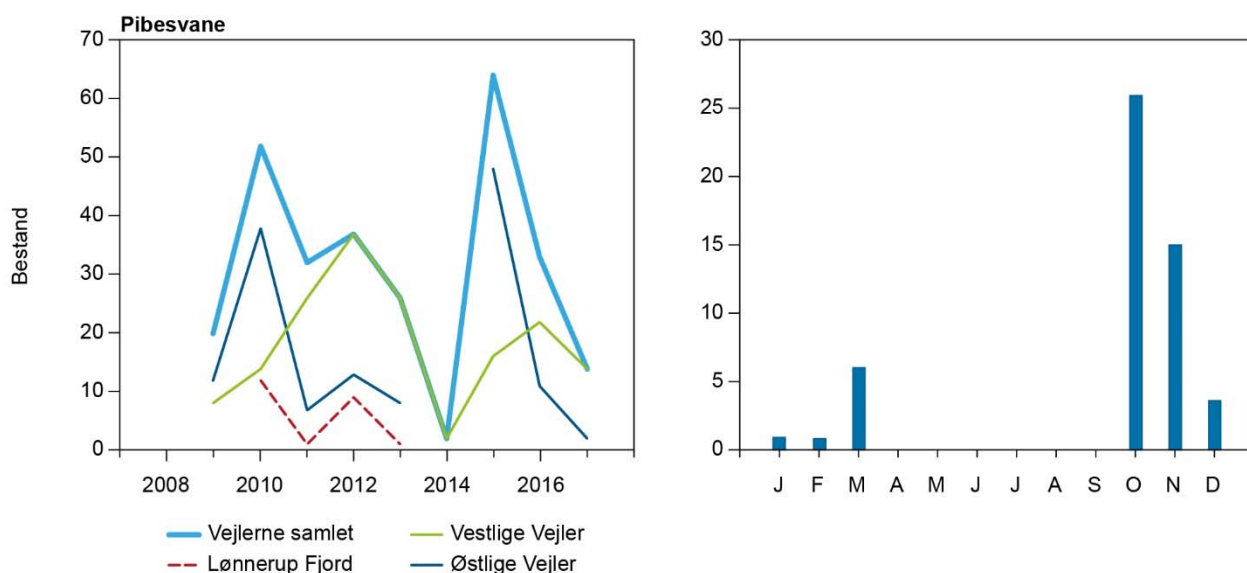
Knopsvane havde i perioden 1978-2003 typisk en ynglebestand på 60-100 par som fik 50-200 unger i Vejlerne (Kjeldsen 2008), hvorfor sensommerbestanden for ynglefuglene med kuld typisk må have udgjort omkring 300-400 fugle. Der til kommer en fældefuglebestand på mellem 300 og 1000 fugle i den samme år-række. I 2008-2017 er der set et markant fald i den bestand som findes i Vejlerne (både de Østlige og Vestlige Vejler), i modsætning til Lønnerup Fjord, hvor der er set en markant stigning i antal de senere år. Årsagen til denne forskydning er ukendt. Forekomsten i Vejlerne topper i sensommeren (Fig. 36).

Figur 36. Antalsudvikling for knopsvane i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.4 Pibesvane

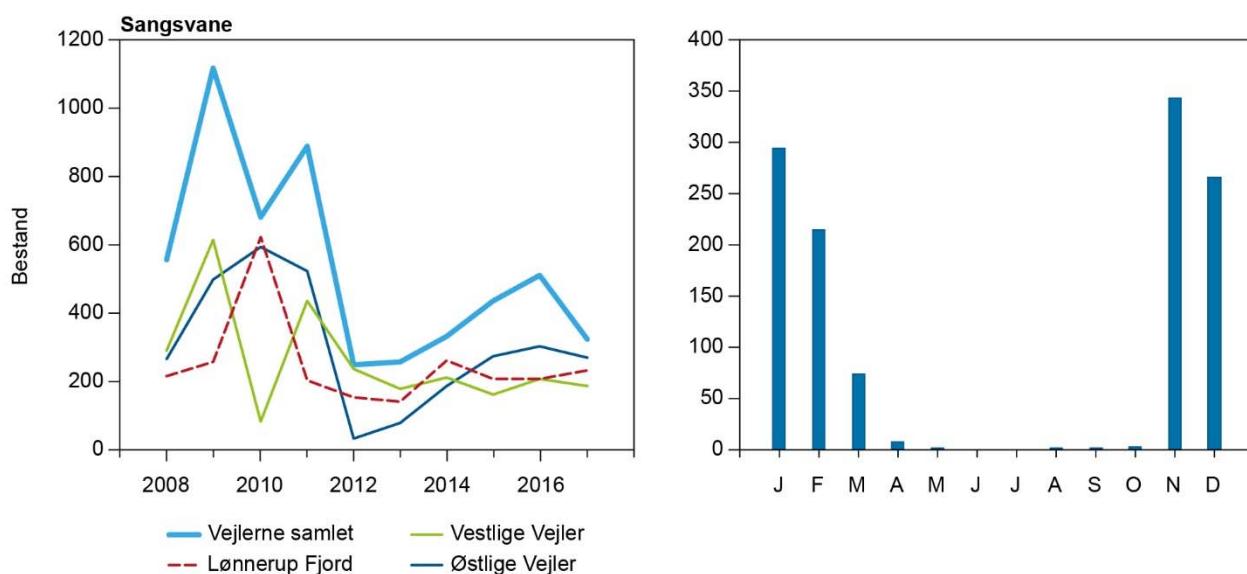
Vejlerne blev fremhævet af Joensen (1974) som en af landets vigtigste rastepladser for pibesvane, med hyppige forekomster af 250-500 svaner i både de Østlige og de Vestlige Vejler. Heraf fremgår også at begge lokaliteter sammen med Ringkøbing Fjord, Stadil-fjordene og Nissum Fjord udgjorde landets fem vigtigste rasteområder for arten i 1. I perioden fra 1983-1995 var der gennemsnitlige årlige forekomster af 250 fugle om foråret og 400 fugle om efteråret i det samlede optællingsområde (Vejlerne og Lønnerup Fjord) (Nielsen 1998). Det er absolut en situation der har ændret sig, fordi de årlige maksimumforekomster på intet tidspunkt i 2008-2017 har oversteget 100 fugle. Forekomsten i det samlede område topper i henholdsvis marts og oktober (Fig. 37).

Figur 37. Antalsudvikling for pibesvane i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.5 Sangsvane

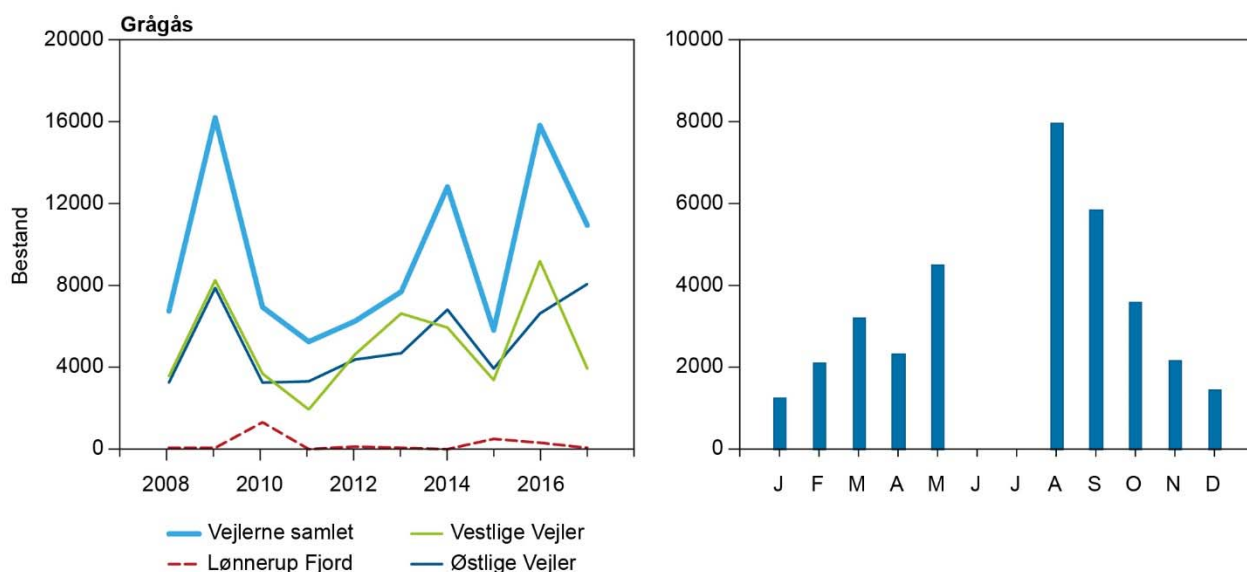
Sangsvane er i perioden fra 2008-2017 set i vigende antal ved Vejlerne og Lønnerup Fjord, hvilket er bemærkelsesværdigt i betragtning af at den samlede overvintrende bestand i Danmark er steget fra omkring 40.000 til over 60.000 fugle (Holm m.fl. 2018). Årsagen bag denne udvikling er ukendt – men det skyldes ikke at der er lavet om på optællingspraksis i området i løbet af rapportperioden. Tilbage i 1983-1995 blev der talt gennemsnitligt 600 sangsvaner i det samlede område (Nielsen 1998), på et tidspunkt hvor den nationale bestand var under 20.000 fugle. Forekomsten i det samlede område toppe i november, dvs. ved sangsvanernes ankomst til Danmark (Fig. 38).

Figur 38. Antalsudvikling for sangsvane i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.6 Grågås

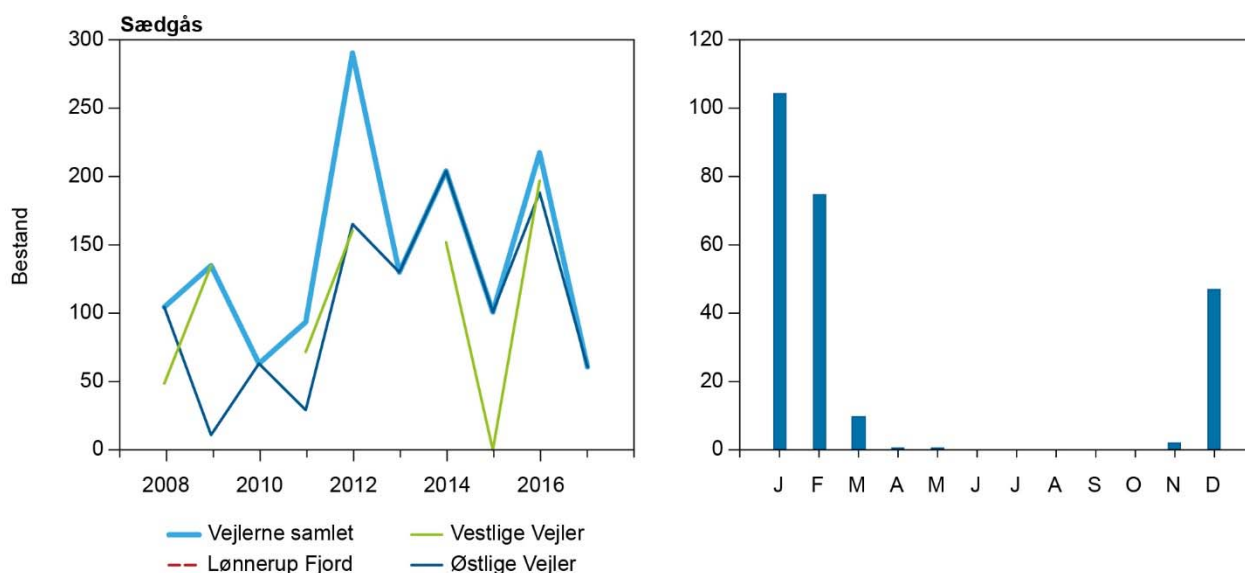
Antallet af rastende grågæs i Vejlerne varierer noget fra år til år – men har gennemsnitligt ligget på omkring 10.000 fugle i årene fra 2008-2017 – jævnt fordelt mellem de to Vejler-områder. Arten ses kun i lavere antal ved Lønnerup Fjord. Forekomsten i det samlede område topper i august (Fig. 39).

Figur 39. Antalsudvikling for grågås i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.7 Sædgås

I perioden 2008-2017 er ret begrænsede antal af overvintrende sædgæs set ved Vejlerne, med årlige maksima mellem 100 og 300 fugle. Det er markant færre end førhen, hvor der fx i årene 1983-1995 var gennemsnitlige årlige maksima på omkring 800 fugle (Nielsen 1998). Sædgæssene tilhører den "vestlige bestand" af tajgasædgæs, hvor dele af bestanden førhen trak via Thy til Storbritannien for at overvintre, men det er usikkert om bestanden reelt er formindsket eller i stigende omfang foretager forkortede træk og overvintre i Sverige. Forekomsten topper i januar (Fig. 40).

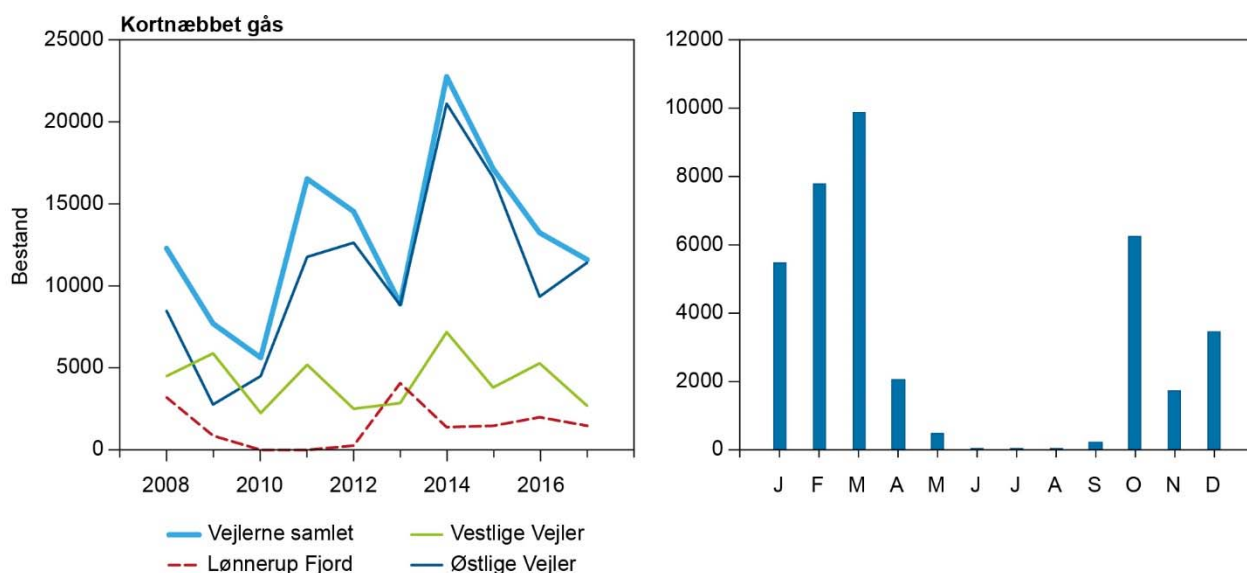
Figur 40. Antalsudvikling for sædgås i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middeltal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.8 Kortnæbbet gås

Bestanden af kortnæbbet gås i omegnen af Vejlerne har været stærkt stigende de seneste år. Store flokke af kortnæbbede gæs overnatter i Vejlerne, men flyver herfra til fouragering på agerjorde på Mors, i Thy, Hanherred, Salling og Vendsyssel (Jørgen Peter Kjeldsen, pers. medd.).

Stigningen understreges af en sammenligning med de tidligere feltstations-tællinger, hvor der tilbage i 1980'erne og 1990'erne var betydeligt færre fugle i området. Fx blev der i årene 1983-1995 gennemsnitlige optalt årlige maksima på omkring 400 fugle (Nielsen 1998).

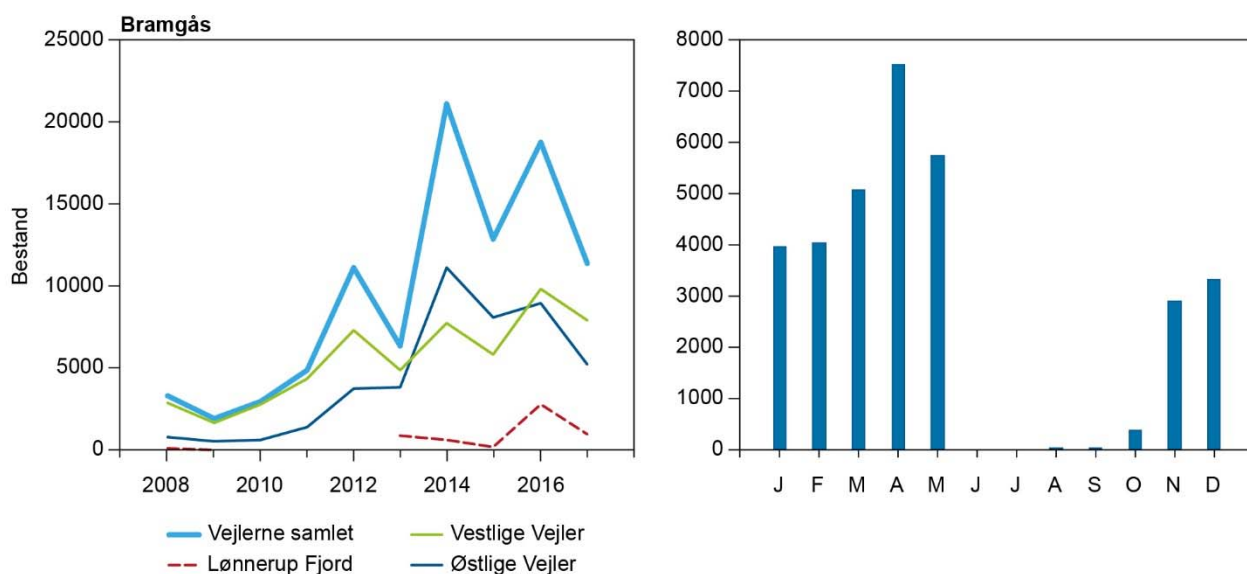
De anførte årlige maksima her i rapporten er heller ikke udtryk for de reelle antal, da de systematiske tællinger udføres i løbet af dagen, men endnu flere fugle overnatter i området. Forekomsten i det samlede område topper i henholdsvis marts og oktober (Fig. 41).

Figur 41. Antalsudvikling for kortnæbbet gås i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Arten er ikke truffet i Lønnerup Fjord ved den systematiske overvågning. Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.9 Bramgås

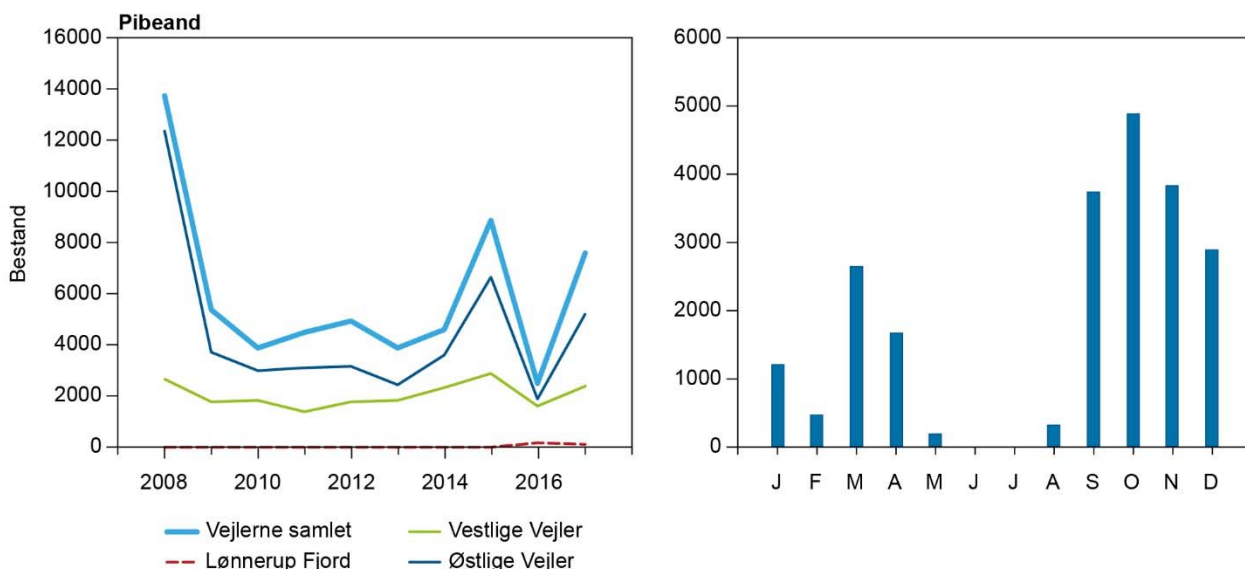
Bestanden af bramgås, der benytter Vejlerne som fouragerings- og rasteområde er som i resten af landet steget voldsomt. Udviklingen understreges af at der i feltstationsårene fra 1978-2003 kun ét år blev registreret mere end 1000 fugle, mens der i 2008-2017 er set en stigning fra 3000 til 15.000-20.000 fugle ved topforekomsten om foråret. De nedenfor anførte årlige maksima er som for kortnæbbet gås ikke udtryk for de reelle antal, da de systematiske tællinger udføres i løbet af dagen og endnu flere fugle overnatter i området. Forekomsten i det samlede område topper i henholdsvis april og november-december (Fig. 42).

Figur 42. Antalsudvikling for bramgås i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.10 Pibeand

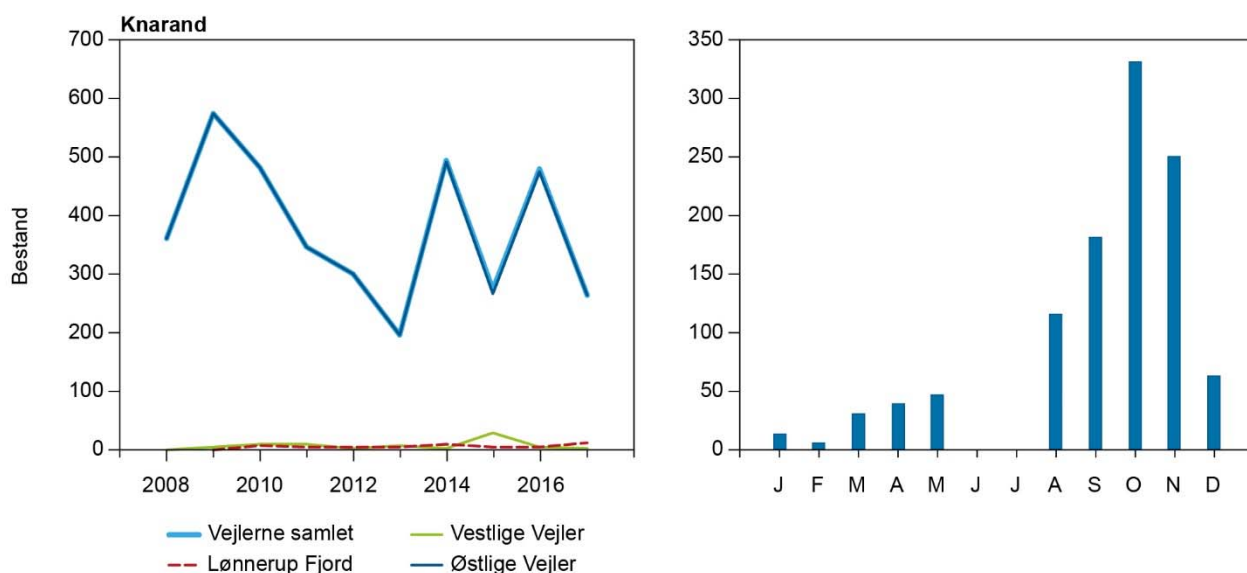
Pibeand er en sjælden ynglefugl i Vejlerne men en talrig trækgæst, som ofte forekommer i tusindtallige flokke både forår og efterår, med de største antal om efteråret. I efterårene 2008, 2015 og 2017 var der særligt høje forekomster og i 2016 en lav forekomst, men de øvrige år har der typisk været omkring 4000 fugle, hvoraf de fleste ses i de Østlige Vejler – og især på Bygholm-engen. Pibeand er forbløffende fåtallig i Lønnerup Fjord. Forekomsten af arten top- per henholdsvis i marts og oktober (Fig. 43).

Figur 43. Antalsudvikling for rastende pibeand i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.11 Knarand

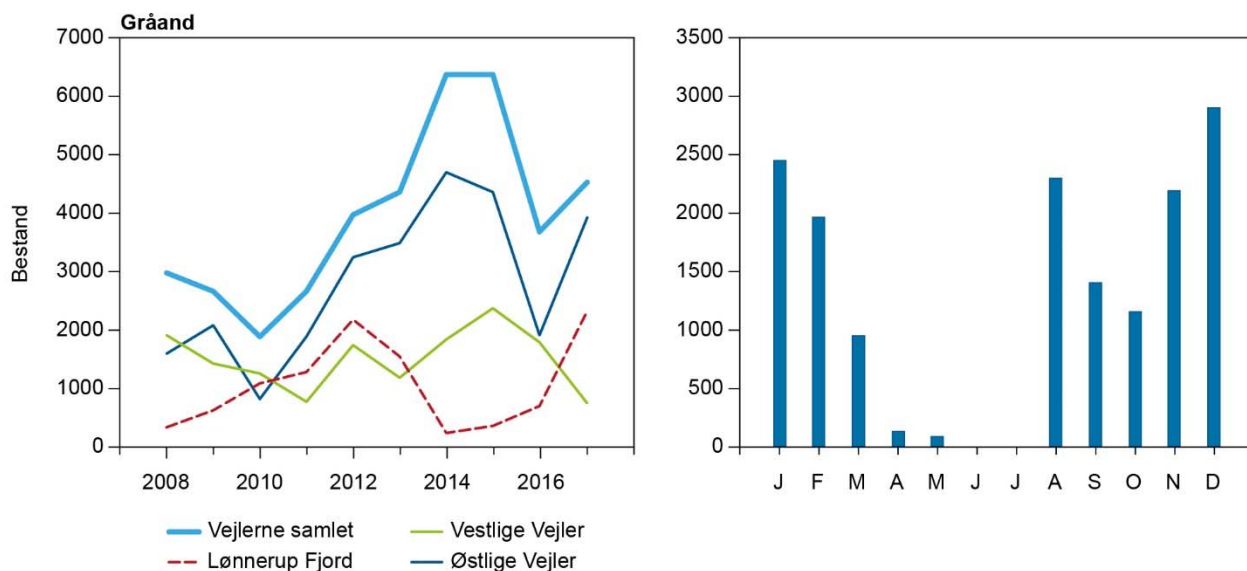
Knarand er en art i fremgang i Danmark – både som ynglefugl og trækfugl. I Vejlerne har der de seneste 10 år været en fluktuerende bestand på mellem 200 og knap 600 fugle, som stort set udelukkende ses i de Østlige Vejler. Forekomsten af arten top- per i oktober (Fig. 44).

Figur 44. Antalsudvikling for rastende knarand i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Kurven for 'Vejlerne samlet' kan knapt ses, fordi den stort set er identisk med kurven for de Østlige Vejler. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.12 Gråand

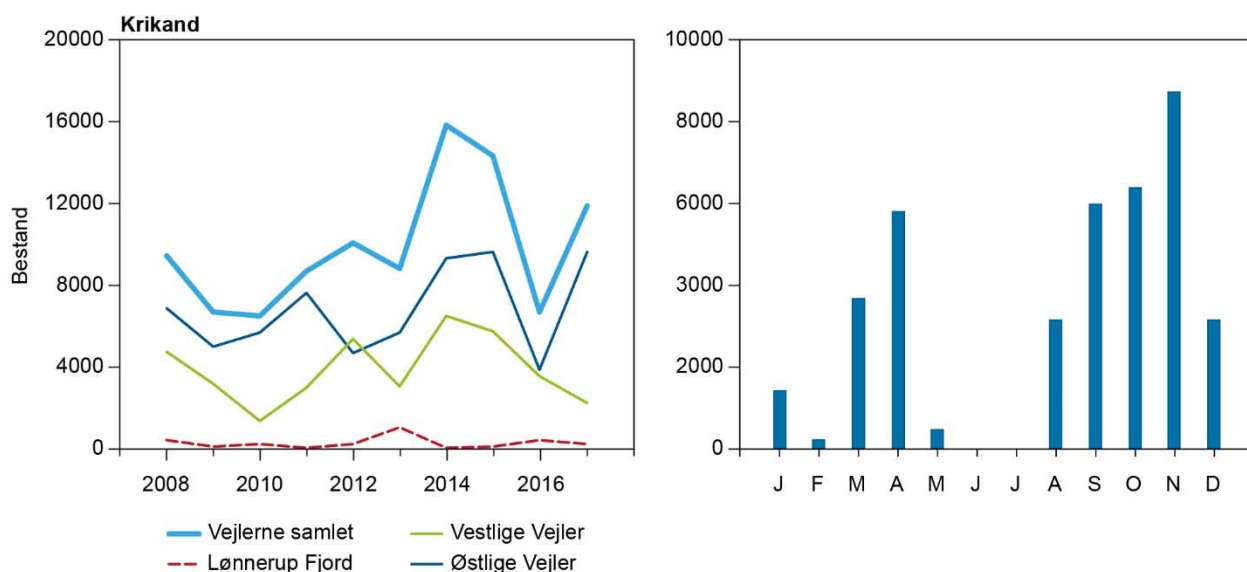
Gråand er en almindelig ynglefugl i Vejlerne og en talrig trækgæst. Den ses noget mere jævnt fordelt mellem de Østlige og Vestlige Vejler samt Lønnerup Fjord end flere af de andre svømmeandearter. Forekomsten af gråand toppe henholdsvis i sensommeren (fældebestand) og ved midvinter (Fig. 45).

Figur 45. Antalsudvikling for rastende gråand i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.13 Krikand

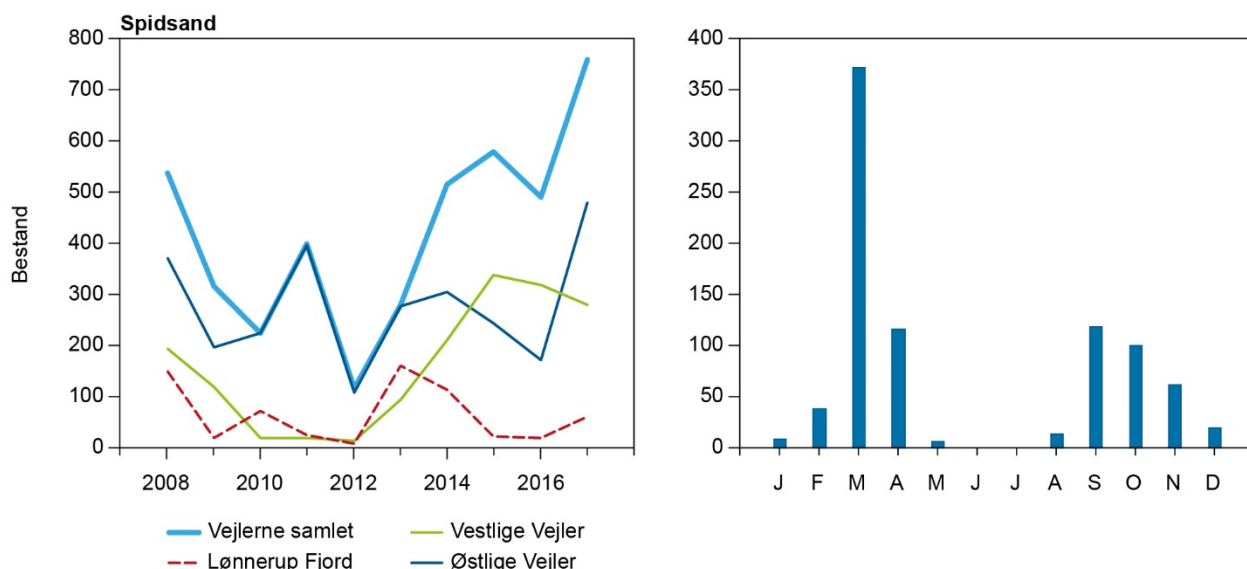
Krikand er en sjælden ynglefugl men talrig trækgæst i Vejlerne. Artens forekomst er som hovedregel størst i de Østlige Vejler, men enkelte år er der set sammenlignelige antal i de to vejlerområder, hvorimod arten er fåtallig i Lønnerup Fjord. Krikand toppe i antal i henholdsvis i april og november (Fig. 46).

Figur 46. Antalsudvikling for rastende krikand i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.14 Spidsand

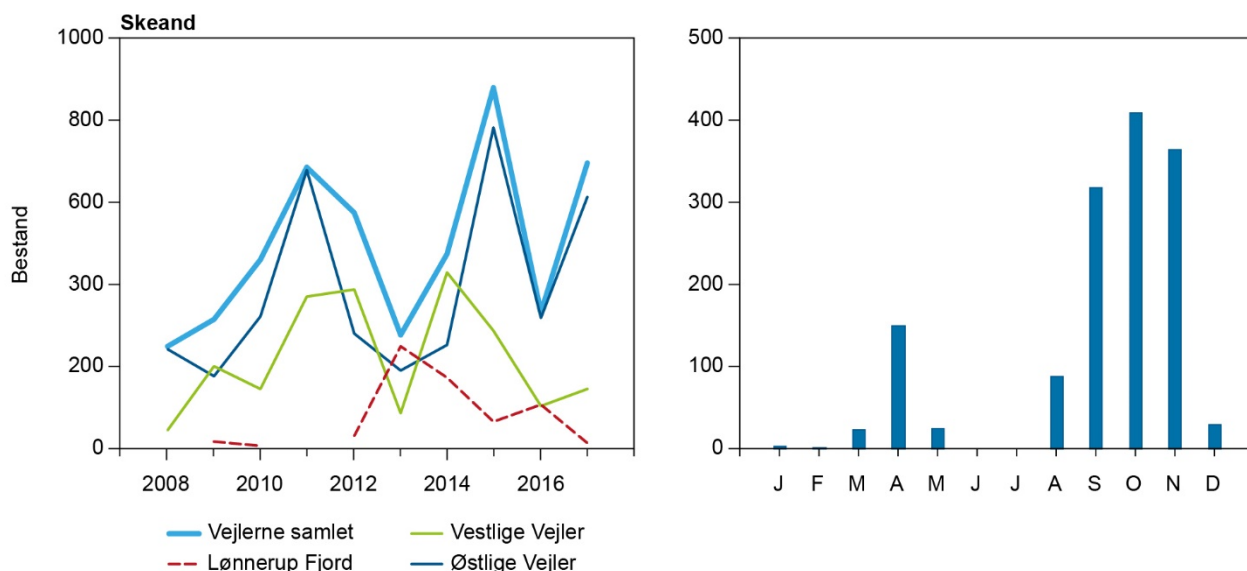
Spidsand har en lille ynglebestand i Vejlerne, men ses i større antal som raste-fugl – både i de Østlige og vestlige Vejler samt ved Lønnerup Fjord. I modsætning til de andre svømmeandearter har spidsand en markant højere forekomst om foråret, hvor de største antal ses i marts (Fig. 47).

Figur 47. Antalsudvikling for rastende spidsand i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.15 Skeand

Skeand er en fåtallig ynglefugl i Vejlerne, men området er et af Danmarks vigtigste rasteområder for arten, hvis samlede forekomst topper i oktober. Arten forekommer årligt i hundredtallige flokke i både de Østlige og Vestlige Vejler, men er ikke nært så talrig og regelmæssigt forekommende i Lønnerup Fjord (Fig. 48).

Figur 48. Antalsudvikling for rastende skeand i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middeltal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.16 Svømmeænder samlet

Vejlerne blev allerede fremhævet af Joensen (1974) som en vigtig rasteplads for svømmeænder. Clausen m.fl. (2019) sammenstiller optællingsresultater fra overvågningen af alle fuglebeskyttelsesområder udpeget for rastende fugle i Danmark. Heraf fremgår det at de Østlige Vejler i årene 2008-2017 har (næsten) årlige forekomster af antal, der overstiger nationale 1 % kriterier (altså mere end 1 % af den nationale rastebestand) for alle seks her behandlede svømmeandearter.

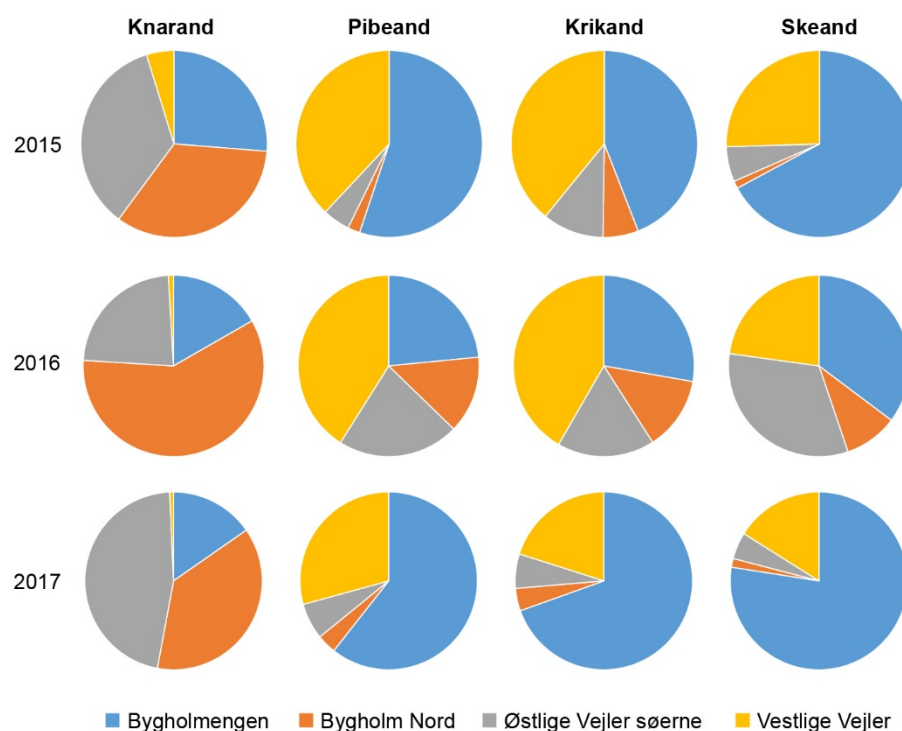
De Vestlige Vejler har hyppige forekomster af fem af arterne, der overstiger nationale 1 % kriterier, men den sjette, knarand er kun truffet i mindre antal. Krikand og skeand er flere gange truffet i antal som overstiger internationale 1 % kriterier (altså mere end 1 % af den samlede flyway-bestand) især i de Østlige Vejler, men også i de Vestlige.

Ud fra det underliggende datasæt til Clausen m.fl. (2019) placerer en sammenstilling af årlige topforekomster for svømmeænder i de danske fuglebeskyttelsesområder Vejlerne som landets gennemsnitligt fjerde vigtigste rasteområde for svømmeænder i årene 2008-2017 (Vadehavet, Ringkøbing Fjord og Ulvshale-Nyord-Præstø Fjord området topper listen i nævnte rækkefølge).

Ses der på artsniveau er Vejlerne Danmarks gennemsnitligt vigtigste rasteplads for krikand, den næst vigtigste for knarand og i top 10 for alle øvrige arter i årene 2008-2017.

Der er dog betydelige forskelle imellem årene på arternes fordeling i Vejlerne. Baseret på data fra de tre år 2015-2017, som denne rapport omhandler, ses at der både er betydelige forskelle mellem arterne og mellem årene. Fig. 49 viser den relative fordeling i årene for fire af arterne, knarand, pibeand, krikand og skeand som har meget forskellig fødeøkologi.

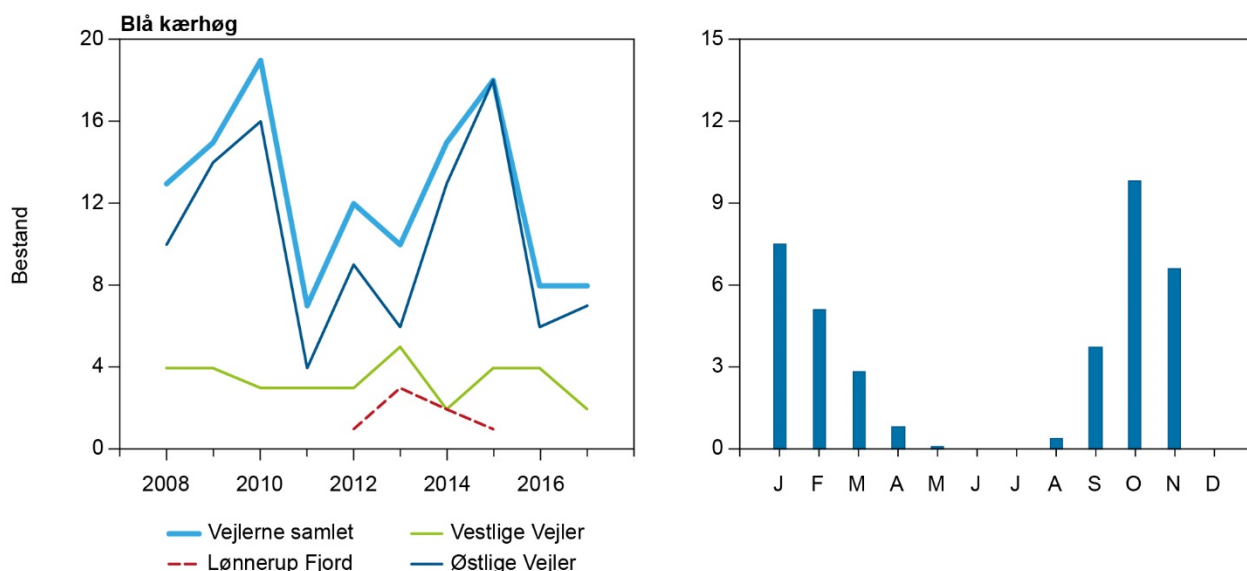
Figur 49. Den relative fordeling af knarand, pibeand, krikand og skeand i Vejlerne, fordelt på Bygholmengen, Bygholm Nord, søerne i de Østlige Vejler samt de Vestlige Vejler.

6.17 Blå kærhøg

De to fuglebeskyttelsesområder i Vejlerne er to af blot fem områder som er udpeget som rasteområde for blå kærhøg. Kærhøgene ses fouragerende i hele området og overnatter typisk kollektivt ved Selbjerg Vejle, hvor forekomsten topes ved midvinter (Fig. 50).

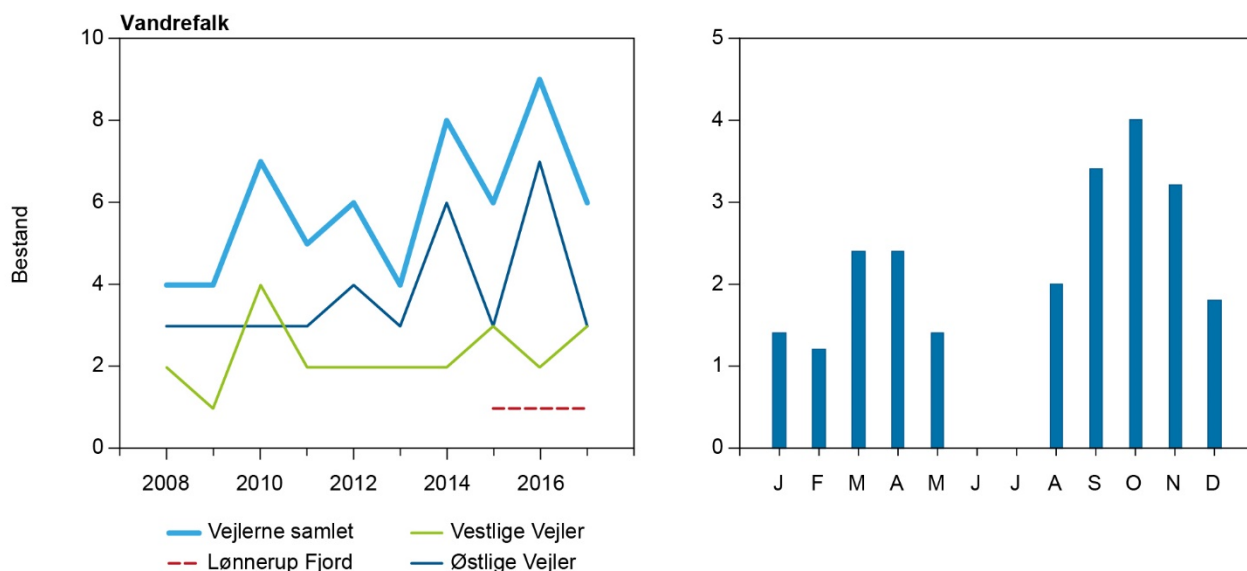
En tilsvarende kollektiv overnatningsplads er fx kendt fra Ulvedybet (Ulvedybsgruppen 2003).

Figur 50. Antalsudvikling for rastende blå kærhøg i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.18 Vandrefalk

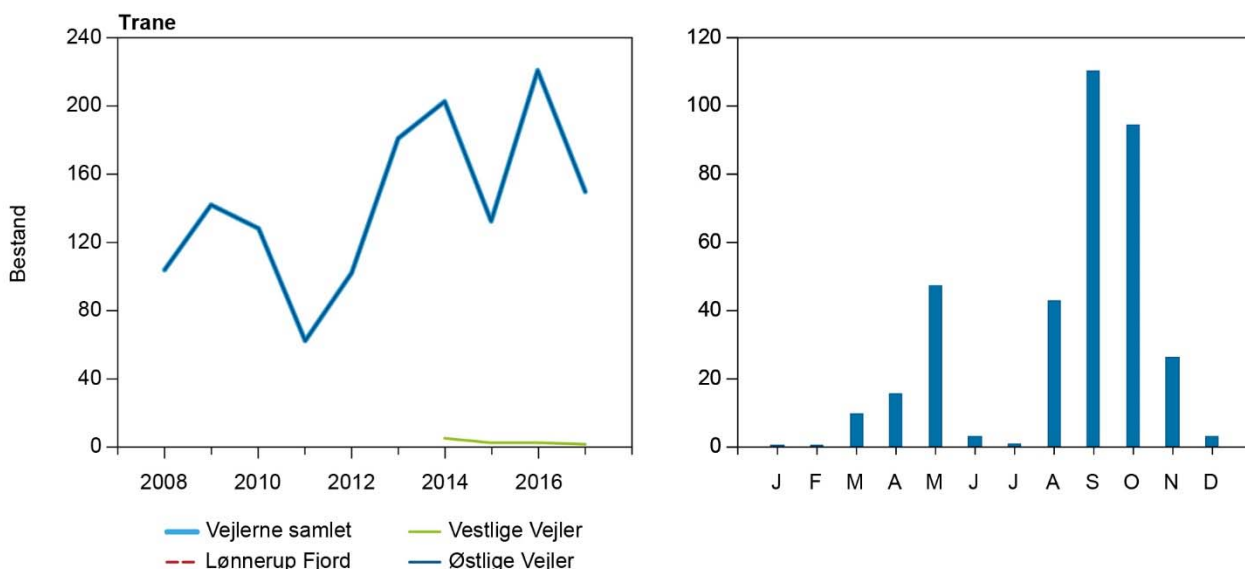
Vandrefalk indgår også i udpegningsgrundlagene for de to fuglebeskyttelsesområder i Vejlerne, hvor der typisk opholder sig 2-4 fugle i de Vestlige og 3-7 i de Østlige, når der er flest. Forekomsten der synes at være stigende, toppe i oktober (Fig. 51).

Figur 51. Antalsudvikling for rastende vandrefalk i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.19 Trane

Trane har ynglet næsten årligt i Vejlerne siden 2001 (Fig. 31) og har de seneste år haft en ynglebestand på omkring 12 par, som med 2 udflyjende unger summer op til omkring 50 fugle i sensommeren. Men Vejlerne fungerer derudover som rasteplass for traner fra en betydeligt større område, hvor årlige forekomster på mere end 200 fugle er set ved de senere års systematiske tællinger. Fuglene overnatter på Bygholm-engen og ses i størst antal i september-oktober (Fig. 52).

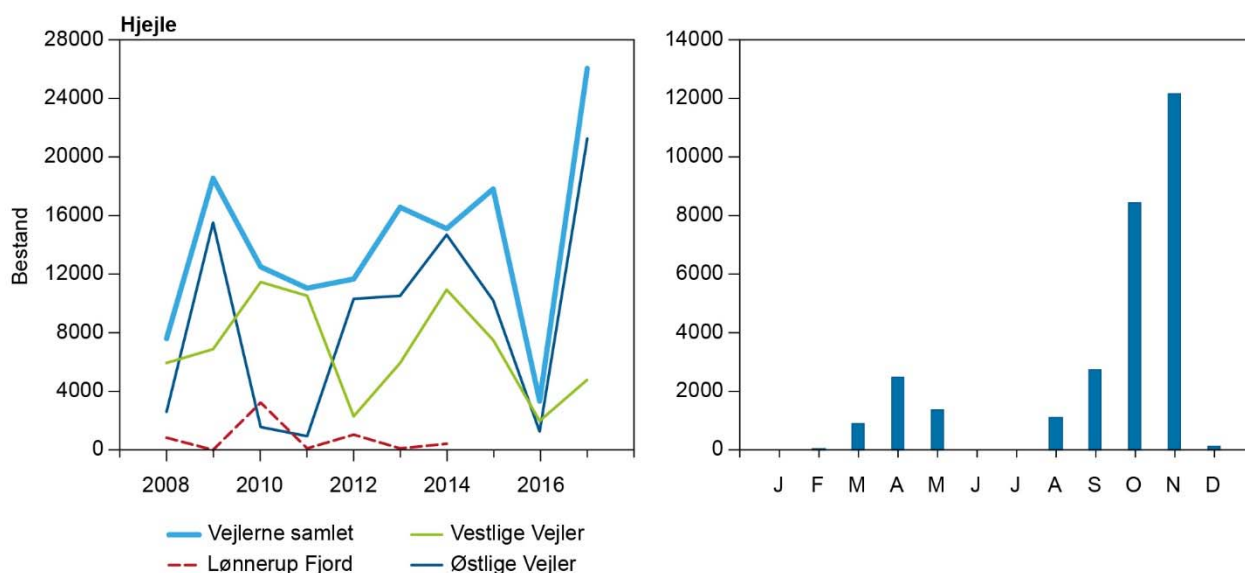

Figur 52. Antalsudvikling for trane i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler). Arten er ikke truffet i Lønnerup Fjord ved den systematiske overvågning. Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.20 Hjejle

Vejlerne er utvivlsomt et af landets vigtigste rastemråder for hjejle. Set over årene 2008-2017 er det ikke nogen entydig udvikling i antallene, der kan variere markant fra år til år, men den lave forekomst i 2016 er usædvanlig. Der er gennemsnitligt set flest hjejler i november (Fig. 53).

Clausen m.fl. (2018) sammenstiller optællingsresultater fra overvågningen af alle fuglebeskyttelsesområder udpeget for rastende fugle i Danmark. Heraf fremgår det at både de Østlige Vejler og de Vestlige Vejler i årene 2008-2017 har (næsten) årlige forekomster af antal, der overstiger nationale 1 % kriterier (altså mere end 1 % af den nationale rastebestand) og at arten flere gange truffet i antal som overstiger internationale 1 % kriterier (altså mere end 1 % af den samlede flyway-bestand) i begge Vejler områderne. Ud fra det underliggende datasæt til Clausen m.fl. (2018) placerer en sammenstilling af årlige topforekomster for hjejle i de danske fuglebeskyttelsesområder Vejlerne som landets formentlig næst vigtigste rasteplass for arten, kun overgået af Vadehavet.

Figur 53. Antalsudvikling for rastende hjejle i Vejlerne (samlet) og i de to selvstændige fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (Østlige Vejler) og nr. 20 (Vestlige Vejler) samt i fuglebeskyttelsesområde nr. 19 (Lønnerup Fjord). Figuren til højre viser middelantal registreret per måned (januar-maj og august-december) i Vejlerne (samlet) 2008-2017. Se forklaring om Vejlerne (samlet) under figur 34 og uddybning heraf i afsnit 6.21.

6.21 Bestandstal for udvalgte rastefuglearter i Vejlerne og Lønnerup Fjord 2008-2017

Årlige maksima for de overvågede fuglearter for årene 2008-2017 er anført i Tabel 5-8 nedenfor, som henholdsvis angiver antal optalt i de Østlige Vejler, de Vestlige Vejler og Vejlerne samlet (Tabel 5-7). Tabel 8 giver tallene fra Lønnerup Fjord.

Bemærk at "Vejlerne samlet" ofte ikke er summen af årsmaksima fra de Østlige og Vestlige Vejler, men kommer fra den måned hvor det samlede område havde flest fugle, hvilket ikke nødvendigvis er den samme måned. Som et eksempel kan anføres krikand. I 2016 blev det største antal i de Østlige Vejler registreret i september (3.871 fugle), mens det i de Vestlige Vejler var i april (3.590 fugle). For det samlede område var det forekomsten i april af 3.097 i de Østlige og de 3.871 i de Vestlige = 6.968 fugle som blev årsmaksimum. I 2017 blev de højeste antal set i oktober for begge dele af Vejlerne, med henholdsvis 9.627 fugle i de Østlige, 2.253 i de Vestlige og 11.880 samlet.

Tabel 5. Årlige maksima af vandfuglearter og rovfugle, talt i fuglebeskyttelseområde nr. 13, de Østlige Vejer, 2008-2017.

Artsnavn	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lille lappedykker	8	4	14	14	2	26	34	36	10	10
Toppet lappedykker	449	129	124	77	93	67	98	47	47	46
Gråstrubet lappedykker	58	6	9	61	13	46	36	28	17	16
Nordisk lappedykker			13				10		14	2
Sorthalset lappedykker	1		5	9	39	56	42	11	5	
Skarv	35	50	36	17	64	22	115	50	50	70
Rørdrum	27	21	13	10	15	35	36	13	27	19
Sølvhejre	3	3	2	1	2	7	7	10	16	22
Fiskehejre	88	84	44	44	82	100	69	91	55	81
Skestork	53	33	5	43	98	30	38	180	102	138
Knopsvane	292	286	131	141	128	120	127	160	110	155
Pibesvane		12	38	7	13	8		48	11	2
Sangsvane	268	502	597	524	37	81	188	275	303	271
Sædgås	105	11	64	30	165	130	204	101	188	61
Kortnæbbet gås	8540	2849	4554	11839	12674	8860	21160	16622	9400	11413
Blisgås	62	49		195	184	654	349	476	515	1357
Grågås	3263	7903	3297	3348	4402	4715	6836	3961	6637	8056
Canadagås	187	51	25	5	26	26	15	4	1	5
Bramgås	828	520	624	1417	3789	3864	11150	8105	8961	5230
Gravand	467	180	191	115	96	292	482	283	145	201
Pibeand	12345	3708	3021	3128	3196	2476	3650	6693	1919	5221
Knarand	362	574	484	347	301	198	492	268	476	264
Krikand	6861	4994	5680	7600	4715	5717	9280	9618	3871	9627
Gråand	1599	2093	829	1896	3263	3487	4699	4380	1926	3942
Spidsand	370	196	225	395	108	276	303	242	171	479
Atlingand	4	7	1		16	7	5	14	2	5
Skeand	241	175	322	678	280	189	253	780	319	610
Taffeland	131	138	378	562	201	523	674	430	340	272
Troldand	324	197	303	416	367	524	552	407	227	233
Bjergand	1		5	1	17	3	4	2	1	9
Hvinand	733	833	597	773	741	1158	967	529	689	210
Lille skallesluger	18	32	4	24	11	12	13	19	35	30
Toppet skallesluger	370	2	8		3	1	2	21	11	
Stor skallesluger	196	185	18	37	42	29	129	27	124	50

Tabel 5 fortsat.

Artsnavn	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Havørn	3	4	3	1	2	4	7	5	3	4
Rørhøg	23	29	25	41	29	35	29	20	26	25
Blå kærhøg	10	14	16	4	9	6	13	18	6	7
Spurvehøg	2	2	3	1	2	1	4	1		
Musvåge	20	13	24	21	21	22	23	21		
Fiskeørn	1	2	1	1	4	2				3
Tårnfalk	5	3	1	4	1	2	2	3		
Vandrefalk	3	3	3	3	4	3	6	3	7	3
Vandrikse	14	10	5	6	6	9	3	11	2	2
Plettet rørvagtel						7				
Blishøne	1026	812	420	235	254	267	145	170	147	96
Trane	104	142	128	63	102	181	203	133	221	150
Strandskade	20	24	31	16	16	14	10	16	12	12
Klyde	920	505	539	369	163	89	55	81	290	165
Lille præstekrave					10	1				
Stor præstekrave	1	42	15	13	12	128	71	12	44	25
Hjejle	2607	15500	1640	951	10280	10550	14700	10260	1320	21200
Strandhjejle	1	4	6	1	10	2	6	10	3	42
Vibe	1950	2665	1996	1575	1063	1045	1455	1826	1099	1578
Islandsk ryle		7	23	1	1	35	9	35	56	22
Dværgryle		1	5			3	21	7	31	14
Temmincksryle		1		41				4		
Krumnæbbet ryle		16	34		1	7	1		6	35
Almindelig ryle	440	525	230	71	95	430	484	511	530	540
Brushane	124	78	57	235	28	246	31	66	130	282
Dobbeltbekkasin	112	107	21	80	164	81	28	410	89	54
Stor kobbersneppe	42	34	105	119	45	56	73	57	68	77
Lille kobbersneppe		4	2	41	108	15		4	16	39
Lille regnspove	5			2	36	3	19	20	1	9
Stor regnspove	86	56	79	132	67	106	33	42	21	75
Sortklire	40	51	63	5	48	34	31	12	14	10
Rødben	24	43	95	95	102	28	115	124	131	157
Hvidklire	41	23	23	39	63	46	23	54	40	34
Svaleklire	3	11	2	9	5	14	2	3	3	14
Tinksmed	193	13	4	237	15	278	71	231	23	81
Mudderklire	1	7	3	14	8	3		6	6	7
Stenvender					1	2	26	1		

Tabel 6. Årlige maksima af vandfuglearter og rovfugle, talt i fuglebeskyttelsesområde nr. 20, de Vestlige Vejler, 2008-2017.

Artsnavn	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lille lappedykker		4		2	2				1	
Toppet lappedykker	312	79	92	56	149	82	114	81	179	192
Gråstrubet lappedykker	4	1	2	2	3	7	6	8	4	2
Nordisk lappedykker	5	2	2	1	1		1			
Sorthalset lappedykker									4	
Skarv	1155	1409	1272	1027	995	913	1361	720	1142	1116
Rørdrum	12	5	7	9	14	7	18	21	24	11
Sølvhejre		3				1		3	5	6
Fiskehejre	77	86	60	36	46	42	42	69	47	59
Skestork	39	120	89	59	84	116	99	47	39	70
Knopsvane	708	810	346	168	186	197	375	196	362	353
Pibesvane		8	14	26	37	26	2	16	22	14
Sangsvane	294	616	86	437	239	179	213	162	208	190
Sædgås	49	135		72	160		152	1	197	
Kortnæbbet gås	4495	5910	2295	5229	2590	2876	7236	3807	5305	2700
Blisgås	15		1	75		52	90	174	174	105
Grågås	3595	8260	3695	1989	4643	6619	5974	3405	9165	3943
Snegås								1	6	4
Canadagås	55	53	1	38	11	2	4	13	11	23
Bramgås	2910	1675	2831	4325	7336	4850	7767	5850	9825	7900
Gravand	131	107	54	195	55	43	147	253	161	35
Pibeand	2670	1770	1842	1392	1780	1830	2356	2891	1635	2410
Knarand	2	6	10	10	4	8	4	30	5	4
Krikand	4732	3232	1410	2995	5405	3110	6480	5729	3590	2253
Gråand	1914	1430	1265	782	1754	1204	1852	2376	1795	767
Spidsand	194	119	19	20	14	95	210	336	319	278
Atlingand	2	16		3	1		4	3	2	5
Skeand	46	201	145	369	387	87	430	286	102	145
Taffeland	519	300	155	45	80	605	478	640	752	445
Troldand	103	98	34	25	34	235	68	266	179	102
Bjergand	1		1	70			60	15	84	2
Hvinand	281	151	180	364	448	505	460	304	214	106
Lille skallesluger	41	21	5	27	17	16	20	36	19	7
Toppet skallesluger	560	6	350	60	250	35	28	215	160	38
Stor skallesluger	316	268	1	302	23	627	190	133	266	43

Tabel 6 fortsat.

Artsnavn	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Havørn	2	2	2	1		6	7	5	4	4
Rørhøg	15	6	8	23	20	14	12	21	10	11
Blå kærhøg	4	4	3	3	3	5	2	4	4	2
Musvåge	17	25	11	11	14	13	12	20		
Tårnfalk	3	5	2	3	2	2	2	1		
Vandrefalk	2	1	4	2	2	2	2	3	2	3
Agerhøne					9					
Vandrikse	4	3	3	5	4	4	7	3	3	6
Blishøne	1252	2496	761	46	370	34	102	61	195	33
Trane	5			2			6	3	3	2
Strandskade	27	11	12	7	7	3	8	10	6	10
Klyde	39	60	5	17	43	20	13	14	8	11
Stor præstekrave	12	5	20	12	1	90	17	14	15	8
Hjejle	5955	6890	11485	10510	2360	5970	10957	7500	2060	4835
Strandhjejle		2	1	1	1	12	5		4	12
Vibe	2150	3020	2634	1625	1058	1085	2125	1665	956	2279
Islandsk ryle	2		1	1	2	7	3	1	4	1
Dværgryle	2		16						18	6
Temmincksryle			9	9	1					
Krumnæbbet ryle			6					1		1
Almindelig ryle	580	140	260	155	1	310	146	230	490	57
Brushane	340	358	107	46	4	70	65	21	53	99
Dobbeltbekkasin	91	22	48	57	39	15	63	28	97	39
Stor kobbersneppe	16	19	27	7		6			2	1
Lille kobbersneppe				5	16	5		15		8
Stor regnspove	12	8	8	3	10	8	2	6	3	12
Sortklire		3	1	1		10			10	
Rødben	24	31	46	31	14	17	20	18	17	13
Hvidklire	17	10	38	23	22	11	14	3	4	11
Svaleklire			3	5	4	1	3		7	2
Tinksmed	1	1	29	46	20	12		18	5	129
Mudderklire	5	1	3	3	3	6		1	2	15
Stenvender	4					1				1

Tabel 7. Årlige maksima af vandfuglearter og rovfugle, talt i Vejlerne (samlet), 2008-2017. Bemærk at Vejlerne (samlet) ofte ikke er summen af årsmaksima fra de Østlige og Vestlige Vejler, men kommer fra den måned hvor det samlede område havde flest fugle. Se uddybning i afsnit 6.23.

Artsnavn	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lille lappedykker	8	4	14	14	2	26	34	36	10	10
Toppet lappedykker	702	172	187	112	151	149	212	112	215	213
Gråstrubet lappedykker	62	6	10	63	15	53	42	36	21	18
Nordisk lappedykker	5	2	15	1	1		10		14	2
Sorthalset lappedykker	1		5	9	39	56	42	11	9	
Skarv	1170	1433	1289	1041	1003	919	1364	724	1152	1134
Rørdrum	33	26	16	19	29	42	41	34	47	22
Sølvhejre	3	5	2	1	2	7	7	10	16	26
Fiskehejre	154	140	98	80	128	134	111	142	99	129
Skestork	92	153	94	102	182	146	137	227	141	208
Knopsvane	869	1096	427	258	314	304	502	339	451	493
Pibesvane		20	52	32	37	26	2	64	33	14
Sangsvane	560	1118	683	891	250	260	336	437	511	326
Sædgås	105	135	64	94	290	130	204	101	217	61
Kortnæbbet gås	12305	7733	5654	16524	14589	8911	22748	17194	13232	11640
Blisgås	77	49	1	270	184	706	436	650	590	1462
Grågås	6772	16163	6929	5243	6274	7660	12810	5811	15802	10928
Snegås								1	6	4
Canadagås	242	90	25	38	26	26	19	13	11	23
Bramgås	3367	1940	2986	4876	11125	6349	21059	12886	18786	11378
Gravand	498	193	230	310	151	306	629	536	244	201
Pibeand	13759	5370	3880	4502	4976	3911	4642	8903	2520	7631
Knarand	362	574	484	347	301	198	494	274	481	264
Krikand	9451	6686	6519	8710	10055	8827	15760	14285	6687	11880
Gråand	2981	2682	1911	2678	3987	4363	6381	6372	3695	4534
Spidsand	536	315	225	397	116	278	513	578	490	757
Atlingand	6	23	1	3	16	7	8	15	4	10
Skeand	250	315	459	686	574	276	472	878	330	696
Taffeland	650	428	479	562	256	1005	717	671	806	717
Troldand	383	295	309	438	371	590	610	584	406	245
Bjergand	1		6	70	17	3	60	15	85	9
Hvinand	874	949	647	1132	1189	1363	1418	735	901	314
Lille skallesluger	52	43	9	36	27	23	33	55	47	34
Toppet skallesluger	560	8	350	60	250	35	30	215	171	38
Stor skallesluger	512	453	18	339	65	637	252	160	386	62

Tabel 7 fortsat.

Artsnavn	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Havørn	4	5	5	2	2	10	12	8	6	8
Rørhøg	33	30	30	64	49	46	36	41	36	33
Blå kærhøg	13	15	19	7	12	10	15	18	8	8
Spurvehøg	2	2	4	3	4	3	5	3		
Musvåge	36	36	30	31	28	35	31	39		
Fiskeørn	1	2	1	1	4	2	2	1	1	3
Tårnfalk	8	5	3	6	3	2	2	3		
Vandrefalk	4	4	7	5	6	4	8	6	9	6
Agerhøne					9					
Vandrikse	15	10	5	11	6	13	8	14	5	6
Plettet rørvagtel						7				
Blishøne	1979	3308	762	281	370	279	247	216	342	104
Trane	104	142	128	63	102	181	203	133	221	150
Strandskade	47	34	39	23	23	16	12	22	18	15
Klyde	929	565	541	386	206	94	68	95	298	165
Lille præstekrave	2				10	1	3			
Stor præstekrave	12	42	35	20	12	218	88	15	46	25
Hjejle	7637	18510	12465	11022	11710	16520	15130	17760	3380	26035
Strandhjejle	1	6	6	1	11	13	6	10	6	54
Vibe	4100	5685	4630	2318	1765	2130	3580	3174	1961	3857
Islandsk ryle	2	7	24	1	2	38	12	35	56	23
Dværgryle	2	1	21			3	21	7	33	20
Temmincksryle		1	9	50	1			4		
Krumnæbbet ryle		16	40		1	7	1	1	6	35
Almindelig ryle	1020	525	318	166	95	698	630	741	560	540
Brushane	464	379	157	243	32	249	77	69	178	381
Dobbeltbekkasin	203	124	69	105	180	94	81	412	170	55
Stor kobbersneppe	50	37	111	126	45	62	73	57	68	77
Lille kobbersneppe		4	2	46	124	20		19	16	47
Lille regnspove	5	1		4	36	3	19	20	1	9
Stor regnspove	92	56	79	132	67	106	33	42	21	75
Sortklire	40	52	63	6	48	34	31	12	14	10
Rødben	48	59	120	126	116	33	129	142	148	170
Hvidklire	58	33	61	62	81	56	36	56	43	39
Svaleklire	3	11	5	14	9	15	5	3	7	16
Tinksmed	193	13	33	283	35	282	71	249	28	210
Mudderklire	5	8	6	14	11	9		7	6	17
Stenvender	4				1	3	26	1		1

Tabel 8. Årlige maksima af vandfuglearter og rovfugle, talt ved fuglebeskyttelsesområde nr. 19, Lønnerup Fjord (inkl. Revlbuske), 2008-2017.

Artsnavn	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lille lappedykker	39	43	26	16	11	11	9	8	29	18
Toppet lappedykker	12	62	12	20	1	13	1	8	2	5
Skarv	18	15	10	6	8	2	10	1	14	9
Fiskehejre	24	7	12	5	7	4	12	8	10	15
Knopsvane	750	445	520	509	734	753	719	896	874	1021
Pibesvane	3		12	1	9	1				4
Sangsvane	219	259	625	205	156	141	265	208	209	233
Kortnæbbet gås	3240	940	16	11	280	4094	1465	1490	2010	1471
Blisgås	2		2			3	3	29	7	8
Grågås	120	110	1330	50	160	90	55	537	340	114
Canadagås	3	17	8			9			2	9
Bramgås	160	15				900	600	250	2805	990
Gravand	14	12	39	17	13	61	16	16	92	24
Pibeand	30	6	29	30	16	45	45	2	210	140
Knarand		2	8	6	7	5	10	6	7	14
Krikand	440	175	270	116	265	1090	100	160	470	260
Gråand	355	640	1112	1290	2180	1555	250	383	710	2335
Spidsand	150	20	72	24	7	160	113	22	20	60
Skeand		17	6		32	250	171	65	107	12
Taffeland	16	4	3	2	130	140	39	195	24	20
Troldand	790	705	330	660	551	255	593	170	320	414
Bjergand	4	34		1				2	47	1
Hvinand	445	555	1280	1005	400	240	95	226	73	133
Lille skallesluger	3	12	25	17	4	32		1	28	26
Stor skallesluger	7	18	11		4	1				3
Musvåge	3	4	3	7	3	5	5	4		
Vandrikse	2				3					4
Blishøne	720	1180	470	630	410	352	290	100	100	70
Klyde		12	15	10	2	8		2		
Stor præstekrave		2	9	2	6	3	3	6		3
Hjejle	858	35	3240	190	1050	190	435			320
Vibe	375	215	386	90	435	495	155	29	470	400
Almindelig ryle	5		160	1	3			2		
Brushane	70	11	240	60	107	11	39	2	7	50
Dobbeltbekkasin	97	3	32	4	174		10		1	5
Stor kobbersneppe									5	
Lille regnspove	19							4	13	7
Stor regnspove	20	37	7	85	56	93	4	117		74
Sortklire	94		7				2			
Rødben	12	1	7	4	1	2	2	6	6	3
Hvidklire	5	1	23	5	29	2	6		2	4

7. Litteratur

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. (2019): Trækfuglebestande i danske Fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. – Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi (udkast).

Holm, T.E., Clausen, P. & Bregnballe, T. (2018): Optælling af trækfugle fra land i perioden 2017-2021. - Teknisk anvisning nr.: A187 Version: 1. Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur, Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. 15 s.

Hälterlein, B., Fleet, D.M., Henneberg, H.R., Menneböck, T., Rasmussen, L.M., Südbek, P., Thorup, O. & Vogel, R. (1995): Vejledning i optælling af ynglefugle i Vadehavet. Common Waddensea Secretariat. – Wadden Sea Ecosystem No. 3. Wilhelmshaven.

Kjeldsen, J.P. (2008): Ynglefugle i Vejlerne efter inddæmningen, med særlig vægt på feltstationsårene 1978-2003. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 102: 1-240. <http://www.dof.dk/sider/images/stories/publikationer/doft/dokumenter/vejlerne.pdf>

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. (2008): Overvågning af ynglefugle i Vejlerne, 2007. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 242. 32 s. <http://www.dmu.dk/Pub/AR242.pdf>

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. (2009): Ynglefugle i Vejlerne 2009. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 259. 40 s. <http://www.dmu.dk/Pub/AR259.pdf>

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. (2011): Ynglefugle i Vejlerne 2011. – Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. 40 s. – Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 6. <http://www2.dmu.dk/Pub/TR6.pdf>

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. (2012): Sortterner i Vejlerne. En undersøgelse af artens levevilkår i Vejlerne, ynglesæsonen 2012. – Rapport til Aage V. Jensen Naturfond. 56 s.

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. (2014): Ynglefugle i Vejlerne 2013. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 40 s. – Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 35. <http://dce2.au.dk/pub/TR35.pdf>

Kort- og Matrikelstyrelsen (2005): Vejledning om højdesystemet (Vejledning nr. 2 af 10. januar 2005). http://147.29.40.90/_GETDOC/_ACCN/C20050000260-REGL

Nielsen, T.V. (1998): Vejlerne. Årsrapport 1996. - Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 81. 78 s.

Nielsen, H.H. (2006a): Udvalgte ynglefugle i Vejlerne 2005. – Rapport til Aage V. Jensens Fonde. 32 s.

Nielsen, H.H. (2006b): Udvalgte ynglefugle i Vejlerne 2006. – Rapport til Aage V. Jensens Fonde. 61 s.

Nielsen, H.H. & Kjeldsen, J.P. (2009): Overvågning af ynglefugle i Vejlerne 2008. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 251. 34 s. <http://www.dmu.dk/Pub/AR251.pdf>

Nielsen, H.H. & Kjeldsen, J.P. (2011): Ynglefugle i Vejlerne 2010. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 264. 36s. <http://www.dmu.dk/Pub/AR264.pdf>

Nielsen, H.H. & Kjeldsen, J.P. (2013): Ynglefugle i Vejlerne 2012. – Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. 38 s. – Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 23. <http://dce2.au.dk/pub/TR23.pdf>

Nielsen, H.H. (2016): Ynglefugle i Vejlerne 2014. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 42 s. - Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 83. <http://dce2.au.dk/pub/TR83.pdf>

Pihl, S. & Fredshavn, J.R. (2015): Størrelse og udvikling af fuglebestande i Danmark. Artikel 12 rapportering til Fuglebeskyttelsesdirektivet. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 44 s. - Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 176. <http://dce2.au.dk/pub/SR176.pdf>

Riis, N. (red.) (2009): Driftsplan for Vejlerne. Hovedrapport. – COWI for Aage V. Jensen Naturfond. 145 s. http://www.avjf.dk/avjnf/files/2012/10/Vejlerne_Driftplan_Hovedrapport_2009.pdf
http://www.avjf.dk/avjnf/files/2012/10/Vejlerne_driftplan_Hovedrapport_2009_BILAG_1-5.pdf

Skov- og Naturstyrelsen (2010): Indsatsplan mod mårhund i Danmark. – Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 43 s. <https://mst.dk/media/117361/indsatsplanmodmrhundrapport1.pdf>

Thorup, Ole (2003): Truede engfugle – status for bestande og forvaltning i Danmark. Dansk Ornitologisk Forening. 78 s.

Ulvedybsgruppen (2003): Fugle ved Ulvedybet 1988-1997. – Nordjyllands Amt. 233 s.

[Tom side]

YNGLENDE OG RASTENDE FUGLE I VEJLERNE 2015-2017

Rapporten beskriver overvågningen af fugle i Vejlerne i 2015-2017, dog med en sammenstilling af data fra 2008-2017 for rastefuglene, som ikke tidligere har været bearbejdet. For ynglefuglene sås fortsatte fremgange i antal af ynglende sølvhejre, fjordterne, trane og blåhals. For flere jordrugende arter, hvis antal toppede imellem 1978 og 2003 (afhængigt af art) blev der i 2015-2017 registreret antal, der repræsenterer en tilbagegang i forhold til 1978-2003. Det gælder flere arter af ynglende vadefugle samt hav- og sortterne. For flere af arterne kan de seneste års lave antal være forårsaget af et par tørre forår og somre, i kombination med høj prædation, hvilket understreges af at 22-27 par sortterner i 2015-2017 kun fik 1 udflyjende unge. For rastefuglene er der set stabile-stigende antal af skestork, sølvhejre, bramgås, kortnæbbet gås, sædgås, svømmecænder, vandrefalk, blå kærhøg, trane og hejle, men faldende antal af svaner.

ISBN: 978-87-7156-381-8
ISSN: 2244-999X